

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**ANTAKYA (HATAY) BÜYÜKŞEHİR İLÇESİ
EĞİTİM COĞRAFYASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Mustafa ÖZTÜRK

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Hulusi KARAGEL

Hatay-2019

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**ANTAKYA (HATAY) BÜYÜKŞEHİR İLÇESİ
EĞİTİM COĞRAFYASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Mustafa ÖZTÜRK

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Hulusi KARAGEL

Hatay-2019

ONAY

MUSTAFA ÖZTÜRK tarafından hazırlanan “**ANTAKYA (HATAY) BÜYÜKŞEHİR İLÇESİ EĞİTİM COĞRAFYASI**” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

../.9 / 2019

Jüri Üyeleri	İmza
(Tez Danışmanı - Başkan)	
(Üye)	
(Üye)	

Mustafa ÖZTÜRK Tarafından Hazırlanan “**Antakya(Hatay) Büyükşehir İlçesi Eğitim Coğrafyası**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım.**

[Enstitü müdürünün unvanı adı ve soyadı yazılacak]

Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (.././20..)

İmzası

Mustafa ÖZTÜRK

ÖNSÖZ

“Antakya (Hatay) Büyükşehir İlçesi Eğitim Coğrafyası” konulu bu yüksek lisans tezi için çalışmalarımız 2014 yılı itibari ile başlanmış ve 2019 yılında tamamlanmıştır. Gerek Antakya büyükşehir ilçesi nüfusunun istikrarlı bir biçimde artış göstermesi ve gerekse Türk eğitim sisteminde dönem dönem meydana gelen yapısal değişiklik ve düzenlemeler ile birlikte büyükşehir ilçesinin eğitim durumunda meydana gelen değişiklikler beraberinde bir takım sorunlar da getirmiştir. Bu durum, ilçe nüfusunun değişen sosyokültürel özellikleri ve eğitim alt yapısında meydana gelen gelişmelerin birçok disiplin alanı tarafından araştırılarak incelenmesi ve değerlendirilmesini adeta zorunlu hale getirmiştir. Bu bakımdan söz konusu çalışmamız, Antakya büyükşehir ilçesinin eğitim durumunu coğrafya ve eğitim bilimlerinin prensipleri çerçevesinde ele almaktadır.

Antakya büyükşehir ilçesinde nüfus miktarları ve nüfusun sosyokültürel ve ekonomik nitelikleri yıldan yıla sürekli değişiklikler göstermiştir. Bu durum özellikle eğitim ile ilgili değişkenlerin ve belirli sorunların çeşitlenmesine neden olmuştur. Büyükşehirde nüfusun eğitim durumu ile ilgili münferit çalışmalara rastlanmış olsa da “Antakya büyükşehir merkez ilçesinin eğitim coğrafyası” üzerine bir çalışmaya henüz rastlanmamıştır. Araştırmamız altı (6) bölümden oluşmaktadır:

Birinci (1.) bölümde araştırma sahasının yeri ve sınırları, araştırmanın kapsamı, konusu, amacı, önemi ve yöntemi yer almaktadır. İkinci (2.) bölümde araştırma sahası ve yakın çevresinin genel coğrafi özellikleri ile eğitim coğrafyası, eğitim ve eğitimin toplumsal kalkınma üzerindeki etkisi ile ilgili çalışmalar yer almaktadır. Üçüncü (3.) bölümde Antakya'nın nüfus özellikleri incelenmiştir. Dördüncü (4.) bölümde araştırma sahasındaki eğitim durumu ele alınmıştır. Beşinci (5.) bölümde elde edilen bulgular sentezlenerek araştırma sahasındaki eğitim durumu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Altıncı (6.) bölümde çeşitli açılardan araştırma sahasındaki temel eğitim sorunları ortaya koyulmuştur.

Tezimizi büyük bir sabır ve titizlikle inceleyen, çalışma konusu ve alanı ile ilgili sahip olduğu kaynakları hiç esirgmeden ortaya koyan, araştırmamızın hemen her aşamasında değerli görüş ve önerileri ile katkı sağlayan, çalışmanın ilerlemesinde ve sonuca ulaşmasında en önemli ve en büyük etken olan sayın hocam Dr. Öğr.

Üyesi Hulusi KARAGEL'e sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Çalışmamızı titizlikle ele alarak inceleyen, yer yer olumsuz da olsa yapıcı eleştiriler sunan ve tez savunma jürilerimden Prof. Dr. Ahmet NALÇACI ve Dr. Örüyesin Sevda ÇETİNKAYA hocalarıma ayrıca teşekkür ederim. Çalışmalarımızın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli imkânları sunan ve yardımlarını esirgemeyen Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Antakya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü çalışanlarının hemen her birine ayrı ayrı şükranlarımı sunarım.

Çalışmamızı yürütürken zaman zaman yaşamış olduğum sıkıntı ve zorlukları aşmamda destek sağlayan, çalışma azmimi ve motivasyonumu arttıran ve ilgisini benden esirgemeyen eşime, anneme, babama, kardeşlerime ve arkadaşlarıma da teşekkürü ayrıca bir borç bilirim.

Mustafa ÖZTÜRK

Antakya /2019

ANTAKYA (HATAY) BÜYÜKŞEHİR İLÇESİ EĞİTİM COĞRAFYASI

Yüksek Lisans Tezi, Mustafa ÖZTÜRK

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hulusi KARAGEL

ÖZET

Toplumun gelişmesi, sosyoekonomik olarak gelişmesi, teknolojik ve bilimsel gelişmeleri yakalayabilmesi eğitim sayesinde mümkündür. Eğitimin etkileyen her bir değişken önemle incelenmelidir. Çağımızda teknolojik gelişmeler eğitimi olumlu yönlerde etkilese de bazı değişkenler günümüzde hala önemini korumakta eğitim kalitesinin olumlu ve olumsuz olarak etkileyebilmektedir.

Bu çalışmada Antakya ilçesinin genel coğrafi özelliklerine, eğitim coğrafyasının ilişkili olduğu bilim dallarına, eğitimin bireysel, toplumsal, siyasal ve ekonomik işlevlerine değinilmiş ve Antakya ilçesinin nüfusunun yapısı ortaya konulmuştur. Bölgedeki okur-yazar oranının yıllara göre değişimi, nüfusun eğitim durumu, öğrenci, öğretmen, okul, derslik sayıları değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışma Antakya'daki temel eğitim sorunlarına sayısal verilerle bakılmış ve çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Çalışmada yer alan tablo, grafik ve haritalar Türkiye İstatistik Kurumu Genel Nüfus Sayım Sonuçları, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verileri, Milli Eğitim Bakanlığı, İl Milli Eğitim ve İlçe Milli Eğitim verilerinden yararlanarak oluşturulmuştur.

İlçedeki eğitim durumları, eğitim istatistikleri eğitim coğrafyası bakımından ortaya konulmaya çalışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELE

Nüfus, Eğitim, Eğitim Sorunları, Coğrafya, Antakya.

ANTIOCH METROPOLITAN DISTRICT EDUCATION GEOGRAPHY

Master's Thesis, Mustafa ÖZTÜRK

Primary Education Department, 2019

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Hulusi KARAGEL

ABSTRACT

It is possible for the society to reach the desired level, to achieve socio-economic development, and to catch technological and scientific developments through education. Each variable affecting education should be examined with importance. Although technological advances affect education positively in our age, some variables still remain important today and may affect education quality positively and negatively.

In this study, the general geographical characteristics of Antakya district, the branches of science to which education geography is related, the individual, social, political and economic functions of education are mentioned and the structure of the population of Antakya district is put forward. The changes in the literacy rate in the region by years, the educational status of the population, the number of students, teachers, schools and classrooms were evaluated. In addition, the study examined the basic education problems in Antakya with numerical data and suggested solutions.

The tables, the graphs and the maps of the study were obtained using the data from Turkey Statistical Institute Census Results, Address Based Population Registration System, Ministry of National Education, Provincial National Education and District National Education.

The educational statuses in the district and the educational statistics are tried to be put forward in terms of educational geography.

KEYWORDS

Population, Education, Education Problems, Geography, Antakya.

	<u>Sayfa</u>
İÇİNDEKİLER	
ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	Xv

GİRİŞ
BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları	1
1.2.Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
1.3.Araştırmanın Varsayımları	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Tanımlar	4
1.6. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı	4
1.7. Veri Kaynakları ve Çalışmada İzlenen Yöntem	6

İKİNCİ BÖLÜM

ANTAKYA, EĞİTİM ve COĞRAFYA

2.1. Antakya'nın Doğal Özellikleri	7
2.1.1. Antakya'nın İklimi ve Bitki Örtüsü Özellikleri	7
2.1.2. Amanos Dağları	8
2.1.3. Keldağ	10
2.1.4. Amik Ovası	10
2.1.5. Asi Nehri	12
2.2. Araştırma Sahasının Beşeri ve Ekonomik Coğrafya Özellikleri	13
2.2.1. Antakya Adının Verilmesi	13
2.2.2. II. Antakya'nın Kuruluşu	14

2.2.3. III. Roma ve Bizans Döneminde Antakya	14
2.2.4. İslam Döneminde Antakya	15
2.2.5. Antakya'da İkinci Bizans Dönemi	15
2.2.6. Selçuklular Döneminde Antakya	16
2.2.7. Antakya'da Haçlı Prinkepsliği Dönemi	16
2.2.8. Memlukler Dönemi Antakya	17
2.2.9. Osmanlı Dönemi Antakya.....	17
2.2.10. Antakya İlçesindeki Ekonomik Faaliyetler.....	22
2.3. Eğitim Coğrafyası ve İlişkili Olduğu Bilimler.....	23
2.3.1. Ekonomik Coğrafya	23
2.3.2. Nüfus Coğrafyası	24
2.3.3. Eğitim Bilimleri	25
2.3.4. Sosyoloji.....	25
2.3.5. İstatistik	26
2.4. Eğitimin Sosyal ve Ekonomik Büyümedeki Rolü	26
2.5. Türkiye'de Eğitim Sistemi ve Yasal Çerçevesi	27
2.5.1. Anayasa	28
2.5.2. Yasalar.....	28
2.5.3. Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK)	29
2.5.4. Tüzükler	29
2.5.5. Yönetmelikler	29
2.5.6. Genelge	29
2.5.7. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Eğitim.....	29
2.5.8. Türk Milli Eğitim Sisteminde Temel Yasalar.....	30
2.5.8.1. Tevhid-i Tedrisat Kanunu.....	30
2.5.8.2. Türk Harflerinin Kabul ve Uygulanması Hakkında Kanun.....	30
2.5.8.3. İlköğretim ve Eğitim Kanunu	31
2.5.8.4. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu.....	31
2.5.9. Türk Eğitiminin Temel İlkeleri	32
2.5.9.1. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	33
2.5.9.2. Özel Öğretim Kurumları Kanunu	33

2.5.10. Diğer Yasalar	34
2.5.11. Bazı Uluslar Arası Hukuk Belgelerinde Eğitim.....	34
2.6. Avrupa Birliği ve Türkiye’de Eğitim İlişkisi	36
2.6.1. Avrupa Birliğinin Oluşumu.....	36
2.6.2. Türkiye’nin AB’ye Üyelik Süreci	37
2.6.3. Avrupa Birliği’nin Eğitime Bakışı	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANTAKYA DA NÜFUS ÖZELLİKLERİ

3.1. Nüfus Hareketleri ve Nüfusun Tarihsel Gelişimi	39
3.2. Nüfusun Mahallelere Göre Dağılışı ve Yoğunluğu	44
3.3. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı	46

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANTAKYA BÜYÜKŞEHİR İLÇESİNDE NÜFUSUN EĞİTİM ÖZELLİKLERİ

4.1. Okuma -Yazma Bilen ve Bilmeyen Nüfus Miktarları.....	51
4.2. Nüfusun Okuryazarlık Oranları, Mezun olunan Eğitim Kurumları ve Cinsiyete Göre Dağılışı	57

BEŞİNCİ BÖLÜM

ANTAKYA DA ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN VE OKULLAŞMA DURUMU

5.1. Öğrenci Sayılarının Tarihsel Gelişimi.....	68
5.2. Öğretmen Durumu.....	70
5.3. Örgün Eğitim Kurumları	73

5.3.1 Okul Öncesi Eğitim.....	77
5.3.2. İlkokul	81
5.3.3. Ortaokul	91
5.3.4. Ortaöğretim	98
5.3.5. Yükseköğretim	106

ALTINCI BÖLÜM

ANTAKYA DA EĞİTİMİN ALTYAPISI

6.1. Eğitimin Temel Sorunları	114
6.1.1. Öğretmen Sorunları	114
6.1.2. Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlar	116
6.1.3. Fiziksel Altyapı	119
6.2. Taşınabilir Eğitim	121
6.3. Yabancı Uyruklu Öğrenciler.....	123

YEDİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	126
KAYNAKÇA	132

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1 Antakya Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Tarihsel Seyri (MS.50 - 1931	40
Tablo 2 Antakya Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Tarihsel Seyri (1940-2018).....	44
Tablo 3 Antakya (Hatay) Büyükşehir İlçesi'nin Mahallelerinin Nüfusu (2018)	45
Tablo 4 Antakya Büyükşehir İlçesinde Cins Yapısına Göre Nüfus Miktarları (1935-2018))	47
Tablo 5 Antakya Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Miktar ve Oranları (1990-2000)	48
Tablo 6 Antakya Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Miktar ve Oranları (2018).....	50
Tablo 7 Antakya Büyükşehir İlçesinde Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus (1990).....	52
Tablo 8 Antakya Büyükşehir İlçesinde Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus (2000).....	53
Tablo 9 Antakya Büyükşehir İlçesinde Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus 2010	55
Tablo 10 Antakya Büyükşehir İlçesinde Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus (2018).....	56
Tablo 11 Antakya Büyükşehir İlçesinde Cinsiyete Göre Eğitim Durumu 1990.....	58
Tablo 12 Antakya Büyükşehir İlçesinde Cinsiyete Göre Eğitim Durumu (2000)	60
Tablo 13 Antakya Büyükşehir İlçesinde Cinsiyete Göre Eğitim Durumu (2010)....	63
Tablo 14 Antakya Büyükşehir İlçesinde cinsiyete göre eğitim durumu (2018)	65
Tablo 15 Antakya Büyükşehir İlçesinde Öğrenci Sayılarının Tarihsel Değişimi (2002-2018)	67
Tablo 16 Antakya Büyükşehir İlçesinde Özel Okullardaki Öğrenci Sayılarının Tarihsel Değişimi	69

Tablo 17 Antakya Büyükşehir İlçesinde Eğitim Kademelerine Göre Öğretmen Sayıları (2018)	71
Tablo 18 Antakya Büyükşehir İlçesinde İstihdam Türüne Göre Öğretmen Sayıları (2018)	72
Tablo 19 Antakya Büyükşehir İlçesinde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayıları (2018)	73
Tablo 20 Antakya Büyükşehir İlçesinde Okul Öncesi Okullaşma Oranları (2018).....	77
Tablo 21 Antakya Büyükşehir İlçesinde Bağımsız Anaokulları (2018).....	78
Tablo 22 Antakya Büyükşehir İlçesinde Okul Öncesi Öğrencisi Bulunan Eğitim Kurumları (2018).	78
Tablo 23 Hatay’da Devlet Anaokullarında Okullarındaki Öğrenci ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları (2018)	81
Tablo 24 Antakya Büyükşehir İlçesinde İlkokullar 2018	83
Tablo 25 Antakya Büyükşehir İlçesinde İlkokul Okullaşma Oranları (2018).	89
Tablo 26 Antakya Büyükşehir İlçesinde Sınıf Seviyelerine Göre Öğrenci Sayıları (2018)	90
Tablo 27 Hatay İlinde Devlet İlkokullarındaki Öğrenci Sayıları ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları (2018).....	90
Tablo 28 Antakya Büyükşehir İlçesinde İlkokullar 2018	91
Tablo 29 Antakya Büyükşehir İlçesinde Ortaokul Okullaşma Oranları (2018)	96
Tablo 30 Antakya Büyükşehir İlçesinde İmam Hatip Ortaokulları ve Okulların Öğrenci Sayıları (2018).....	97
Tablo 31 Hatay İlinde Devlet Ortaokullarındaki Öğrenci Sayıları ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları (2018).	98
Tablo 32 Antakya Büyükşehir İlçesinde Bulunan Ortaöğretim Kurumları	99
Tablo 33 Antakya Büyükşehir İlçesinde Ortaöğretim Okullaşma Oranları (%) (2018)	105
Tablo 34 Antakya Büyükşehir İlçesinde Ortaöğretim Devlet Okulları Çeşitlerine Göre Öğrenci Sayıları (2018)	105
Tablo 35 Hatay İlinde Devlet Okullarındaki Öğrenci ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2018).....	106

Tablo 36 Antakya Büyükşehir İlçesinde Türlerine Göre Akademik Birimlerin Sayıları (2018)	111
Tablo 37 Antakya Büyükşehir İlçesindeki Akademik Birimler, Elemanı ve Öğrenci Sayıları (2018)	111
Tablo 38 Antakya Büyükşehir İlçesinde Unvanlarına Göre Akademisyen Sayıları (2018).	112
Tablo 39 Antakya Büyükşehir İlçesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Durumu (2018).	115
Tablo 40 Bilimsel, Kültürel, Sanatsal ve Sportif Faaliyetlere Katılan Öğrenci Oranları (2018)	117
Tablo 41 Türkiye ve Antakya Büyükşehir İlçesindeki Öğrencilerin Devamsızlık Durumu (2018)	118
Tablo 42 Antakya Büyükşehir İlçesinde Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Veriler (2018)	118
Tablo 43 Antakya Büyükşehir İlçesi Okullarında Yapımı Devam Edilen Derslik Sayıları (2018)	119
Tablo 44 İkili Eğitim Yapan Okul Sayıları	120
Tablo 45 Fatih Projesi Verileri (2018)	121
Tablo 46 Antakya Büyükşehir İlçesinde Taşınmalı Eğitimle İlgili Veriler (2018)	123
Tablo 47 Antakya'daki Suriyeliler İle İlgili Eğitim Verileri (2018)	125

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1 Antakya Büyükşehir İlçesinin Lokasyon Haritası	1
Şekil 2 Antakya Büyükşehir İlçesi ve Yakın Çevresinin Topografya Haritası	9
Şekil 3 Antakya Büyükşehir İlçesinde 1990 Yılı 6 Yaş Üstü Toplam Nüfusa Göre Okuma- Yazma Durumu	52
Şekil 4 Antakya Büyükşehir İlçesinde 1990 Yılı 6 Yaş Üstü Erkek Nüfusuna Göre Okuma- Yazma Durumu	52
Şekil 5 Antakya Büyükşehir İlçesinde 1990 Yılı 6 Yaş Üstü Kadın Nüfusuna Göre Okuma - Yazma Durumu	52
Şekil 6 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2000 Yılı 6 Yaş Üstü Toplam Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	53
Şekil 7 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2000 Yılı 6 Yaş Üstü Erkek Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	54
Şekil 8 2000 Yılı 6 Yaş Üstü Kadın Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	54
Şekil 9 2010 Yılı Toplam Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	55
Şekil 10 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2010 Yılı Toplam Erkek Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	55
Şekil 11 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2010 Yılı Toplam Kadın Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	56
Şekil 12 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2018 Yılı Toplam Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	56
Şekil 13 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2018 Yılı Toplam Erkek Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	57
Şekil 14 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2018 Yılı Toplam Kadın Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	57
Şekil 15 Antakya Büyükşehir İlçesinde 1990 Yılı Antakya Toplam	

Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	58
Şekil 16 Antakya Büyükşehir İlçesinde 1990 Yılı Antakya Toplam	
Erkek Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	59
Şekil 17 Antakya Büyükşehir İlçesinde 1990 Yılı Antakya Toplam	
Kadın Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	59
Şekil 18 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2000 Yılı Antakya Toplam	
Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	61
Şekil 19 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2000 Yılı Antakya Toplam	
Erkek Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	61
Şekil 20 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2000 Yılı Antakya Toplam	
Kadın Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	61
Şekil 21 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2010 Yılı Antakya Toplam	
Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	63
Şekil 22 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2010 Yılı Antakya Toplam	
Erkek Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	63
Şekil 23 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2010 Yılı Antakya Toplam	
Kadın Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	64
Şekil 24 Antakya Büyükşehir İlçesinde 2018 Yılı Antakya Toplam	
Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu	65
Şekil 25 2018 Yılı Antakya Toplam Erkek Nüfusa Göre Okuma	
Yazma Durumu	66
Şekil 26 2010 Yılı Antakya Toplam Kadın Nüfusa Göre Okuma	
Yazma Durumu	66
Şekil 27 Öğrenci Sayılarının Tarihsel Değişimi (2002-2013)	68
Şekil 28 Öğrenci Sayılarının Tarihsel Değişimi (2014-2018)	68

Sayfa

Şekil 29 Özel Okullardaki Öğrenci Sayılarının Tarihsel Değişimi (2002-2013)	69
Şekil 30 Özel Okullardaki Öğrenci Sayılarının Tarihsel Değişimi (2014-018)	70
Şekil 31 Antakya Geneli Okulların Dağılışı	75
Şekil 32 Antakya Şehir Merkezi Okulların Dağılışı	76
Şekil 33 Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdeleri (2018)	115
Şekil 34 Hizmet İçi Eğitimdeki Memnuniyet Algısı	116
Şekil 35 Yapımı Devam Edilen Derslikler (2018)	120

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Sayfa

Fotoğraf 1 Amanos Dağlarından Bir Görünüm	8
Fotoğraf 2 Keldağ	10
Fotoğraf 3 Amik ovası	11
Fotoğraf 4 Amik gölü.....	11
Fotoğraf 5 Asi nehri	12
Fotoğraf 6 Zübeyde Hanım Anaokulu	79
Fotoğraf 7 İpek Anaokulu	79
Fotoğraf 8 Avsuyu Anaokulu.....	80
Fotoğraf 9 Ali Kavak İlkokulu.....	85
Fotoğraf 10 Antakya İlkokulu.....	86
Fotoğraf 11 Hatay Nizamettin Özkan İlkokulu.....	87
Fotoğraf 12 Bozhöyük İlkokulu	88
Fotoğraf 13 Bitiren İlk ve Ortaokulu	89
Fotoğraf 14 Özbuğday Ortaokulu	93
Fotoğraf 15 Beyhan Gençay Ortaokulu	94
Fotoğraf 16 Mehmet Şenol Çiftçi İmam Hatip Ortaokulu	95
Fotoğraf 17 Avsuyu Ortaokulu	96
Fotoğraf 18 Antakya Atatürk Mesleki Teknik Anadolu Lisesi.....	100
Fotoğraf 19 Hatay Fen Lisesi.....	101
Fotoğraf 20 Toki Şehit Süleyman Yılmaz Anadolu Lisesi	102
Fotoğraf 21 15 Temmuz Şehitleri Spor Lisesi	103
Fotoğraf 22 Hatay Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar Lisesi.....	104

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları

Araştırma sahası, Akdeniz iklim bölgesinin doğu kesimindeki Adana Bölümü'nde yer alan ve 2012 yılı 6360 sayılı yasa ile büyükşehir statüsü kazanan Hatay ilinin merkez ilçelerinden Antakya'dır (Şekil 1).

Şekil 1

Antakya Büyükşehir İlçesi Lokasyon Haritası

Yaklaşık 610 km² genişliğinde olan Antakya büyükşehir ilçesinin merkezi kıydan yaklaşık 25 km kadar iç kısımda yer almaktadır. Büyükşehir merkez ilçenin doğusunda Reyhanlı ve Altınözü, güneyinde Defne ve Yayladağı, batısında Samandağ ve kuzeyinde İskenderun, Belen ve Kırıkhan büyükşehir ilçeleri yer almaktadır. İlçede rakım ortalama olarak 80 - 100 m arasında değişmektedir.

Antakya büyükşehir ilçesi genel itibarı ile kuzeyde Amanos dağları, güneyde Keldağ ve kuzeydoğuda Habibi Neccar Dağı (440 m) ile doğal olarak sınırlanmıştır. Aynı zamanda eğitimin de merkezi olan ilçe merkezinin kuzeydoğusuna doğru genişleyen ve Hatay grabeninin orta kesimlerinde yer alan Amik Ovası, ilin en geniş düzlüğüdür. Asi Nehri ve kollarından Karasu ve Afrin Çayı ile beslenen ve ortasında bir de göl olan Amik düzlüğü, 1955'den 1980'e kadar sürdürülen drenaj çalışmaları sonucu kurutularak tarım alanlarına dönüştürülmüş ve ova toprakları büyük ölçüde tarımsal üretime açılarak çiftçilere dağıtılmıştır. İlçeyi adeta ikiye bölen Asi Nehri'nin beslenme havzası Lübnan dağlarıdır. Hatay ilinde Amanos dağları ile Keldağ arasında geniş bir vadi tabanı oluşturan Asi Nehri'nin uzunluğu yaklaşık 380 km'dir. Akarsuyun önemli bir kısmı komşu ülke Suriye topraklarında yer almaktadır. XIX. yüzyıldan günümüze nehrin kuzeybatısında kalan düzlüklere yerleşen yeni beşeriyet alanları genişleyerek günümüzde oluşan Antakya'yı, Asi Nehri ile Habibi Neccar Dağı arasında kalan ilk yerleşim bölgesi ise eski Antakya yerleşimini oluşturmaktadır (Demir,1996). Ulaştırma bakımından, bu iki yerleşim bölgesi arasında kalan Asi Nehri üzerinde çeşitli konumlarda yer alan köprüler inşa edilmiştir. Bu beşeri yapılar sayesinde ulaşım günümüzde de rahatlıkla sağlanabilmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı Antakya büyükşehir ilçesinin eğitimle ilgili istatistiklerinden ve çeşitli coğrafi ortam verilerinden hareketle, ilçenin eğitim ile ilgili donatıları ve nüfusunun eğitim profilini ortaya koymak, coğrafya ve eğitim disiplinleri ile olan ilişkisini açıklamaktır. Mekânın ve nüfusun eğitim ile ilgili parametreleri açısından; olumsuz coğrafi şartlara sahip durumlar için çözüm önerileri sunmak da çalışmanın temel amaçları arasındadır. Ayrıca bu çalışmada coğrafi özellikler ve eğitim istatistikleri açısından ilçe ile Türkiye geneli arasında karşılaştırmalar yapılarak; *"Türkiye geneli içerisinde Antakya büyükşehir ilçesinin mevcut durumunu nedir?"* sorusunun cevabını aramak da bu çalışmanın temel amaçları arasında yer almaktadır. Bunun sonucunda Antakya büyükşehir ilçesindeki eğitim durumunun daha ileri seviyelere taşınmasına katkıda bulunmak istenmektedir. Araştırmada alt amaçlar olarak da şunlar belirlenmiştir;

1- Antakya büyükşehir ilçesinin eğitim alanındaki değişim ve gelişmelerini coğrafya araştırmaları ilke ve yöntemlerine bağlı kalarak ortaya koymak.

2- Antakya büyükşehir ilçesinin kırsal ve şehirsal mahalleleri arasındaki eğitimel farklılıkları ve ilişkileri göstermek.

3- Ülkemizde çeşitli dönemlerde uygulanan eğitim sistemindeki değişikliklerin; sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerinin karşılaştırılarak Antakya büyükşehir ilçesindeki yansımalarını görmek.

4- Antakya büyükşehir ilçesi ile yakın çevresindeki sosyoekonomik durum ve eğitim durumu arasındaki ilişkiyi araştırmak.

5- Uygulanan, uygulanmakta olan ve geleceğe yönelik uygulanacak olan planları ve eğitim projelerinin yöre insanı üzerindeki etkilerini araştırmak.

6- Gelecekte bu çevrede ortaya çıkabilecek eğitim ile ilgili muhtemel sorunların çözümüne yönelik öngörülerde bulunmak.

Bilindiği üzere sosyoekonomik gelişme, yeryüzünün belirli bir bölgesinde yaşamakta olan insanların refah seviyesindeki iyileşme süreci olarak anlaşılmaktadır. Sosyoekonomik gelişmenin yansımalarında genel itibariyle 3 (üç) farklı önem değerine sahip unsur dikkati çekmektedir. Bunlardan ilki; belirli bir yerdeki toplumun refah seviyesinde iyileşme görülmesidir ki, bu da ancak toplumsal gelirlerin artması, beslenme ve diğer temel tüketimlerinin, sağlık hizmetleri, eğitimleri ve diğer refah koşullarının mevcut ekonomik gelişmeler ile birlikte iyileşmesi sürecidir. İkinci unsur; sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal kurumlar ve mevcut ekonomik sistemler ile uluslararası düzeyde insan haklarına verilen değer ve insanların toplumsal özgüveni ile birlikte ortaya çıkmaktadır. Üçüncü unsur ise; belirli bir bölgede yaşayan insanların hayata dair olan beklentilerinin artması ile birlikte sınırlarını genişletmek istedikleri hak ve özgürlüklerin de artması ve talep edilen mal ve hizmetlerin çeşitliliğinin artmasıdır (Günsoy 2005). Bu gelişmeyi sağlayabilecek belki de en önemli unsur eğitim sektörü olarak görülmektedir.

Milli Eğitim Strateji Geliştirme Başkanlığı istatistiklerine göre, Türkiye'de eğitime ayrılan bütçe yıldan yıla artmaktadır. 2002 yılında 10 milyar TL olan bütçe, 2015 yılında % 709 artış ile yaklaşık 81 milyar TL'dir. Bu potansiyel kaynağı en verimli şekilde kullanmak ülkenin gelişimi açısından çok büyük bir önem taşımaktadır.

1.3.Araştırmanın Varsayımları

- 1- İlgili literatür taraması sonucu elde edilen kaynakların yeterli olduğu,
- 2-Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nun yayınlamış olduğu Hatay ili ilgili Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarının yeterli olduğu,
- 3- Milli Eğitim Bakanlığı ve Hatay İl Müdürlüğü ve Antakya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü istatistiklerinin yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.4 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma;

- 1- Konusu Antakya (Hatay) Büyükşehir İlçesi Eğitim Coğrafyası
- 2- Nüfus verileri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nun yayınlamış olduğu Hatay ili ile ilgili Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçları
- 3- Eğitim istatistiklerinden, Milli Eğitim Bakanlığı, Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Antakya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü istatistikleri
- 4- Konu ile ilgili ulaşılan resmi ve yabancı kaynaklar ile sınırlıdır.

1.5 Tanımlar

Araştırmada geçen bazı kavramların anlamları aşağıda verilmiştir:

Eğitim: Bireyi bilgiyle beslemek aynı zamanda kişideki potansiyeli dışarı çıkarma ortaya koyma işlemini gerçekleştirmek için bireyi yetiştirmektir (Bilhan, 1991: 52).

Coğrafya: İnsanla doğal ortam arasındaki etkileşimleri, bu etkileşimler sonucunda gelişen hareketleri durumları dağılışı, ilişki kurma, karşılaştırma, nedensellik ilkelerine bağlı olarak ve çeşitli araştırma yöntemlerini uygulayarak araştırarak inceleyen, işlemlerin sonuçlarını bir sentez halinde ortaya koyan, kendi içerisinde çok sayıda alt dalından oluşan bir bilimler topluluğudur (Özçağlar, 2009).

Eğitim Coğrafyası: Yeryüzünde kıtalar ve ülkeler üzerinde yaşayan toplumların eğitim düzeylerini inceleyerek, ortaya çıkan durumun coğrafi dağılışı yapan ve bu coğrafi dağılışı etkili olan faktörleri coğrafyanın prensiplerine bağlı kalarak araştıran beşeri coğrafya dalıdır.

1.6. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

Araştırmanın konusu eğitim coğrafyasıdır. Eğitim coğrafyasının temel görevi yer kürenin tamamı ya da bir bölümünde yaşamakta olan insanların eğitim düzeyini ve kalitesini ortaya koyarak, düzey ve kalite ölçüsünde ortaya çıkan yeni durumu coğrafi prensiplere bağlı kalarak sentezlemektir. Bilindiği üzere, toplumların gelişmemiş, az gelişmiş ya da gelişmiş olmasında eğitim düzeyi ile eğitim kalitesi ölçüt olarak ele alınmaktadır. Ülkelerin sosyoekonomik bakımdan gelişmişlik durumları ve eğitimleri ile ilgili olarak uygulamaya koydukları politikalar o ülke insanların eğitim düzey ve kalitesi üzerinde de etkili olmaktadır. Eğitim ile ilgili harcamaları için devlet bütçelerinden yeterli pay ayıran ve her fırsatta eğitim düzeyi ve kalitesini artıran ülkelerin genel itibarı ile gelişmiş ülkeler oldukları görülmektedir. Bu sebeple yeryuvarının tamamı ya da herhangi bir bölümünde yaşamakta olan insan topluluklarının eğitimdeki düzey ve kalitelerinin artırılması ile ilgili hizmetlerin (*bina, tesis, personel, yatırım vb.*) mekânsal dağılım ve analizi iktisadi (ekonomik) coğrafyanın konusunu oluşturmaktadır. Bu alt yapıya göre nüfus ile ilişkili olarak beliren seviye ve kalitenin mekânsal dağılımı ile ilgili analizler ise beşeri coğrafyanın konusunu oluşturmaktadır (Özçağlar, 2001).

Özçağlar (2001)'a göre, münferit olarak belirli bir alanın eğitim coğrafyası araştırıldığında, belirtilen söz konusu hususların bir bütün olarak ele alınması ve yaratıcı bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerekmektedir. Belirli bir alandaki eğitim seviyesi ve kalitesinin tespiti için bizatihi yerel bir inceleme ve gözlem yapmak bilimsel açıdan zaruridir. Ayrıca, bu konuda hazırlanmış istatistik verilerden yararlanmak da mümkündür. Sahadan toplanan bilgilere göre hazırlanacak çeşitli türeden örgütlenme araçları (*tablo, grafik, şekil ve haritalar*) ile araştırma sahasındaki nüfus kitlesinin eğitim seviyelerine göre mekânsal dağılışı ve yoğunluğu net bir biçimde ortaya konulmuş olacaktır. Bu türden nicel çalışmalarda nüfus kitlesinin eğitim seviyeleri ile ilgili çeşitli konular üzerinde mesai harcayıp, çalışmalarının tespiti ve karşılaşılan muhtemel sorunlar ayrıca önem taşımaktadır (Özçağlar, 2001).

Araştırmamızın konusu, tanımı yapılan eğitim coğrafyasından hareketle Antakya büyükşehir ilçesinin eğitim coğrafyasını etüt etmektir. Kapsam olarak Antakya büyükşehir ilçesinin sınırları içinde kalan nüfusa ait eğitim bilgi ve istatistikleri ve eğitim ile ilgili coğrafi özellikleri eğitim coğrafyası çerçevesinden ele almaktır.

1.7. Veri Kaynakları ve Çalışmada İzlenen Yöntem

Belirlenen amaçlar doğrultusunda Devlet İstatistik Kurumu'nun yayınlamış olduğu Hatay ile ilgili kitaplardan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarından ve eğitim istatistiklerinden Milli eğitim bakanlığı ve Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Antakya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü istatistiklerinden yararlanılarak tablo grafik ve haritalar oluşturulmuştur. Bu tablo, harita ve grafiklerin daha iyi anlaşılabilmesi için literatürden yararlanılarak sonuca yönelik açıklamalar eklenmiş. Son olarak oluşturulan tablo grafik harita ve elde edilen bilgiler ışığında neden sonuç, karşılaştırma ve dağılım prensiplerine bağlı kalınarak ildeki çeşitli eğitim istatistikleri eğitim coğrafyası ilişkili olarak verilmeye çalışılmıştır.

Eğitim ile bir yerin coğrafi özellikleri arasında önemli bir paralellik vardır. Coğrafya, aslında insanlara yaşadıkları coğrafi mekân ile arasındaki ilişkinin boyutlarını kavratarak, tüm yeryüzünde meydana gelen politik ve sosyal problemler ile ilgili çözüm önerileri geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda araştırma sahasında yaşamlarını sürdüren insanların eğitim durumları ve eğitime yönelik perspektiflerinin yaşamış oldukları coğrafi mekânın özelliklerinden etkilenmesi söz konusudur (Demirkaya,2003).Eğitim bölgelerindeki değişik coğrafi şartlar eğitimi olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkileyebilmektedir.

Ele alınan konuda çok fazla örnek olmadığından, çalışmada yöntem ve işleyiş diğer çalışmalardan farklılık gösterebilecektir. Birde fazla yöntem kullanılarak bilimsel olarak verilerin çok yönlülüğü ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Çalışmamız, coğrafyanın dağılım, bağıntı ve nedensellik ilkeleri gözetilerek; Antakya büyükşehir ilçesi nüfusunun sosyal ve ekonomik niteliklerinin analizini esas almıştır. Bununla birlikte okullaşma oranı, donatım durumu, uygulanmakta olan eğitim modelleri, okul çağı nüfusunun eğitim kademeleri arası öğrenci akışı, okul-öğretmen-öğrenci sayısı dengesi ve benzerleri ile ülke nüfusunun örgün eğitim, yaygın eğitim, halk eğitim, mesleki eğitim istatistiklerinin mekânsal analizleri de ele alınmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

ANTAKYA, EĞİTİM ve COĞRAFYA

2.1. Antakya'nın Doğal Özellikleri

6360 sayılı Büyükşehir yasası öncesi Antakya şehri, koordinat sistemine göre 36° 09' ve 36° 13' K enlemleri ile 36° 06' ve 36° 11' D boylamları arasında yer almakta ve 689 km²'lik bir alan değerine sahiptir. 6360 sayılı büyükşehir belediyesi yasası ile ilçedeki tüm belde ve köyler şehirsal mahalle statüsüne alınarak, idari sınırlarda bir takım değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler arasında belki de en önemlisi 37 köyden oluşan ilçenin güneybatı kesiminin bütünüyle Antakya'dan ayrılarak Defne adı ile yeni bir ilçe olarak teşkilatlandırılması olmuştur. Böylece Hatay ilinin büyükşehir statüsü kazanmasından dolayı Antakya ilçesinin de sınırları değişikliğe uğramış ve yüzölçümü 610 km²'ye düşmüştür.

2.1.1 Antakya'nın İklimi ve Bitki Örtüsü Özellikleri

Antakya büyükşehir ilçesinde klasik bir Akdeniz iklimi hâkim gibi görünse de bölgede zaman zaman bu iklimden farklı özellikler görülebilmektedir. İlçe genelinde yaz mevsimi sıcak ve kurak geçmekle birlikte Amanosların batısına oranla nispeten daha serindir. İlçede kış mevsimi genellikle ılık ve yağışlı geçmektedir. Antakya büyükşehir ilçesinde yıllık sıcaklık ortalamaları 18.2°C'dir. İlçede en yüksek sıcaklık 26.08.1962'de 43.9 °C, en düşük sıcaklık ise 15.01.1950'de -14.6 °C olarak kaydedilmiştir. İlçede hava durumu yılda takriben 148.2 günü açık, 156.2 günü bulutlu, 60.5 günü kapalı geçmektedir. Antakya büyükşehir ilçesinde yaz mevsimi ortalama yılda 172 gün sürmektedir. İlçede karasal iklimlerde görülen kış günlerine genellikle rastlanmaz. Donlu geçen gün sayısının yıllık ortalaması 7 gün, karlı geçen gün sayısının yıllık ortalaması ise 0.9 gündür. Antakya büyükşehir ilçesinde yıllık ortalama nem oranı ise % 69'dur. İlçede sonbahar ve ilkbahar ayları nispeten daha az yağışlı geçmektedir. Temmuz ve Ağustos aylarında neredeyse hiç yağış almayan Antakya ilçesi genelinde yıllık yağış ortalaması da 1173.4 m. dolayındadır. Bitki örtüsü bakımından ilçede Akdeniz iklimi etkisi ile bölgesel özellikleri (*Mersin, Defne, Kekik ve Lavanta bitkileriyle kaplı makilikleri*) bünyesinde barındıran Antakya ve çevresindeki kırsal ve dağlık bölgelerde ardıç,

çınar, kavak, kayın, kızılıçık ve meşe gibi geniş yapraklılardan oluşan ormanlık alanlara da rastlanmaktadır (Antakya Belediyesi Stratejik Planı).

2.1.2. Amanos Dağları

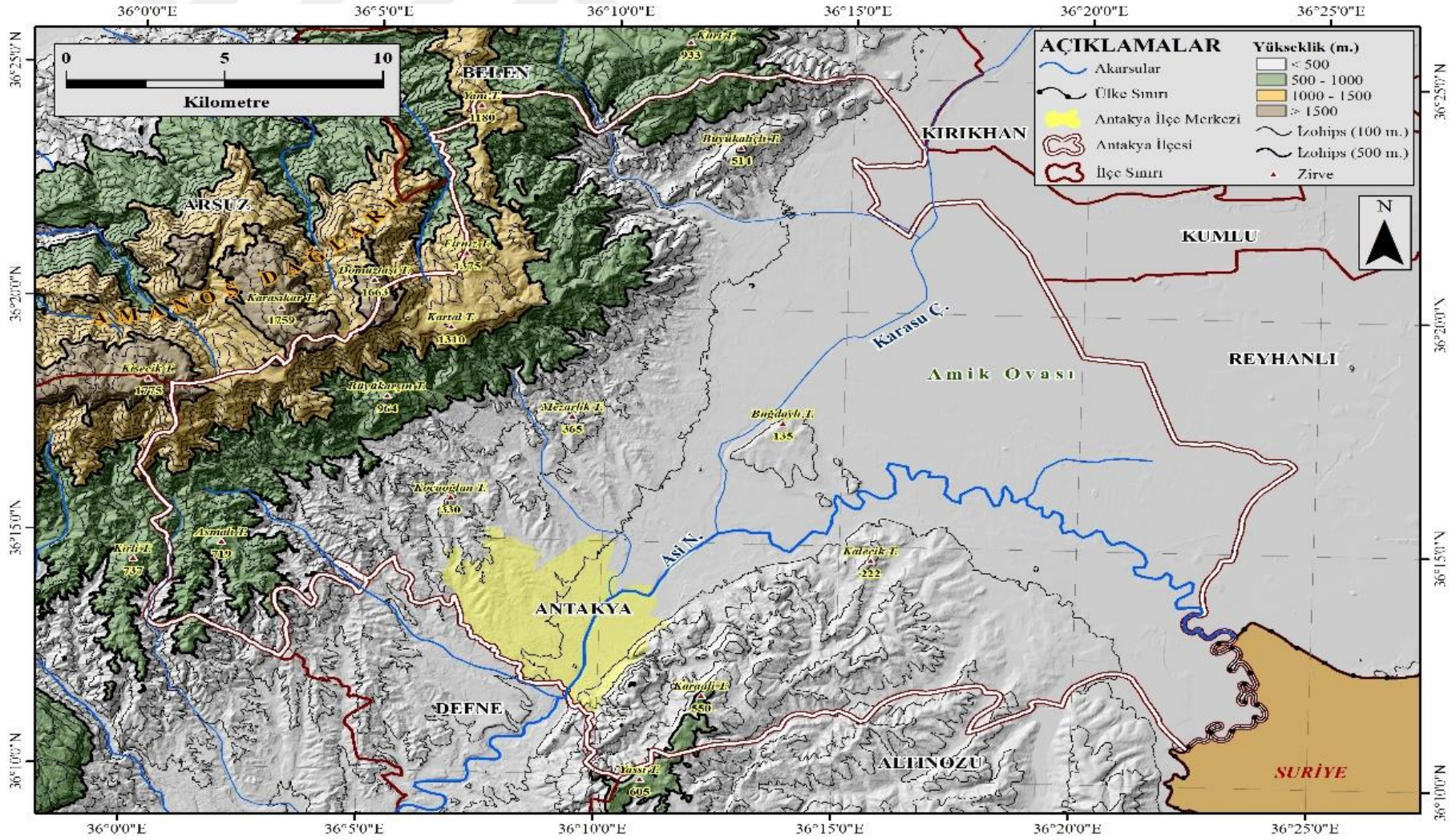
İlçenin sınırları içerisinde en önemli dağlık kütle Amanos Dağları oluşturmaktadır (Fotoğraf 1). Söz konusu Amanos dağlarının belli başlı sınırları kabaca Antakya - Kahramanmaraş Grabeni ve batıda Akdeniz'dir. Kütle, kıyından itibaren adeta bir duvar biçiminde sıralanmıştır (Şekil 2.1). KD - GB yönünde uzanan Amanos dağları, güneye doğru alçalan bir topoğrafik görünüme sahiptir. Kütle, Samandağ'ın batısında dik bir yamaçla denize ulaşmaktadır. Amanos dağları Doğu ve batı kesimlerinde faylarla kesilmiştir. Bu dağlık kütle aynı zamanda Toros dağlarına dik uzanan yapısıyla da önemlidir. Amanos Dağlarının Erzin-Üçkoz Yaylası-Akbez hattının güneyinde kalan kısmı Hatay ilinde bulunmaktadır. Bu dağların Antakya'nın bağlı olduğu Hatay ili içindeki en yüksek noktasını Hassa'nın batısındaki Mıgır Tepesi (2.240 m)'dir. Diğer önemli yükseltiler ise kuzeyden güneye; Üçkaya Tepe si(1.976 m), Akkaya Tepesi (1.939 m), Susuz Tepe (1.702 m)ve Kabayar Tepe (1.698 m) olarak görülür (Karataş, 2010).

Fotoğraf 1

Amanos Dağlarından Bir Görünüm.

Şekil 2.
Antakya Büyükşehir İlçesi ve Yakın Çevresinin Topografya Haritası

2.1.3. Keldağ

İlçenin diğer önemli bir yükseltisi ise Keldağ (Fotoğraf 2)'dir. (Kılıc Dağı - Cebeli Akra)'dır. Antakya-Samandağ Grabeninin güneyinde bulunan, Türkiye'nin Akdeniz'deki en son noktasındadır. Tektonik kökenli olmasına antiklinal özelliği de gösteren ayrı bir dağdır (Karataş, 2010). 1.730 m dağın en yüksek noktasıdır. Doğusunda Yayladağı batısında ise Akdeniz bulunan dağ, Akdeniz'den itibaren birdenbire yükselerek 1.730 m'ye ulaşan yapısı batı kesimindeki fay yapısının ve bölgedeki epirojenik hareketlerin sonucudur (Yılmaz, 1984).

Fotoğraf 2

Keldağ

2.1.4. Amik Ovası

Antakya şehrinin kuzeydoğusuna doğru genişleyen ve Hatay Çöküntü Hendeği'nin orta kesimlerini meydana getiren Amik Ovası, oldukça verimli bir tarım alanı olup Hatay ilinin en geniş düzlüğü durumundadır (Fotoğraf 3). Ovada sırası ile Asi Nehri ve kollarının (Karasu ile Afrin Çayı) suları ile beslenen ve kurutulmadan önce bir göle sahip olan ova (Fotoğraf 4) 1955'den 1980 yılına kadar sürdürülen drenaj çalışmaları ile kurutulmuş ovaya dönüştürülüp ovanın toprakları tarıma açılarak çiftçilere dağıtılmıştır.

Fotoğraf 3

Amik Ovası

Fotoğraf 4

Amik Gölü

(Kaynak: DSİ, 13/12/1962 tarihli etüt dergisi)

2.1.5. Asi Nehri

Şehir için büyük öneme sahip olan ve şehrin sembolü olan Asi Nehri (Fotoğraf 5), Lübnan sınırlarındaki Lübnan Dağları'nın doğu yamaçlarından kaynağını alır. Buradaki Rasel-Ayn ve Al-Labwah, nehrin ana kaynaklarını oluşturur (Salha, 1995: 10). Kuzeye doğru akışa geçen nehir, Lübnan ve Anti Lübnan Dağları arasındaki Bekaa vadisini geçtikten sonra Suriye sınırlarına girer. Humus yakınlarında bazalt akıntılarının etkisiyle önce kuzeydoğuya, sonra da tekrar kuzeye giderek akışına devam eder. Hama'dan sonra batıya dönerek Ansariye Dağları'nın doğu yamaçlarının bitiminde eskiden bataklık olan Gharb Ovası girerek güneyden kuzeye akar. Karkur civarında Gharb Ovası'ndan akışına devam eden nehir, Etun'un civarından başlayarak Türkiye-Suriye için doğal bir sınır gibidir (Karakılçık ve Erkul, 2002: 22). Asinin Türkiye topraklarına tamamen girdiği yer ise Eşrefli köyüdür. Amik ovasında 10 km kuzeye akışına devam eder sonra bir yay çizerek güneybatıya kıvrılan nehir, Samandağ yakınlarında Akdeniz'e dökülür.

Fotoğraf 5

Asi Nehri

Asi ırmağı, yolu boyunca bazı kolları vardır. Önemli olanları Türkiye'dir. Maraş taraflarından inen Karasu çayı ve Gaziantep taraflarından gelen Afrin çayı ile Amik gölünün ayağı olan Küçük Asi veya Karadere önemli kollarındandır. Bununla beraber Defne suyu da ırmağa sularını katar. Karasu, İslahiye kasabasının kuzeyinden çıkan ve bu çevredeki Emen gölünden beslenen bir koludur. Yağış alan 1800 km², akımı yaz ve sonbahar aylarında 8 m³ kışın ve ilkbaharda 20-40 m³'dür. Kabarık zamanlarında 100 m³'e ulaşır. Yaz aylarında çok kurumasının, hatta Amik

gölüne yetişememesinin nedeni, sulamalar için çok su kullanılmasıdır (Atık Su Eylem Planı, 2008).

2.2. Araştırma Sahasının Beşeri ve Ekonomik Coğrafya Özellikleri

2.2.1. Antakya Adının Verilmesi

Şehre “*Antioch*” adının verilmesi ile ilgili iki (2) görüş vardır. Bunlardan birine göre Antioch, İskender’in şehri fetheden kumandanlarından Selevkos I. Nikator’un babasının adından, diğer görüşe göre ise oğlu I. Antiochus Soter’in isminden kaynaklanmaktadır. İncelemeler bakıldığında oluşan görüşler ise şehrin adının Selevkos I. Nikator’un olduğu şeklindedir (Downey,1961; akt. Bahadır, 2010: 351).

Tarih boyunca Antakya için farklı isimler kullanılmıştır. 10.yüzyıl tarihçisi Mes’udi belirtmektedir ki Medinetullah ,Medinetü’l-Mülk ve Ümmü’l Mudun unvanları Hristiyanlar tarafından kullanılmıştır (Kum, 1984). Roma döneminde ise Teupoli, yani Tanrının Şehri olarak isimlendirilmiştir. 526 ve 528 yıllarındaki şiddetli depremlerden sonra imparator I. Iustinianos ile imparatoriçe Theodara, Tanrının gazabını teskin etmek için, Tanrının kendisine ait olan şehri koruyacağı umuduyla şehrin ismini Theopolis (City of God) Tanrının Şehri olarak değiştirmişlerdir. Türkler ise Antakya Şehrini “Anteke” olarak ifade etmişlerdir (Tozlu, 2009).

2.2.2. II. Antakya’nın Kuruluşu

İskender’in ölümünden (MÖ. 323) sonra imparatorluğun hâkimiyet sahaları ve toprakları Makedon generallerinden Selevkos ve Antigonos arasında bölüşülmüştür. I. Selevkos Nikator, MÖ. 301’deki İpsus Savaşı’nda Antigonos’u mağlup ederek hâkim olduğu tüm toprakları da ele geçirmiştir. Böylece Ege’den Fırat Havzası’na kadar olan bölgede Selevkos Krallığı’nı kurulmuştur (Bickerman, 1983).

Güvenli bir başkent kurmak isteyen Selevkos, bölgede çeşitli şehirler kurmuş ancak bu şehirlerin geçirdikleri saldırı tehlikelerinden dolayı daha korunaklı bir yerde daha güvenli bir şehir arayışına girmiştir. Böylece bölgede gözüne kestirmiş olduğu “*Antigonia*” kentini ortadan kaldırarak, bu şehrin kalıntıları üzerinde ve bu şehrin 8 km uzağına kadar olan bölgede “Antioch”u kurmak için çalışmıştır. Ancak bu şehrin kuruluşu onun zamanında tamamlanamamıştır. Selevkos’un oğlu I.

Antiochus Soter şehri tamamlamış ve başkenti de buraya taşımıştır. Bundan dolayı, Selevkos Krallığı'nın son başkenti Antioch'dur (Haddad, 1949'dan akt. Bahadır, 2010: 351).

Antakya, M.Ö 148 yılındaki depremde ağır tahribata uğradı daha sonra restore edildi. Şehrin Roma hâkimiyetine girmesinden önce, Ermeni Kralı I. Tigranes Suriye ve Antakya'yı 14 yıl boyunca işgal etti.(Demir, 1996).

2.2.3. III. Roma ve Bizans Döneminde Antakya

Roma İmparatoru Pompei, Selekos krallarından XIII. Antiouchus'u M.Ö. 64'te mağlup ederek Antakya'yı işgal etti. Böylece Antakya Roma İmparatorluğu hâkimiyetine girdi. M.Ö 49'teki İmparatorluk çekişmesi Roma tarihi için önemli bir tarihtir. Julius Sezar, M.Ö 48 tarihinde Pompei'yle mücadelesinde yendiğinde, Antakya Sezar'ı destekliyordu. Sezar Antakya'ya gelerek çeşitli yapılar yaptırdı. Daha sonra başa gelen İmparator Gaius'un döneminde Hıristiyan misyonerler Antakya'ya gelerek Hıristiyanlığı yaymaya çalışmışlardır. Kudüs'te yaşayan ve Hz. İsa'ya inanan Yahudiler, Hz. İsa'dan sonra diğer Yahudiler tarafından baskı ve zulmü sonucunda Kudüs bölgesinden Kıbrıs ve Antakya tarafları doğru göç etmek zorunda kaldılar. Antakya büyükşehir ilçesinin bugünkü merkezi, Antik Çağ'da Roma İmparatorluğu ile ticaret ilişkilerin sürdürüldüğü ticari, dini ve kültürel öneme sahip bir merkez olduğundan bu saha çeşitli dinlerin ve kültürel diğer şehirlere yayılmasında da önemli bir rol üstlenmiştir. Hıristiyanlığın putlara tapan Roma tarafında yayılmasında Antakya etkili olmuştur (Downey, 1961'den akt. Bahadır, 2010: 357).

Antakya ikinci yüzyılda Roma imparatorluğunun büyük kentlerinden biri ve Suriye'nin yönetim merkeziydi. Çeşitli mimari yapılara ve önemli sokaklara sahipti. Roma'nın Perslerle savaşlarında askeri üs olarak kullanılmıştır (Akşit, 1985). Roma döneminde Antakya'da yangın ve deprem gibi çeşitli doğal afetler yaşanmamıştır.

Antakya 256 yılında I. Şapur'un işgaline uğradı ve Sasaniler Antakya'yı yağma ettiler. Halkın büyük bir kısmı esir alındı (Demir, 1996).

Roma İmparatorluğu şehre her zaman çok büyük önem vermiş felaketlerden sonra şehri yeniden yapılandırmaya çalışmışlardır. Ancak sürekli meydana gelen deprem ve diğer felaketler bunlara pek imkân vermemiştir.

Antakya 540 yılında Enuşirvan tarafından şehir yağma edilmiş ve halk İran'a göç ettirilmiştir. 542 yılında şehirde veba salgını, 551, 557, 577 ve 588'de de depremler şehri tekrar sarsmıştır (Sahillioğlu, 1999).

2.2.4. İslam Döneminde Antakya

Bizans ordusu Yermük Savaşı'nda 643 yılında İslam orduları tarafından yenilgiye uğratıldı. Ebu Ubeyde Bin Cerrah idaresindeki İslam orduları Antakya surlarının önüne geldi. Kuşatma uzun sürse de halkın cizye ödemesi şartıyla şehir teslim oldu. Şehir ele geçirildikten sonra isyanlar olsa da sonradan tekrardan kontrol altına alındı (Fayda, 1987). Böylece uzun süre Roma sınırları içerisinde kalan ve önemli bir yer olan Antakya artık İslam Coğrafyasının içerisinde yer almaya başladı.

Müslüman Araplar ile Bizans arasındaki ilişkilerde Antakya, bir sınır şehri olarak askeri önemi devam etti ve savunma noktası olarak kaldı.(Sevim 1989).

Abbasi Halifeleri Me'mun ve Mutasım zamanında bölgeye Türk yöneticiler gönderildi. 872'de Antakya b. Tolun'un himayesine altına girdi. Daha sonra İhşidiler şehre sahip oldu. 944 yılında ise Hamdanoğulları Antakya'yı ve 968 yılına kadar Antakya'daki hâkimiyetleri devam etti (Sahillioğulları, 1999).

2.2.5. Antakya'da İkinci Bizans Dönemi

II. Nikephoros döneminde Bizans İmparatorluğu en parlak askeri dönemini yaşıyordu. Müslümanlarla savaşmayı kutsal kabul eden imparator,967'de Antakya çevresindeki yerleri aldıktan sonra asıl amacı olan Antakya ve Kudüs'e yönelmiştir. Surlara geldikten sonra şehri alamadan geri çekilmek zorunda kaldı. Sonraki yıl tekrar Antakya'ya seferler düzenledi. Yine kuşatma uzamadı ama bu defa imparator komutanlarına kuşatmaya devam etmeleri konusunda emir verdi (Scylitzes, 2000).

Bizans komutanı Antakya yakınlarındaki Hıristiyanlarla anlaşma yaptı. Hıristiyanlar Antakya'ya giderek, Bizans istilasından kaçtıklarını söylediler ve Antakya'ya sığındılar. Daha sonra şehrin kapılarını açan bu Hıristiyanlar 300 yıl boyunca Antakya surlarına çıkamayan Bizans askerinin surları çıkmasını sağladılar (Deacon, 2005).

Bizans hâkimiyeti 1084 yılına kadar sürmüştür. Antakya tekrar eski günlerine getirme çabası içinde çalışmalar yapılmıştır. Surlar tamir edildi ve yeni surlar yapıldı.

Şehrin çeşitli kapıları onarıldı ve Venediklilere imtiyazlar tanınarak şehrin ticaretinin canlandırılması amaçlandı (Gündüz, 2009).

2.2.6. Selçuklular Döneminde Antakya

Sultan Alparslan'ın Anadolu'yu fetih planları içerisinde Antakya'da yer almaktaydı. Bunun sonucunda 1067 yılında, Selçuklu Türkmen beyi Afşin, Antakya seferleri sonucunda ganimet elde etmiş bu ganimeti Halep pazarlarında satmış ve gelir elde etmiştir. Daha sonra Afşin önderliğindeki Türk kuvvetleri şiddetli akınlar sonucunda 1068 yılında Halep, Antakya ve çevresindeki pek çok bölgeyi fethetmiştir (Tozlu, 2007).

Kutalmışoğlu Süleyman Şah Antakya'ya kuşatmalar düzenlemiştir. 1085 yılında tamamen ele geçirilmiştir. Şehri fetheden Süleyman Şah, halkın düzenin korunması için çalışmalar yapmış ve Antakya'nın gelişmesi için elde edilen ganimeti şehir içinde değerlendirilmesini istemiştir (Tozlu, 2007).

2.2.7. Antakya'da Haçlı Prinkepsliği Dönemi

Hıristiyanların Anadolu'da kaybettiği toprakları almak ve kutsal toprakları tekrar ele geçirmek için dönemin papasının çağrısı üzerine haçlı seferleri düzenlendi. Haçlı ordusu 1097'de Antakya surlarına dayandı. Yedi ay süren ve büyük bölümü açlık, yokluk ve sefaletle geçen kuşatmada Haçlılar şehri alamadı. Ancak Ermeni asıllı Firuz adlı kumandanın ihaneti sayesinde 1098 yılında Antakya işgal edildi. Ele geçirilen şehirde haçlılar yağma ve katliam yaptılar. Bunun sonucunda 1098 yılında Antakya'da olan bütün Türkler öldürüldü (Demir, 1996).

Bohemund Antakya Prinkepsi olarak tanınmış ve 1098-1268 yılları arasında hükmedecek olan Antakya Haçlı Prinkepsliği kurulmuştur. Prinkep, Antakya'nın işgaline yardım eden Cenevizlilere de şehirde çeşitli yapılar vermiştir (Gündüz, 2009).

Bohemund son döneminde Bizans'a karşı başarısız olunca Bizans'a bağlılık yemini etmiştir. Ancak ondan sonra gelen idareye sahip olanlar bu yemine bağlı kalamamıştır. Bu dönemlerde Türklerle savaş halinde olan Prinkepslik bu savaşlarda başarısız olmuştur (Demirkent, 1986).

Halep hükümdarı Nureddin Mahmut'un yaptığı savaşlar ve yoğun baskıları sonucu 1268 yılında prinkepsliğin varlığı da son bulmuştur (Runciman, 1986).

2.2.8. Memlukler Dönemi Antakya

1268 yılı başlarında, Mısırdan hareket eden Memluk Sultanı Baybars Antakya çevresindeki limanları fethettikten sonra Antakya'yı kuşattı. Antakya'yı Haçlılardan almak için birliklerini çeşitli kollara ayırarak yardımları kesip Antakya'daki 170 yıllık Haçlı hâkimiyetine son vererek şehri aldı(Tozlu, 2007).

Memluk askerleri şehre girdikten sonra şehri yağmaladılar ve ateşe verdiler. Kentteki yapılarda tahrip edildi. Bu olaylardan sonra bir daha Antakya eski ihtişamlı günlerini yaşayamadı. Antakya Batı dünyası için Doğudaki önemli siyasi, iktisadi merkez ve Hıristiyanlığın yayıldığı yerdirdi. Bu sebepler Sultan Baybars tarafından büyük tahribatlar oluşturmasının nedeni olarak düşünülmektedir. Antakya'nın Hıristiyanların elinden çıkması Hıristiyanlar için çok büyük bir darbe olmuş. Kuzey Suriye'deki etkinliklerini çoğunlukla kaybetmişlerdir (Demir, 1996).

1516 Mercidabık Savaş'ı sonrasında Osmanlı'ya mağlup olan Memlukler Antakya üzerindeki hâkimiyetini Osmanlı'ya bırakmışlardır.

2.2.9. Osmanlı Dönemi Antakya

24 Ağustos 1516'da Osmanlı-Memlûk orduları Merc-i Dabık'ta karşılaştı. Süvari üstünlüğü Memlûklerde, top üstünlüğü ise Osmanlılardaydı. Yavuz'un başarılı yönetimi savaşın kazanılmasında etkili oldu. Osmanlı kuvvetleri Halep, Hama, Humus ve Şam'ı himayesi altına almıştır (Uzunçarşılı, 1983).

Sonraki yıllarda bölgenin tarihi için önemli olan, Kanuni Sultan Süleyman'ın bölgeden geçişi gelmektedir. Tebriz seferinden dönerken Aralık 1535'te Antakya'ya uğramıştır (Tekin, 2000).

Yörede 1607 yılında Canbolatoğulları isyan etmiştir. Bunun üzerine Osmanlı idaresi Ali Paşa'yı görevlendirmiş. Ali Paşa otorite zafiyetinden faydalanarak hükümdar gibi davranmıştır. Bölge ve çevresinde hâkimiyet ilan etmiştir. Bunun üzerine Osmanlı Kuyucu Murad Paşa komutasındaki orduyu bölgeye gönderdi. Kuvvetler Ali Paşa'yı bozguna uğrattı (Tekin, 2000).

17. yüzyılın ikinci yarısında yeterli güvenlik sağlanamaması sonucu birçok kırsal bölge harap olmuştur. Kentte göçler başlamıştır. Göçleri engellemek adına 18.yüzyılda Türkmen aşiretleri iskân edilmiş. Bunun sonucunda üretim dengesi kurulmuş ve harap olan yerler onarılmıştır (Hatay Valiliği, 2013).

18.yüzyılın başlarında XIX. yüzyılın ilk yıllarına kadar Osmanlı çeşitli savaşlar sonucunda sarsılmıştır. Antakya zenginlerinden devletin sefer ihtiyaçlarını karşılamak için borç alınmıştır (Gün, 2006).

1909 yılında Antakya’da Ermenilerin bir isyanı başladı. Tehcir emri çıkarıldı. Birçok Ermeni emire uymayarak dağlara çıktı.53 gün süren silahlı çatışma sonucu Ermeniler Fransız gemileriyle Mısır’a kaçtılar (Kızıltoprak, 2010).

I. Dünya Savaşı sırasında yapılan gizli görüşmeler sonrasında sözde antlaşmalar yapılarak Osmanlı toprakları paylaşılmıştır. Bu antlaşmalara göre Suriye, Antakya ve çevresindeki yerler Fransa’ya bırakacaktır. Mondros öncesi bu antlaşmaların uygulayacağını anlayan Mekke Emiri şerif Hüseyin’in varisi Faysal 1918’de Şam’ı ele geçirip tüm Suriye’yi içine alan bir Arap hükümeti oluşturarak burada kendisine bağlı hükümetler ilan etmeye çalışmıştır. Bu amaçlarının içerisinde Antakya da yer almaktadır. 27 Ekim 1918’de Faysal taraftarları Arap hükümeti ilan edip, hükümet binasındaki Osmanlı sancağını indirip yerine sözde Arap bayrağı göndere çekmişlerdir (Tekin, 2000).

30 Ekim 1918’de Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmıştır. Ertesi gün antlaşma şartları ordulara ve illere bildirilmiştir. Yıldırım Orduları Kumandanlığına tayin edilen Mustafa Kemal, Antakya ve çevresindeki bazı bölgelerin halkının çoğunlukla Arapça konuşan Türk olduğunun her işlemde önemsenererek düşünülmesini antlaşma şartlarını tam olarak çıkartılmasının engellemesini bildirmiştir (Hatipoğlu, 2009).

Osmanlı dönemi Antakya’sı hakkında verilen bu bilgiler Antakya şehri’nin tarihsel geçmişi ve bu şehrin çok farklı medeniyetlere ev sahipliği yaptığı düşünüldüğünde oldukça sınırlı gözükmektedir. Bu sınırlı bilgilerin nedeni:

“Selevkoslar döneminde başkent, Roma döneminde imparatorluğun doğu sınırlarını koruyan bir serhat kenti, Roma ve İskenderiye’den sonra imparatorluğun üçüncü büyük metropolü olan Doğunun Kraliçesi Antakya, tarihsel süreç içinde değişen koşullar nedeniyle Osmanlı döneminde askeri ve ekonomik açıdan eski önemini kaybetmiş, nüfusu azalmış, netice olarak eski dönemlerdeki ihtişamını yitiren görmüş geçirmiş büyük bir kentten küçük bir kasaba haline gelmiş olmasıdır.”

Mustafa Kemal Paşa’nın görevine son verilmesini ardından 9 Kasım’da İskenderun ve dolayları, 10 Kasım 1918’den itibaren de Amanos ile Körfez bölgesi tamamen boşaltıldı ve 11 Kasım’dan itibaren İngiliz birliklerince ele geçirildi. Bu

birlikler Çukurova, Antep, Maraş ve Urfa'yı da işgal etti sonra bölge Fransızlara bırakılmıştır (Bıyıkoglu, 1962).

Bağımsız bir bölge oluşturularak 27 Kasım 1918'de merkezi İskenderun olmak üzere Antakya, Harim ve Belen kazalarını içine alan "İskenderun Sancağı" kuruldu. Bağımsızlığın amacı, bu bölgenin Osmanlı'ya bağlı olan Halep vilayetine tabi olan adı geçen yerlerin buradan ayrı olduğunu vurgulamaktır (Melek, 1986).

25 Nisan 1920 San Remo Konferansı'nda Suriye ve ona bağlı düşünülen Lübnan manda olarak Fransa'ya verilmiştir. 10 Ağustos 1920'de Osmanlı Devleti Hükûmeti tarafından imzalanan Sevr Antlaşması'nın 94. Maddesinde manda yönetimi, "sınırı Ceyhan'a kadar uzayacak olan Suriye'nin bir manda devletin rey ve yardımını, kendi başına ayakta duracak duruma gelinceye kadar alacağı" şeklinde yer almıştır. Ancak yeni kurulan Ankara hükûmeti açısından bu hükmün, Sevr Antlaşması'nın onaylanması gereken organlar tarafından onaylanmaması nedeniyle herhangi bir geçerliliği yoktur. Bununla birlikte halkın gerçek temsilcisi olan Ankara Hükûmeti, Sevr Antlaşması'nı hiçbir şekilde tanımamış bu antlaşmayı imzalayanları ve kabul edenleri de vatan haini ilan etmiştir (Selçuk, 1972).

İşgal altındaki ülkede Ankara Hükümetinin çeşitli askeri başarılar elde etmesinin sonucunda Fransa ile savaşı bitirerek cephedeki güçlerinin Yunan tarafına yönlendirmek, bununla birlikte silâh ve cephane elde etmek için yeni fırsat oluşturmak gibi yararlar elde edileceğinden, İskenderun Sancağının millî sınırlar dışında bırakılması Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda mecburi ve lüzumlu olarak görülmüştür. Bu sebeple Sakarya Savaşı sonrasında 20 Ekim 1921'de Fransa ile Ankara Hükûmeti arasında güney sınırlarının bugünkü halini oluşturan Ankara Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmanın yedinci maddesi olarak, İskenderun Sancağı için özel bir idare sistemi düşünülmüş, ayrıca bölgede bulunan Türklerin kültürlerinin gelişmesi için her türlü imkânların sağlanmasını ve Sancak'ta Türkçe'nin resmî dil olarak kabul edilmesini yer almakta olup aynı zamanda Türkiye'ye İskenderun limanını hakkı da tanınmıştır (Soysal, 1985).

Mustafa Kemal Paşa çeşitli kişileri Hatay Sorunu için görevlendirmiştir. Ancak Milli Mücadele döneminden dolayı bölgeyle çok fazla ilgilenilmemiştir (Sökmen, 1978: 63).

Milli Mücadele'nin başarıyla sonuçlanmasından sonra imzalanan Lozan Barış Antlaşması'nda Ankara Antlaşması'nın maddeleri aynen kabul edilmiştir. Fransa'ya bırakılan İskenderun Sancak bölgesinin de bulunduğu Suriye Mandası, 24 Temmuz 1922'de taraflar arasında karara bağlanarak, arkasından Milletler Cemiyeti Tarafından 29 Eylül 1923'te onaylanarak, manda yönetiminin resmen uygulanmıştır. Özel statüye sahip olan Sancak Bölgesi'ne, 31 Aralık 1924'te emirname ile Suriye Hükûmeti Reisi tarafından görevlendirilmiştir. Diğer taraftan mutasarrıfın yetkilerine ilaveten, 1 Mart 1923'te, muavin delege rütbesi eklenmiş ve mutasarrıfın üstünde bir mevkie sahip olacak olan bir Fransız müşavir görev almıştır (Soysal, 1985: 81).

Manda yönetimi ile ilgili sancakta pek çok sorun yaşandı. Türkiye'nin yeni kurulmuş olması ve başka sorunlarla uğraşıyor olmasından dolayı sancakla pek ilgilenilmedi.

Fransa'da hükümet değişikliği yaşanmış ve Halk Cephesi Hükümeti seçilmiştir. Halk Cephesi Hükümeti, manda yönetimine daha farklı bakmaktaydı. Göreve yeni başlayan hükümet Suriye ve Lübnan'la olan ilişkilerini tekrardan düzenlemeyi düşünerek 9 Eylül 1936'da Paris'te, Fransa ile Suriye arasında bir Dostluk ve tarafsızlık antlaşması görüşülüp imzalanmıştır. Antlaşmaya göre Suriye, üç yıl sonra bağımsız olacak ve Milletler Cemiyeti üyeliğine aday gösterilecek. Antlaşma Suriye'nin bütünlüğü düşünülerek 25 yıllığına imzalanmıştır. Bu antlaşmanın imzalanmasının akabinde Fransız yüksek komiseri Alevî ve Dürzî bölgelerinin Suriye bölgesine dâhil olacağını ifade etmiştir. Fransa – Suriye Dostluk Antlaşması'nda Sancak bölgesi için hiçbir düzenleme olmamasına rağmen antlaşmanın 3. maddesine göre Fransa, Suriye'den çekilirken İskenderun'un hak ve yükümlülüklerini yeni kurulan Suriye Hükümeti'nde olacak ama Sancak bölgesinin özel statüsü korunacaktır (Gönlübol ve Sar, 1974: 134). Bu madde Türk bölgesinin gelecekte Suriye'ye bırakılmasını dayanak oluşturmaktadır. Bu karar Türk tarafını memnun etmemiş ve büyük tepkiler oluşmuştur.

Türkiye, 1936 yılında Fransa'ya bir nota vererek Suriye ve Lübnan'da olduğu gibi İskenderun Sancağına da bağımsızlık verilmesini istemiştir. Fransa Suriye ile anlaşmaya vararak bunu yazılı hale getirmeleri sonucunda Türkiye'nin bu kadar sert ve kararlı bir tepki vereceğini tahmin edememişler, sonuç olarak Türkiye'nin kararlılığını ve Hatay sorunu üzerindeki hassasiyetini anlamışlardır.

“Türkiye’nin 9 Ekim 1936 tarihli notasına 10 Kasım 1936 tarihinde cevap veren Fransa, İskenderun Sancağına bağımsızlık vermenin Suriye’yi parçalamak demek olacağını ve mandater devlet olarak buna yetkisi bulunmadığını ancak Sancak’ın özerkliğinin korunacağını bildirdi” (Pehlivanlı, Sarıay ve Yıldırım, 2001: 51).

Bunların üzerine konu Milletler Cemiyeti’ne taşınmıştır. Böylece Hatay sorunu sadece Fransa ile Türkiye arasındaki bir sorun olmaktan da çıkmıştır.

Milletler Cemiyeti bir gözlemci grubu ile bölgede çeşitli incelemelerde bulunmuş ve 27 Ocak 1937 tarihinde bir rapor hazırlamıştır: “*Sandler Raporu*”. Bu rapor Milletler Cemiyeti’nde de oy birliği ile kabul edilmiştir. Raporda, Hatay’ın iç işlerinde tümüyle bağımsız olmasını, dış işlerinde Suriye tarafına bağlı olmasını ve Suriye ile aynı gümrük ve para birimine sahip olması gibi hususlara da yer verilmiştir. Milletler Cemiyeti Sandler raporu çerçevesinde ayrıca Hatay için bir anayasa hazırlamak üzere 5 kişilik bir uzmanlar komisyonu teşkil etmiştir. Türkiye ve Fransa’nın da görüşlerini alan komisyonun hazırlamış olduğu Anayasa, Milletler Cemiyeti Konseyi’nce 29 Mayıs 1937 tarihinde kabul edilmiştir. Aynı gün Türkiye ile Fransa arasında Hatay’ın toprak bütünlüğünü ortak garanti altına alan bir anlaşma imzalanmıştır (Pehlivanlı vd., 2001: 78-79).

Sandler raporu doğrultusunda Milletler Cemiyeti’nde yapılan çalışmalar sonucu Hatay yeni bir statü kazanmıştır. Milletler Cemiyeti kontrolünde yapılan seçimlerde 22 Türk adayın milletvekilliği, 24 Ağustos 1938’de yerel Seçim Komisyonu tarafından tasdik edildi. Seçim sonuçları itibariyle Türklerin çoğunlukta olduğu bir meclisin kurulması, Türkiye’nin ve Hataylı Türklerin iki yıllık verilen emeklerin sonucunda ortaya çıktı (Ada, 2005: 182).

Sancak Meclisi, seçimleri kazanan tüm cemaatlere mensup milletvekillerinin katıldığı ilk toplantısını 2 Eylül 1938 günü gerçekleştirmiştir. Yapılan antlaşmalara göre Sancak statüsünde resmi dili Türkçe ve Arapça olmasına rağmen milletvekillerin hemen hepsi yeminlerini Türkçe yapmıştır. Yeni kurulan devletin adı “*Hatay*”, bayrağı da ay yıldızlı Hatay bayrağı olarak kararlaştırılmıştır. Tayfur Sökmen Devlet Başkanlığı’na, Halk Partisi Başkanı Abdülgani Türkmen Meclis başkanlığına seçilmiştir. Abdurrahman Melek de Cumhurbaşkanı tarafından hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir.

Hatay Meclisi, Anlaşma henüz yürürlüğe girmeden, 29 Haziran 1939'da bütün temsilcilerin oyuyla Türkiye'ye katılma kararı alarak Hatay Devletine son vermiş ve yetkilerini Türkiye'nin olağanüstü temsilcisi Cevat Açıkalın'a aktarmıştır. 30 Haziran'da kararın taraflar tarafından onaylanması ile Hatay ili Türkiye Cumhuriyeti'nin 63. ili olmuştur. 7 Temmuz 1939 tarih ve 3711 sayılı Kanun ile birlikte Hatay İli kurulmuştur. Şükrü Sökmensüer daha önce emniyet genel müdürü iken Hatay'ın ilk valisi olmuştur. Bu yeni ile ayrıca Adana'dan Dörtyol ilçesi, Gaziantep'ten de İslâhiye'ye bağlı Hassa bölgesi bağlanmıştır. 23 Temmuzda Antakya askeri kışlada yapılan bir törenle Türk ve Fransız tarafları arasında devir-teslim gerçekleştirilmiştir (Tekin, 1986: 145; Pehlivanlı vd., 2001: 135).

2.2.10. Antakya İlçesindeki Ekonomik Faaliyetler

Suriye sınırında bulunması ve ticaretle uğraşan insanları sayesinde Antakya bir ticari şehir merkezi durumdadır. Amik ovasındaki tarımsal ürünler genel olarak Antakya'da değerlendirilmekte, tarım ve tarıma dayalı sanayi ile tarımsal makine önemli bir ekonomik faaliyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında Antakya'da el sanatları, dericilik, ayakkabı ve mobilya sanayisi de önemli bir yerdedir. Fakat Antakya ekonomisinde en belirgin özellikler ve etkinlikler ticaret, tarım, nakliye ve inşaatır. Önceki zamanlarda üretim sadece tarıma dayalı olarak sınırlandırılmış ve sanayi sektörü tamamen tarımdan oluşmuştur. Bunları ipekli ve pamuklu giysiler, yağ sanayi ve defne ve zeytinyağı sabun fabrikaları ile tabakhanelerden oluşmuştur. Gübre, tarım ilaçları, makine, tuğla ve kiremit, hazır giyimden oluşan organize sanayi bölgesi 1950 de oluşturulmuştur. Antakya Organize Sanayi Bölgesi 1995 yılında devlet ve özel sektör ortaklığıyla 150 hektar civarı bir alana kurulmuştur. Bölgenin tüm altyapı çalışmaları tamamlanıp sanayicinin hizmetine kullanıma hazır olarak sunulmuştur. 2001 yılında ilk yerleşimlerin yapıldığı sanayi bölgesinde 2009 yılında yatırımcılar bir kısmı üretime geçerek yönetimin yarısını ve 2011'de faaliyete geçmeyenlerin hepsi üretime geçerek ise yönetim tümünü kendileri almışlardır. Antakya Organize Sanayi Bölgesindeki parsellerin tamamı yatırımcılar tarafından kullanılmaktadır. 2013 tarihi itibarıyla 61 tesis üretim yaparken, 4 tesis inşaat halinde 12 tesis proje olarak kalmıştır. Bölgede faaliyet gösteren iş yerlerinde 2 bin kadar kişi çalışmaktadır. Yatırımların başında tarımsal gıda, makine ve metal sektörleri yer almaktadır. Antakya Organize Sanayi Bölgesi havaalanına 12 km, Cilvegözü'ndeki sınır kapısına 48 km, İskenderun'da

bulunan limana 35 km, demir çelik fabrikasına 54 km mesafededir. Özellikle ihracata yönelik yatırımlar için hem hammadde, hem üretilen ürünlerin akışını sağlayacak mükemmel bir buluşma noktasıdır. Antakya'da ihraç edilen başlıca ürünler sebzelere havuç, soğan ve domates; meyvelere turunçgil, üzüm ve zeytin; hububatlardan kırmızı ve yeşil mercimek, buğday, fasulye, nohut ve bölgede fazlaca yetişen pamuktur. İmalat sanayi ürünlerinden özellikle zeytinyağı, mobilya, ahşap, ambalaj, motorlu taşıtlar ve yedek parçaları, römork ve yarı römork, sebze ve meyve konserveleri, tarım makine ve gereçleri, tarımsal boru üretimidir (ABSP, 2015: 60-61).

2.3. Eğitim Coğrafyası ve İlişkili Olduğu Bilimler

Tüm dünyada olan toplumların eğitim seviyelerine bakarak, ortaya çıkan sonuçların coğrafi açılarından dağılımını yapan ve bu coğrafi dağılımda önemli olan faktörleri coğrafya ve ilişkili olan bilimlerin disiplinlerine bağlı olarak araştıran beşeri coğrafya dalına eğitim coğrafyası denir. Eğitim coğrafyasının asıl görevi, yeryüzünün bütününde veya bir bölümündeki eğitim seviyesini ve kalitesini tespit ederek, düzey ve seviyeye göre ortaya çıkan durumu coğrafi esaslara bağlı kalarak değerlendirmektir (Özçağlar, 2011: 112). Bu değerlendirme sonucu elde edilen veriler eğitimin düzenlenmesinde önemli bir rol oynar. Ancak ülkemizde bu alanda yapılmış çok fazla çalışma bulunmaktadır.

Eğitim coğrafyası ekonomik coğrafya, nüfus coğrafyası, eğitim bilimleri, sosyoloji ve istatistik bilimleri ile ilişkilidir.

2.3.1. Ekonomik Coğrafya

Özgüç (2013: 4) ekonomik coğrafyayı, insanların yaşamlarını idame ettirme yolları ile bu faaliyetler sırasında ürettikleri mal ve hizmetlerin bölgesel olarak nasıl bir düzen oluşturduğu, nasıl düzenlenmesi ve bu düzenin nasıl işlemesi gerektiğinin incelenmesi biçiminde tanımlamaktadır. Zamanın gerçekleri ve ortaya çıkan değişimleri düşünürsek, ekonomik coğrafyanın tanımlanmasında ekonomik aktivitelerin nerelerde yer bulduğu ve mekânsal ilişkilerinin nasıl gerçekleştiği hususunun da incelenmesi gerekmektedir. Ancak coğrafyanın ekonomik sistemler ve bu sistemlerin gelişme ve mekânsal örgütlenmelerini incelemesinin yanında, insanın yeryüzünün doğal kaynaklarından nasıl faydalandığı ve bunlara nasıl zarar verdiğini de inceleyen bir bilim dalı olma özelliği de vardır. Ekonomik coğrafyada insanın

hayatını sürdürmek için uğraştığı üretim, tüketim, değişim ve hizmetlere yönelik işlerin fonksiyonel özellikleri bakımından alanlar arasındaki farklılık ve benzerliklerin araştırılması gerekmektedir (Özgüç 2013: 4).

Eğitimdeki düzey ve kalitenin arttırılmasıyla ilgili hizmetlerin (bina, tesis, personel, yatırım, ...vb.) dağılımı ve analizinin ekonomik coğrafyayı yakından ilgilendirmesi eğitim coğrafyasıyla ekonomik coğrafyayı birbirine yakınlıştırmaktadır (Özçağlar, 2011: 112).

2.3.2. Nüfus Coğrafyası

Nüfus coğrafyası, nüfusun coğrafyaya göre dağılışı ve bu dağılışıla ortaya çıkan farklı yoğunluklar ile buna neden olan yer şekilleri, iklim, toprak, su, doğal bitki örtüsü koşulları ve yer altı zenginliklerinin dağılışı durumu arasındaki ilişkileri araştırmaktadır. Aynı zamanda doğal ortamı farklılaştırarak ve yararlanan insanın, vardığı kültürel, ekonomik ve teknolojik düzeyin etkisiyle ortaya çıkardığı yeni durumlar arasında da bağlantılar kurmaktadır. Nüfusun göç ve doğal artış oranlarındaki karşılaştırmaların farklılıkların zaman boyutunda incelenmesi, nüfusun bölge ve kaynaklarla olan durumunu, nüfusun göç hareketleri ve şehirleşme süreçlerini, toplumların ve ülkelerin bütün olarak seviyesinin yükselmesini içerecek şekilde ele almak nüfus coğrafyasının diğer bölümleri olarak düşünülebilir. (Özgür 2011: 7).

Nüfus coğrafyasının yapmış olduğu araştırmalarla eğitim coğrafyasının yaptığı araştırma ve çalışmaların ortak noktası insandır. Her iki bilimde de nüfus niteliksel ve niceliksel anlamda ele alınmaktadır. Nüfus coğrafyası nüfusun zaman içinde göstermiş olduğu sayısal, sosyal, ekonomik, kültürel değişimleri ve bu değişimlerin mekân üzerindeki dağılışını coğrafi açıdan değerlendirmektedir. Eğitim coğrafyası da nüfusun eğitim seviyesini, kalitesini oransal olarak ortaya koymakta ve yine nüfusun eğitim durumunun mekân üzerindeki dağılışını coğrafi açıdan değerlendirmektedir. Nüfus coğrafyası nüfusun mekân üzerindeki, mekânın nüfus üzerindeki karşılıklı etkilerini ortaya koyar, mekân-nüfus analizleri yapar ve bu analizlerin sebeplerini, sonuçlarını belirler. Eğitim coğrafyası da nüfusun eğitim durumunu mekân-zaman ilişkisi içinde ele alarak analizler yapar ve yine bu analizlerin sebep ve sonuçlarını belirler (Çolak, 2009: 13).

2.3.3 Eğitim Bilimleri

Eğitim bilimleri eğitim olay ve durumlarının ortaya çıkış koşullarını, bunların oluşup daha iyi seviyeye nasıl geldiğini inceleyen bilim dallarının meydana getirdiği ortak bir bilimler topluğu diye tanımlanabilir (Öncül, 2000) Eğitime verilen önemin artması ile birlikte eğitim bilimleri ile yapılan çalışmalarda da önemli bir artış meydana gelmiştir.

Eğitim bilimlerinde eğitim, planlaması ve ekonomisi, psikolojik danışma ve rehberlik, teftişi, eğitimde ölçme ve değerlendirme ,eğitim programları ve öğretim bilim dalları bulunmaktadır (Keskinkılıç, 2006: 102). Eğitim bilimlerinin alt başlıklar halinde incelenmesi yapılan çalışmaların fazlalığını ve verilen önemin bir göstergesidir.

Eğitim bilimlerinin temelini konusunu oluşturan eğitimidir. Ancak coğrafi şartlar ile eğitim arasındaki ilişkiler üzerinde eğitim bilimlerinde durulmamıştır. Eğitim coğrafyası, eğitim bilimlerindeki konularla ilişkilendirerek coğrafi özelliklerin eğitim üzerindeki etkisini araştırır.

2.3.4. Sosyoloji

Sosyoloji, toplumu ve toplumsal olayları inceler. Littre sözlüğü bunu "*toplumların gelişmesi bilimi*" şeklinde tanımlar. Burada bilim sözü o gün için zamanından önce söylenmişti. Gelişme sözü ise ilerlemenin iyimser bir felsefesini gösterebilir. Bilim terimi alınırsa bundan sosyolojinin, ileride olabilecek varsayı ve öngörülerle uğraşmayacağı, yalnızca günün ve dünün gerçek olgularıyla uğraşacağı anlaşılır. Diğer bir bakımdan sosyoloji toplumsal gerçekler ve onların bağlı oldukları kanunların üzerine çalışmalar yapar. Bundan dolayı toplumu incelerken, cansız ve canlılar üzerindeki araştırmaları başlangıç olarak düşünülmesi gerekir. Toplumsal araştırmaların bilimsel ve olumlu niteliklerini belirtmek üzere Rene Maunier, Sosyolojiyi şu şekilde tanımlar: Zaman ve mekânda incelenebilen insan topluluklarını sınıflandıran, karşılaştıran ve açıklayan bir bilim dalı olarak da düşünülebilir (Tapmacıoğlu, 1969: 9).

Eğitim coğrafyası da toplumların eğitim ile gelişimini inceler. Bu anlamda sosyoloji ile ortak konulara sahiptir. Sosyoloji mekândaki gelişimini incelerken, eğitim coğrafyası da coğrafi özellikler ile eğitim arasındaki ilişkiyi inceleyerek sosyoloji ile dinamik bir ilişki içerisinde.

2.3.5. İstatistik

Günümüzde karşılaşılan birçok problemde istatistiksel bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Problemlerin çözülmesi için, gereken verilerin toplanması ve verilerin analiz edilmesi gerekmektedir. En basit anlamında istatistik, herhangi bir konudaki sayısal bilgi olarak tanımlanabilir. Bir konuda istatistik elde edebilmek için, o konuyla ilgili konularda sayısal verinin toplanması şarttır. Bir konudaki her veri istatistik olarak değerlendirilmez. Bu konuda veri ile bilginin ayrımı önemlidir. Bir konudaki gerçeklerin sembolik şekli veri olarak değerlendirilirken, sembollerin rakam olması durumunda da bu sembolik ifadeye sayısal veri olarak görülür. Verilerin bir işlem sürecinden geçirilerek düzenli hale getirilmesi ile bilgi oluşturulur. Veriler çoğul ve sürekli olup kişide değişikliğine neden olmaz. Bilgi ise tekil ve sürekli olmayıp kişide davranış değişikliğine sebep olur. Bu anlamda istatistik bir bilgi olarak ifade edilir (Özdemir 2000: 18).

Eğitim coğrafyası, coğrafi veri ve bilgilerden yararlanarak sonuçlara varır. İşte bu konuda eğitim coğrafyası istatistik biliminden yararlanır.

2.4. Eğitimin Sosyal ve Ekonomik Büyümedeki Rolü

Ekonomik büyüme, bir ülkenin milli gelirindeki sabit artış olarak tanımlanmaktadır. Ulusal gelirin artırılması için en önemli koşul üretim unsurlarının toplam düzeyinin artırılmasıdır (Hesapçioğlu, 1984). Eğitim ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki ile ilgili çalışmalar 1950 sonrasında artış göstermiştir. Bu çalışmalar eğitim ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Korkmaz (2006: 96-97), eğitim-ekonomi arasındaki ilişkiyi kısaca şu şekilde ifade etmiştir:

1. Eğitim ekonominin ihtiyaç duyduğu insan gücünü karşılar
2. Eğitimin belli bir maliyeti vardır.
3. Eğitime yapılan yatırımlar
4. Eğitim kişisel ve toplumsal olarak gelir oluşturma etkisine sahiptir.
5. Eğitim arzında ekonomiyle ilişki vardır.
6. Eğitim talebi ekonomi ile ilişkilendirilebilir.
7. Eğitim hizmetinin mal gibi düşünülebilir.
8. Eğitimin verimlilik ile ilişkisi mevcuttur.
9. Eğitim finansmanla ilişkilidir.

Bazı ülkelerde yapılan çalışmalar farklı oranlar olmasına rağmen, eğitimin ekonomik büyümeye doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. ABD'de % 15,

İngiltere’de % 7, Belçika’da % 14, Arjantin’de % 16 ve Kanada % 25 oranında etkilediği görülmüştür (OECD, 2005).

Eğitimde kişi başına harcanan miktarlar değişmektedir. Bu miktarlar Japonya’da 950 Dolar, Dolar, Yunanistan’da 240 İtalya’da 523 Dolar, Almanya’da 817 Dolar bu oran Türkiye’de yaklaşık değeri 90 Dolar’dır. Bunun yanında, Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin eğitim verilerine bakıldığında ile Türkiye karşılaştırıldığında Türkiye'nin AB ortalamasından çok düşük olduğu görülmektedir. Türkiye nüfusunun ortalama eğitim süresi, AB ortalaması olan 11,7 yıla bile karşılık gelmemektedir. Bununla beraber eğitime ayrılan bütçe ve öğrenci başına düşen harcamalar da AB ortalamasına ulaşamamıştır (Ereş, 2005: 33-42). Eğitime ayrılan bütçe Türkiye’de giderek artmakta ve eğitim göstergeleri daha iyi gitmekle birlikte AB ülkeleri ile kıyaslandığında geride kaldığı görülmektedir.

Bir toplumdaki eğitim seviyesinin artması, iş gücü niteliğini artırarak üretim kapasitesini en üst seviyeye çıkarır. Emegın niteliğindeki artış, insan gücü eğitimine yatırım yoluyla gerçekleştirilebilir. Bunlar düşünüldüğünde insan gücünün eğitim düzeyinin artması ile ekonomik büyüme arasında pozitif bir korelasyon vardır denilebilir (Erdoğan, 2006).

Kalkınmanın tanımı daha önceki yıllarda, sadece ekonomik artış ve gelişme olarak tanımlanmıştır. Yapılan yeni çalışmalar ve değişimlerle yakın çağlarda ve şu anda kalkınmanın, sadece insanların maddi ihtiyaçları ile ilgili olmayıp, onların toplumsal şartları geliştirilmesi ve arzularını gerçekleştirilmesi ile ilgili olduğu şeklindedir. Bir ülkedeki ekonomik kalkınmanın; o ülkenin halkının, bireysel ve toplumsal gelişmesine yakın olarak ilişkili, eğitim yoluyla geliştirilen ve toplumsal davranışlarla da kalkınmanın hedeflerine uygun olan yeni değer yargılarının, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak bakımından, çok önemli olarak görülür (Kaya, 1984). Bu ifadelerden yola çıkarak eğitim toplumun ekonomik ve sosyal gelişimiyle doğrudan ilişkilidir.

2.5. Türkiye’de Eğitim Sistemi ve Yasal Çerçevesi

Günlük yaşam belli kurallara göre davranılmayı gerektirmektedir. Her zaman kişinin istediği gibi davranması sorunlara sebep olur. Bu nedenle toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri için belirli kurallar uygulamaları gerektirmektedir. Hukuk, toplum halinde yaşamının önemli olan davranışları düzenleyen, ortak yaşamın huzur, sakinlik ve karşılıklı güven içinde geçmesini sağlayan emirler ve yasaklardan oluşmuş maddi yaptırım olan toplumsal davranış kurallarının tümüdür

(Akıntürk, 2007: 3). Eğitimde insan ve toplum üzerinde büyük bir yere sahiptir, eğitim konusunda düzenin sağlanması çok önemlidir. Bundan dolayı eğitimle ilgili hukuksal kuralların varlığı zorunludur.

Hukukun dayandığı çeşitli kaynaklar vardır. Bunlar hukuk kurallarının toplumsal düzenleme içinde varlık kazanmak için büründüğü şekillerdir. Bu kaynaklar öncelikle, yazılı, yazısız ve yardımcı kaynaklar şeklinde üç grupta toplanabilir. Yazılı kaynaklar, anayasa, kanun, kanun hükmünde kararname, tüzükler ve yönetmeliklerdir. Yazısız kaynaklar, örf adet hukuku olarak belirginleşir. Yardımcı kaynaklar ise bilimsel görüşler ve yargısal kararlardır (Akıntürk, 2007: 75).

Belli bir hiyerarşik yapı içerisinde olan hukuk kuralları üstünlük derecesine göre şu şekilde açıklanır.

2.5.1. Anayasa

Devletin yapısını, hükümet şeklini devletin organlarını ve aralarındaki ilişkileri, temel hak ve özgürlükleri düzenleyen, en soyut ve en genel kuralları içerir. Anayasalar yaptırım gücü bakımından en güçlü hukuksal metinlerdir. Anayasanın üstünlüğü ilkesi, hiçbir hukuksal kuralın anayasaya aykırı olamayacağını ifade etmektedir. Anayasaların bağlayıcılığı ise anayasa hükümlerinin yasama, yürütme ve yargı organları ile idare makamlarını diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kuralları olmasıdır (Gözübüyük, 1993: 33).

2.5.2. Yasalar

Yazılı hukuksal kaynaklar içinde sıra dizin (hiyerarşi) bakımından anayasalardan sonra ikinci sırada yer alır. Yetkili kurum tarafından yapılabildiği usulüne uygun ilan edilip genellik, süreklilik ve soyutluk özellikleri taşıyan uyulması zorunlu yazılı hukuksal kurallar bütünüdür (Güriz, 2003: 51). Yasayı çıkartacak yetkili organ her devletin anayasasında belirtilmiştir. Bunlara yasama organı adı verilir. Anayasa göre Türkiye’de yasa yapılması için öneri verme yetkisi Hükümete ve Büyük Millet Meclisi üyelerine tanınmıştır (TBMM, 1982: m.98). Hükümetin Büyük Millet Meclisine sunduğu taslağa “*yasa tasarısı*”; meclis üyelerinin sundukları taslağa ise “*yasa teklifi*” adı verilir. Yasalar, eğitim yönetimi açısından kritik bir role sahiptir. Türkiye’de eğitim kurumlarının yapısı, iş gören, öğrenci ve genel hizmetlerin yürütülmesi kanunlarca belirlenmiştir. Milli eğitimle doğrudan ilişkili olan kanunlara eğitim kanunları denir. Türkiye’de eğitim sistemi, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan hükümlere göre sürdürülür.

2.5.3. Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK)

Türkiye Büyük Millet Meclisinin çıkardığı yetki yasasına dayanarak Bakanlar Kurulunca belli konuları düzenlemek üzere çıkarılan yazılı hukuk kurallarıdır. Olağan şartlarda Hükümetin Kanun Hükmünde Kararname çıkarabilmesi için yetki yasasına ihtiyaç vardır. Sosyal ve ekonomik hak ve özgürlükler dışında kalan temel hak ve hürriyetlerin Kanun Hükmünde Kararnameler ile değiştirilmesi olanaksızdır (Gözübüyük, 1993: 38). Eğitim alanında Kanun Hükmünde Kararname örneği olarak 6 Haziran 1997 tarih, 23011 ve 513 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname verilebilir.

2.5.4. Tüzükler

Anayasamıza göre, bir yasanın uygulanmasını göstermek veya emrettiği işleri belirtmek üzere yasaya aykırı olmamak koşuluyla ve Danıştay'ın incelenmesinden geçirilerek Bakanlar Kurulunca çıkarılan yazılı hukuk kurallarıdır. Eğitimle ilgili örnek olarak 19 Şubat 1993 tarih 21501 sayı ve 4444 nolu Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü verilebilir.

2.5.5. Yönetmelikler

Başbakanlık, Bakanlıklar ya da kamu tüzel kişilerinin kendi görev alanlarını ilgilendiren yasaların tüzüklerin uygulanmasını nasıl uygulanacağını ve bunlara aykırı olmamak şartıyla çıkardıkları yazılı hukuk kurallarından oluşur. Hangi yönetmeliklerin Resmi Gazete'de yayımlanacağı ilgili kanunda yer alma zorunluluğu vardır (Anayasa. m.124). Eğitimle ilgili yönetmeliğe örnek olarak Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği örnek gösterilebilir.

2.5.6. Genelge

Diğer bir yazılı kaynak olan genelge ise bir kuruluşun tümüyle ya da büyük çoğunluğunu ilgilendiren emirler ve duyurulardır.

Milli Eğitime ilişkin yasa, tüzük, yönetmelik, yönerge ve genelgeler Bakanlıkça çıkarılan Tebliğler Dergisinde yayımlanır. Milli Eğitim örgütünde çalışan yönetici, uzman ve öğretmenler bu dergiyi her yayımlandığında okuyup imzalamak zorundadırlar.

2.5.7. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Eğitim

Anayasada eğitimle doğrudan ilişkili yedi madde bulunmaktadır. Bu maddeler Din ve Vicdan Hürriyeti (TBMM, 1982: m. 24), Bilim ve Sanat Hürriyeti (TBMM, 1982: m.27), Eğitim Öğretim Hakkı ve Ödevi (TBMM, 1982: m.42), Yabancı Ülkelerde Çalışan Türk Vatandaşları (TBMM, 1982: m.62), Yükseköğretim

Kuruluşları Üst Kuruluşları (TBMM, 1982: m.130-131), Yükseköğretim Kurumlarından Özel Hükümlere Sahip Olanlar (TBMM, 1982: m.132) konularını içermektedir.

Anayasamızın (TBMM, 1982) 42. maddesinde eğitim ve öğretim hakkı, koşul ve esasları belirlenmiştir. Anayasaya göre eğitim hakkı ve koşulu şu şekilde belirlenmektedir: Kimse eğitim ve öğretim haklarından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı yasalarca tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim ilkelerine göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu ilkelere aykırı eğitim ve öğretim yerleri kesinlikle açılmaz. Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz. Eğitim ilköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir ve Devlet okullarında ücretsizdir. Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu yasalar, Devlet okulları ile erişilmek istenen düzeye uygun olarak yasalarca düzenlenir. Devlet, maddi olanaklardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini devam ettirebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli desteği sağlar. Özel eğitim, Anayasada esaslara dayandırılarak önemsenmiştir: Anayasaya göre Devlet, ihtiyaçları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma faydalı kılacak tedbirleri alır. Eğitim kurumlarının çalışma şartları ile öğretimin dili Anayasada ifade edilmiştir: Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler sağlanır. Çalışmalar her ne suretle olursa olsun yok edilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı şartlar yasalarca düzenlenir. Milletlerarası antlaşma hükümleri yok sayılmadan bunlar oluşturulur.

2.5.8. Türk Milli Eğitim Sisteminde Temel Yasalar

2.5.8.1. Tevhid-i Tedrisat Kanunu (03.03.1924 tarih ve 430 sayılı)

03 Mart 1924 tarihinde onanan 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat (Öğretimin Birleştirilmesi) Kanunu, Türkiye’de ulusal eğitim sistemine temel oluşturan yasal dayanaklardan biridir. Yasa yedi maddeden oluşturulmuştur. Bu yasayla 1924’e kadar Şeriye ve Evkaf Vekâleti ya da özel vakıflar tarafından yönetilen medrese ve okullar Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır. Böylece ülkedeki bütün bilim ve öğretim kurumları Eğitim Bakanlığına bağlanmış; Harp Okuluna kaynaklık eden Askeri Liseler Müdafaa-i Milliye Vekâletine devrolunmuştur (Çiftçi, 2003: 200).

2.5.8.2. Türk Harflerinin Kabul ve Uygulanması Hakkında Kanun (03.11.1928 tarih ve 1353 sayılı)

On bir (11) maddeden oluşan kanun ile anılan tarihe kadar Türkçeyi yazmak için kullanılan Arap harfleri yerine Latin esasından alınan bugün de kullanılan yeni harflerin kullanılması kabul edilmiştir.

2.5.8.3. İlköğretim ve Eğitim Kanunu (05.01.1961 tarih ve 222 sayılı)

Zorunlu ilköğretim çağında olan öğrencilerin eğitim ve öğretimine ilişkin esasları düzenlemekte olan yasa, sırasıyla 1965, 1973, 1983, 1997,1998 ve 2012 yıllarında değişiklikler geçirmiştir. Bu yasaya göre ilköğretim, cinsiyet ayırt etmeksizin bütün vatandaşların ulusal amaçlara uygun bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişmelerine ve iyi duruma gelmelerine hizmet eden ana eğitim ve öğretimdir.

2012 yılında bu kanun çerçevesinde yapılan değişiklikle, İlkokul, ortaokul ve lise eğitimi zorunlu ve devlet okullarında ücretsizdir. Mecburi ilköğretim çağı 06-13 yaş grubundaki çocukları içermektedir. Bu çağ, 5 yaşın bittiği yılın Eylül ayı sonunda başlayıp, 13 yaşın bittiği yılın öğretim yılı sonunda sona ermektedir. Yasa yürürlükteki son hâli ile tüm ilköğretim kurumlarının kurulum, donanım, açılma, kapanma, öğrenci kabulü ve öğretime devam, arsa ve arazi işleri ile yapım, donatım gelir ve gider boyutlarında işleyişlerini düzenlemektedir.

Yasa, dokuz bölümden oluşmaktadır. Yasanın birinci bölümünde örgütlenme, ikinci bölümünde ilde ilköğretim görevlileri belirlenmektedir. Üçüncü bölümde ilköğretim kurumlarının oluşum ve çalışmaları belirlenirken dördüncü bölümde okulöncesi eğitim öğretim kurumları ile ilköğretim okullarının açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanlarına ilişkin ilkeler konulmuştur. Beşinci ve altıncı bölüm öğrencilerin kayıt kabul ve okula devam konularını içermektedir. Yedinci ve sekizinci bölümler ise okul arsa ve arazi ile okul yapım ve donatım işlerine ilişkin hükümleri içermektedir. Dokuzuncu bölüm, ilköğretim gelir, gider ve planlama, türlü hükümler ve geçici maddelerden oluşmaktadır. İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Türk milli eğitim sistemi içinde çok fazla değişikliğe uğramıştır. Bu durumun temel nedeni, ilköğretimin eğitim sistemi içinde çok kapsamlı olmasından ve ülke politikasında değişiklikler olabilmesinde kaynaklandığı söylenebilir.

2.5.8.4. Milli Eğitim Temel Kanunu (14.06.1973 tarih ve 1739 sayılı)

14 Haziran 1973 tarihinde kabul edilerek 24 Haziran 1973 tarih ve 14574 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmış olan Milli Eğitim Temel Kanunu, yedi (7) kısım ve altmış üç (63) maddeden oluşmaktadır. Birinci kısım, Türk Milli Eğitim Sistemini Düzenleyen Esaslar; ikinci kısım Türk Milli Eğitim Sisteminin Genel Yapısı; üçüncü kısım Öğretmenlik Mesleği; dördüncü kısım Okul Binaları ve

Tesisleri; beşinci kısım Eğitim Araç ve Gereçleri; altıncı kısım Eğitim ve Öğretim Alanındaki Görev ve Sorumluluk; yedinci kısım Son Hükümler konularını içermektedir. Türk Milli Eğitim Sistemini Düzenleyen Esasları konu edinen birinci kısım, Türk Milli Eğitiminin Amaçları ve İlkeleri olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Türk Milli Eğitiminin amaçları ise Genel ve Özel Amaçlar biçiminde iki grupta toplanmıştır. Türk milli eğitiminin genel amaçları, Anayasaya bağlı olarak Devletin siyasal, toplumsal ve felsefi değerlerine uygun insan yetiştirmeyi amaçlayan maddeleri içermektedir (m.2/1). Genel amaçların bir bölümü ise, bedensel duygusal, zihinsel açıdan sağlıklı bireyler yetiştirilmesine ilişkindir (m.2/2). Yurttaşların ilgi, istek ve yeteneklerine göre beceri ve davranış kazandırarak yaşama hazırlamaya ilişkilidir (m.2/3). Bu genel amaçlara göre, bireyin bütünsel olarak kişisel, mesleki ve toplumsal açılardan yetiştirilmesinin hedeflendiğini belirtmektedir. Milli Eğitim Temel Kanununda özel amaçlar şu şekilde ifade edilmiştir: Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek biçimde oluşturulur ve çeşitli kademe ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, öncelikle genel amaçlara ve temel ilkelere uygun olarak oluşturulur (m.3). İlk kabulünden günümüze değin değişen toplumsal ve siyasal koşullara göre 1983 ve 1997 yıllarında yasanın on yedi maddesinde değişiklik yapılmıştır. İlk kez 16 Haziran 1983 tarihinde yapılan değişiklikler, 12 Eylül askeri yönetimi döneminde hazırlanan 1982 Anayasasına uyum sağlama amacına yöneliktir. İkinci kez 16 Ağustos 1997 tarihinde yapılan değişiklikler, 28 Şubat 1997 tarihinde başlayan sürecinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Nitekim bu dönemde yapılan değişiklikler, Atatürk Milliyetçiliği (m.2 ve 10), Demokrasi Eğitimi (m.11), Laiklik (m.12), İlköğretimin düzenlenmesi (m.22) ve Yükseköğretimin biçimlendirilmesi (m.36) konularını içermektedir. İkinci dönem yapılan değişiklikler ise yöneltme (m.6), ilköğretimin düzenlenmesi (m.23, 24, 25) konularını içermektedir.

2.5.9. Türk Eğitiminin Temel İlkeleri

Türk Millî Eğitiminin Temel ilkeleri şu şekilde belirlenmiştir. Bunlar, Genellik ve Eşitlik, Ferdin ve Toplumun İhtiyaçları, Eğitim Hakkı, Fırsat ve imkân Eşitliği, Süreklilik, Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği, Demokrasi Eğitimi, Laiklik, Bilimsellik, Planlılık, Karma Eğitim, Okul ve Ailenin İşbirliği'dir. Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerinin anlam ve işleyişleri paragraflarda ifade edilmiştir.

2.5.9.1. Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

(30/ 04/1992 tarih ve 3797 sayılı)

Yasa; Anayasanın 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile kalkınma program ve planları doğrultusunda millî eğitim hizmetlerini devam ettirmek üzere, Millî Eğitim Bakanlığının oluşturulması, teşkilat ve vazifelerine ilişkin temelleri düzenlemektir. Yasa beş ana bölümden, altmışaltı esas, altı geçici maddeden oluşmaktadır. Yasanın birinci bölümü Bakanlık Makamının oluşumu, ikinci bölüm ise Talim terbiye kurulunun vazifelerini içermektedir. Üçüncü bölümde Bakanlık temel hizmet birimleri ve görevlerinin temel çerçevesi belirlenmiştir. Dördüncü bölümde danışma ve denetim birimleri ile vazifeleri bulunmaktadır. Beşinci bölüm ise yardımcı birimler sıralanarak görevleri ifade edilmektedir.

2.5.9.2. Özel Öğretim Kurumları Kanunu (08.02.2007 tarih ve 5580 sayılı)

Yasa, 14 Şubat 2007 tarihinde 26434 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yasa yükseköğretim kurumları dışında her tür ve seviyede özel öğretim kurumuna ilişkin hükümleri içermektedir.

Yasa, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ya da özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel öğretim kurumlarına kurum açma izni verilmesi başta olmak üzere, kurumun devri, çalıştıracak personel, kurumlara yapılacak maddi yardım ve kurumların eğitim-öğretim, yönetim, teftiş ve gözetimine ilişkin usul ve şartları belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Ayrıca Türk vatandaşı olmayanlar tarafından açılmış olan özel öğretim kurumlarının eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usul ve şartları da belirlemektedir.

Yasa on dört (14) madde ve beş (5) bölümden oluşmuştur. Birinci (1.) Bölüm Amaç, Kapsam ve Tanımları içermektedir. İkinci (2.) Bölümde ise, Kurum Açma, Kurucu, Kurum Binaları, Milletlerarası Özel Öğretim Kurumları, Yabancı Okullar ve Azınlık Okulları ile ilişkili konular üzerinde durulmaktadır. Üçüncü (3.) Bölümde Eğitim-Öğretim, Yönetim, Kurumun Kapatılması ve Personel işlemlerine ilişkin konular hükme bağlanmıştır. Dördüncü (4.) Bölüm Denetim, Reklam, Mali Hükümler ve Ücretler konularını işlerken, Beşinci (5.) Bölüm Geçici ve Son Hükümleri içermektedir.

2.5.10. Diğer Yasalar

İlköğretim ve okulöncesi ile ilişkisi olmasa da şu kanunlarda eğitim ilgili düzenlemeler içermektedir.

- 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun,
- 3308 sayılı Çıracılık ve Mesleki Eğitim Kanunu,
- 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu,
- 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu,
- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu,
- 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu,
- 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu,
- 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu

2.5.11. Bazı Uluslar Arası Hukuk Belgelerinde Eğitim

Çocuk Hakları Bildirgesi: Birleşmiş Milletler Teşkilatı Ekonomik ve Sosyal Haklar Konseyi'nin İnsan Hakları Komisyonu 1959'da hazırlayıp Birleşmiş Milletler Kurulu'nda kabul edilmiştir. Bu bildirme on maddeden oluşup çocuklarla ilgili çeşitli hakları içermektedir.

1. İlköğretim her insan için zorunlu ve parasız olmalıdır.
2. Ortaöğretimdeki eğitim ve öğretim sistemleri genel eğitim öğretim faaliyetlerinde olduğu gibi mesleki anlamda da çeşitli şekillerde örgütlenmesini desteklemektedir. Ortaöğretimin tüm Dünya çocuklarına açık olmasını sağlanmalıdır. Gerektiğinde maddi yardım yapılması, eğitim ve öğretimi ücretsiz hale getirmek için uygun önlemler alınmalıdır.
3. Mevcut imkânlar dâhilinde yükseköğretim, yetenekleri ölçüsünde herkese açık hale getirilmelidir.
4. Eğitim alma ve meslek seçimine yönelik bilgilendirme ve yönlendirmeler bütün çocuklar için erişilebilir hale getirilmelidir.
5. Okullarda öğrenci devamının düzenli bir biçimde sağlanması ve okulu terk etme oranlarının azaltılması için gerekli önlemler alınmalıdır.
6. Taraf ülkeler, çocuk eğitiminin belirlenen hedeflere uygun olmasını kabul ederler:
7. Çocuğun kişiliğinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin doğrultusunda yeterince geliştirilmesi,

8. İnsan haklarına ve temel özgürlüklere, Birleşmiş Milletler Anlaşması'nda belirlenen ilkelere saygısının artırılması,

9. Çocuğun ebeveynlerine, kendi kültürel kimliğine, anadili ve milli değerlerine, yaşamakta olduğu veya gelmiş olduğu ülkenin milli değerlerine ve kendisinden farklı kültürlerle olan saygısının geliştirilmesi,

10. Çocuğun anlayış, barış, hoşgörü, cinsiyet eşitliği, gerek çeşitli etnik, milli, dini gruplar ve yerli halktan ve gerekse tüm Dünya'da dostluk ruhuyla özgür bir toplumda yaşamayı sorumluluklar üstlenecek şekilde hazırlanması ve doğal çevre ve çevrenin korunmasına yönelik saygısının artırılması gerekmektedir.

Türkiye, 1990 yılındaki Dünya Çocuk Hakları Zirvesi'nde Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalamıştır. Zirvede 10 (on) maddeden oluşan bir sözleşme, 54 maddelik yeni bir bildirgeye dönüştürülmüştür. Türkiye, kabul edilen sözleşmenin 17, 29 ve 30. maddelerini, Lozan Barış Anlaşması hükümleri ve Türkiye Anayasası'na uygunluğunu yorumlama ve değerlendirme hakkını saklı tutarak 1994 yılında kabul etmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi: Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan birçok bildirge ve sözleşmede insanın eğitim hakkından söz edilmiştir. 1948 yılındaki İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 26. maddesinde "*Herkes eğitim hakkına sahiptir*" ibaresi vardır. Türkiye, bu bildirgeyi 1949 yılında kabul ederek, iç tüzük halinde yayınlamıştır.

Bildirgeye göre; eğitim, özellikle temel eğitim kademelerinde ücretsiz olmalıdır. Temel eğitim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitimden tüm halk ve öğrenciler yararlanabilmelidir. Yükseköğretim ise öğrencilerin yeteneklerine göre tüm öğrencilere açık olmalıdır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi: İnsan haklarını uluslararası düzeyde korumayı amaçlayan Avrupa Konseyi'nce hazırlanarak, 1953 yılında yürürlüğe giren bu Sözleşmede insanın eğitim özgürlüğü bir hak olarak görülmüştür.

Bununla birlikte bir denetleme mekanizması olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) oluşturulmuş ve bu mahkemeye kişisel, örgütsel ve devlet başvuruları kabul edilmiştir.

Avrupa Birliği Antlaşmaları: Amsterdam Antlaşması'nın 149. maddesinde Avrupa Topluluğu'nun eğitime etkisi, topluluk faaliyetlerinin hedefleri, eğitimde oluşturulacak işbirlikleri, konseyin görevleri ana başlıklar halinde oluşturulmuş ve bazı alt başlıklar da verilmiştir.

Bununla birlikte antlaşmanın 150. maddesinde Avrupa Topluluğu'nun meslekî eğitim politikasına ilişkin uygulamaları, topluluk faaliyetlerinin hedefleri, eğitimde oluşturulacak işbirliği, konseyin görevi ana başlıkları ve alt başlıkları ile birlikte düzenlenmiştir.

2.6 Avrupa Birliği ve Türkiye’de Eğitim İlişkisi

2.6.1. Avrupa Birliğinin Oluşumu

Avrupa Birliği fikri ilk kez II. Dünya Savaşı bitiminde parçalanan ve yıkılan Avrupa'nın tekrardan düzene kavuşması, yeni bir ekonomi ve siyasi model oluşturma çabası olarak ortaya koyulmuştur (Gültekin ve Anagün, 2006: 45).

1951 yılında ilk olarak Fransa, Belçika, İtalya, Batı Almanya, Lüksemburg ve Hollanda'nın katılımları ile siyasi ve ekonomik bir örgütlenme olarak da tanımlanan “Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu” kurulmuştur (Europa, 2015). Daha sonra Roma Antlaşması ile 1956 yılında “Avrupa Ekonomik Topluluğu” ve “Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu” kurulmuştur. 1967 yılında imzalanan Füzyon Antlaşması ile de “Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu” kurulmuştur. Tüm bu topluluklar daha sonra “Avrupa Topluluğu” adıyla tek bir çatı altında toplanmıştır. 1973 yılında İrlanda, Danimarka ve Birleşik Krallık, 1981 yılında Yunanistan, 1986 yılında İspanya ve Portekiz topluluğa katılmıştır (Gülcan, 2010).

Sovyetler Birliği'nin parçalanarak 1991 yılında dağılmasının ardından Avrupa Topluluğu'na üye olan ülkelerin devlet başkanlarının oluşturduğu Avrupa Konseyi yeni bir Avrupa Birliği Antlaşması yapmıştır: Maastricht Antlaşması. Bu antlaşma 01.11.1993 tarihinde konsey tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir (Fontaine, 2007). 1957 yılında İtalya'da imzalanan Roma Antlaşması'nın birçok maddesinde değişiklikler yapan ve Avrupa'da ortak bir pazarın oluşturulmasını öngörmektedir. Bu yeni antlaşma ile Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki işbirliği ve dayanışmayı geliştirme, demokrasi ile insan temel hak ve özgürlüklerini kaynaştırma, gelecekte oluşacak küresel güç Avrupa süreci için gerekli altyapının kurulması amaçlanmıştır (Tuzcu, 2002: 155 ve 156).

1995 yılında Avusturya, Finlandiya ve İsveç; 2004 yılında Çek Cumhuriyeti Estonya, Kıbrıs Rum Kesimi, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya ile 2007 yılında Bulgaristan ve Romanya'nın katılımları ile

çok daha geniş bir alanda hâkimiyet kurmuş olan bu oluşum üye sayısını giderek artırmıştır (Gülcan, 2010).

2013 yılında üye olan Hırvatistan ile üye sayısı 28'e çıkan Avrupa birliğinde, Türkiye, Makedonya, İzlanda, Karadağ, Sırbistan, Arnavutluk aday ülkelerdir (Europa, 2015a).

2.6.2. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Üyelik Süreci

Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olabilmek için ilk başvurusunu 1959 yılında yapmıştır. Başvurunun kabulünün ardından ilk ortaklık anlaşması 1963 yılında imzalanmıştır. Bu anlaşma ile başlayan iki taraf arasındaki ilişkiler süreci 1999 yılında Helsinki'de adaylık kabulü devam etmiş ve 2005 yılındaki tam üyelik görüşmeleri ile devam etmiştir (Eurydice, 2015).

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında gerçekleştirilen söz konusu görüşmeler çerçevesinde Türkiye'deki birçok kurum ve kuruluş, Avrupa Birliğine uyum sürecinde adeta yeniden yapılanmaya başlamıştır (Akpınar, 2006: 2).

Avrupa Birliği, tam üyeliği hedefleyen Türkiye için bazı şartlar ve koşulların harfiyen yerine getirmesini beklemekte ve bu husus ile ilgili bazı önlemler olarak önerilerde bulunmuştur. Söz konusu önlem ve önerilerden biri de Türkiye'nin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal açıdan kalkınması ve gelişmesinde Türk Eğitim Sistemi'ne düşen önemli görevlerdir. Türkiye'nin bu içerisinde eğitim sisteminde birçok köklü değişiklik ve düzenlemeler yapması gerekmektedir (Maya, 2006).

2.6.3. Avrupa Birliği'nin Eğitime Bakışı

Eğitim meselesi öncelikle bireylerin ve ailelerin temel meselesi olmakla birlikte, zaman içinde çeşitli ulusların ve uluslararası kuruluşların da dikkate aldığı bir konu olmaya başlamıştır (Zgaga, akt. Cansever, 2009: 223). Bir ülkenin uzun vadede ekonomik ve sosyal açıdan kalkınması ve güçlenmesini sağlayan insan kaynaklarını yetiştiren temel öge eğitim sektörüdür. Eğitim sektörü, bireyleri yetiştirme ve geliştirmesinin yanı sıra ülkelerin bilimsel, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan da gelişmesini sağladığından başlı başına stratejik bir sektördür (Bowen, akt. Gedikoğlu, 2005: 69). Elbette Avrupa Birliği'nde de sadece bir eğitim politikası yoktur. Üye ülkeler eğitim organizasyonları ve müfredat içerikleri bakımından tamamen özgür davranmaktadırlar. Ülkeler arasında sıkı bir işbirliği ve

görüş alışverişi vardır. Aynı zamanda topluluğun eğitim programlarının üye ülkelerin programlarını tamamlayıcı bir görevi vardır. (Dura ve Atik, 2007: 431).

Topluluk 1974 yılında Eğitim Komitesi'ni ve amacı eğitimi teşvik etmek olan Mesleki Eğitim Araştırma Merkezini de 1975 yılında oluşturmuştur. Eğitim sektöründeki bilinen ilk çalışmalar ise Avrupa Birliği eğitim bakanlarının toplanması ile 1976 yılında başlamış ve bu toplantıda üye ülkelerdeki uygulamalar karşılaştırılmıştır (Dura ve Atik, 2007: 432). Buna paralel olarak 1976 yılında kabul edilen Eylem Programı, üye ve üçüncü ülke bireylerinin eğitilmesi, eğitim sistemleri arasındaki işbirliği, dokümantasyon alanındaki yardımlaşma ve yükseköğretimdeki işbirliği, yabancı dil eğitimi, eğitime serbest giriş ve eğitimde eşitlik gibi çeşitli konulara ayrı ayrı yer vermektedir (Dura ve Atik, 2007: 432).

1987 yılında üniversiteler ile sanayi sektöründe faaliyet gösterenler arasındaki işbirliğini geliştirmeye yönelik "COMETT3 Programı" ve üniversiteler arasında karşılıklı öğrenci değişimini gerçekleştirmek amacı ile "Erasmus Programı" başlatılmıştır (Dura ve Atik, 2007: 432).

1992 yılı Maastricht Antlaşması ile eğitim alanı, bütünüyle Avrupa Birliği'nin bir politikası haline gelirken; 2002 yılı Barcelona Zirvesi ile 2010 yılına kadar Avrupa eğitim sisteminin Dünya'nın referans noktası haline getirilmesi amaçlanmıştır (Dura ve Atik, 2007: 432). Böylece 2004 yılında eğitim alanında uluslararası işbirliğini desteklemekte olan bir topluluk programı, Socrates Programı oluşturulmuştur. Socrates Programı ile çocuklar, gençler ve yetişkinlere yönelik hemen her düzeydeki eğitim hareketlerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu eğitim hareketleri üniversitelerde "Erasmus" ve ortaöğretimde "Comenius" gibi isimlerle anılmaktadır. Fakat öğretmen ve öğrenciler eğitim ile ilgili kamu ve özel sektör kuruluşları aracılığı ile bu programlara başvurabilmekte ve programlar ulusal ajanslar tarafından yürütülmektedir (Dura ve Atik, 2007: 432).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANTAKYA'DA NÜFUS ÖZELLİKLERİ

3.1. Nüfus Hareketleri ve Nüfusun Tarihsel Gelişimi

İnsanoğlu varoluşundan beridir daimi yaşamını sürdürebilmek için çeşitli iktisadi sosyal ve kültürel uğraşlarda bulunmak durumunda kalmıştır. Önceleri avcılık ve toplayıcılıkla başlayan bu faaliyetler daha sonraki dönemlerde yerini tarımsal aktivitelere bırakmıştır. Tarımsal aktivitelerin başlaması ile birlikte verimli topraklara sahip olan bölgeler insanlar için yerleşim yerleri olarak cazip hale gelmiştir. İklimlerin elverişliliği, coğrafi konum olarak bulunduğu bölge, ulaşım güzergâhları üzerinde olması, güvenlik ve savunma anlamında stratejik konumu yaşam alanındaki nüfusun giderek artmasında etkili olmuştur. Antakya büyükşehir ilçesinin bulunduğu saha bu özelliklere fazlasıyla sahip olduğundan hemen her dönemde çeşitli insan topluluklarının sahip olmak istediği bir saha olmuştur. Bu nedenle çok çeşitli kültür odaklarına ev sahipliği yapmıştır. Farklı insan topluluklarının, dillerin, dinlerin aynı zaman dilimleri içerisinde bir arada görülmesine neden olmuştur. Antakya büyükşehir ilçesi günümüzde de nüfusun sosyokültürel özellikleri bakımından söz konusu farklılıkları bünyesinde barındırmaya devam etmektedir.

Antakya büyükşehir ilçesinin nüfusu ile ilgili sahip olduğumuz ilk bilgiler I. yüzyılın ilk yarısında bölgedeki nüfusun 300.000'den fazla olduğunu göstermektedir. M.S. 23- M.S. 79 yılları arasında yaşamış olan Gaius Plinius Secundus (Pliny) bu nüfus miktarını 600.000 olarak belirlemiştir. M.S 165 yılında Seleucia'nın, dönemin Roma İmparatoru Avidius Cassius (M.S. 130- M.S 175) tarafından yıkıldığında bölgedeki nüfusun 300.000 ile 400.000 arasında olduğu düşünülmektedir (Downey, 1961: 582-583).

Antakya büyükşehir ilçesi ile ilgili yapılan nüfus tahminlerine göre bölge nüfusunun 100.000 - 800.000 arasında değiştiği ifade edilmektedir. XX. yüzyılda Antakya ve çevresi ile ilgili yapılmış olan çalışmalarda J.H.W.G. Liebeschuetz, nüfusun Roma döneminde 200.000 – 390.000 arasında değiştiğini tahmin etmiştir (Robinson, 2010: 15) (Tablo 1).

M.S. 386 ile 393 yılları arasında vermiş olduğu bir vaazda din adamı St. John Chrysostom Antakya büyükşehir ilçesinin bulunduğu sahada 100.000 Hıristiyan

nüfusun varlığından söz etmektedir. Malalas, Antakya'nın 526 yılında yaşamış olduğu büyük depremde 250.000 kişinin hayatını kaybetmiş olduğundan bahsederken Precopious bu rakamı 300.000 olarak vermektedir. 528'deki depremde 5.000 kişi hayatını kaybetmiş ve bunun akabinde yaşanan kıtlık ile birlikte yaklaşık 60.000 insan açlıktan hayatını kaybetmiştir (Downey,1961: 582-583).

Tablo 1

Antakya Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Tarihsel Seyri (MS.50 - 1931).

Yıllar	Toplam Nüfus	Kaynaklar
M.S.50	300000	
M.S.100	600000	(Downey,1961:582-583)
M.S.165	300000-400000	
1527	(5161*) (6167**) (7173***)	
1537	(6245*) (7441**) (8637***)	(Sahillioğlu,1991:231)
1570	(5757*) (6831**) (7905***)	
1589	(5831*) (6895**) (7959***)	
1709	10000-15000	(Ömeroğlu,2006: 45)
1736	14000	
1822	12000	(Demir, 1996: 90-92)
1888	16816	(Sami, 1888: 429)
1891	23550	
1895	62750	(Demir,1996: 94-100)
1931	35000	

(*): Aile bireylerinin 5 kişiden , (**): 6 kişiden, (***) : 7 kişiden oluştuğu varsayılmıştır.

Tarihin belirli dönemlerine ilişkin olarak Antakya büyükşehir ilçesinin bulunduğu alanın nüfusu ile ilgili net bilgiler olmasa da yaşamı olumsuz yönde etkileyen deprem, salgın hastalıklar ve kıtlık gibi doğal ve beşeri afetler sonucu yaşamı yitiren insan sayısı Antakya büyükşehir ilçesinin bulunduğu alandaki nüfusun fazlalığını göstermektedir. Yine birçok tarihi kaynakta söz konusu dönemlerde Antakya büyükşehir ilçesi ve yakın çevresinin gelişmişliğinden ve öneminden bahsedilmektedir.

Roma İmparatorluğu'ndan sonra İslamiyet döneminde ve Osmanlı döneminde coğrafi şartların farklılaşması ile birlikte askeri, siyasi ve ekonomik bakımdan Antakya büyükşehir ilçesinin bulunduğu saha ve çevresi daha önemsiz hale gelmiştir. Bu olumsuz şartlardan dolayı Antakya büyükşehir ilçesinin bulunduğu alandaki nüfusta azalmalar görülmüştür.

Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim döneminde Osmanlı Devleti topraklarına katılan Antakya büyükşehir ilçesinin bulunduğu saha bir sancak olarak Halep vilayetinin sınırları içerisinde kalmış ve Antakya şehri bu vilayetin sancak merkezi yapılmıştır. Bu durumdan sonra Antakya ve çevresi ile ilgili bilgiler daha

fazla resmi kayıtlarda yer almaya başlamıştır. Halep vilayetine bağlandıktan sonra Antakya ve çevresi ile ilgili bazı nüfus sayımları yapılmıştır (Türk, 2012: 221). Bu sebeple Antakya ve çevresinin Osmanlı dönemindeki beşeri özellikleri ile ilgili bilgiler İslamiyet dönemine nazaran çok daha fazladır. Bu dönemde düzenli nüfus kayıtları tutulmaya başlanması, bu husus üzerinde etkili olmuştur. *Halep vilayet salnameleri, tahrir defterleri, şer'iyeye sicilleri, vakfiyeler* bu resmi kayıtların yer aldığı belgelerin başlıcalarıdır (Turgut, 1986: 100).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde özellikle de XVI. yüzyılda şehirlerin tahmini nüfuslarının belirlenmesinde tahrir defterlerinin *hane, mücerred* ve *bennak* gibi verilerinden yararlanılmaktaydı. Vergiye tabi nüfustan olan “hane” *evli olanları*, “mücerred” *bekâr olanları*, “bennak” ise *elinde yarım çiftlikten az toprak bulunan evlileri* göstermekteydi. Evli vergi mükellefleri yani haneler, hane fertleri ile çarpılarak ve çıkan sonuca da bekâr nüfus eklenerek tahmini nüfus bulunmaktaydı (Gündüz ve Gülcü, 2009: 294). Ancak tahrir defterlerindeki sayısal verileri demografik çalışmalarda hangi katsayılar ile çarpılmak gerektiği hususu nüfus tahminlerinde büyük güçlükler yaratmaktaydı. Bunun temel sebebi elbette nüfus kayıtlarındaki belirsizliklerdi (Göğünç, 1979: 333).

XVI. yüzyılda özellikle 1520-1534 yılları arasında bazı büyükşehirlerin nüfuslarını hesaplayan Ömer Lütfi Barkan “hane” karşılığı olarak “5” katsayısını benimsemiştir. Bunun yanında bu değeri yetersiz bularak “7” katsayısını benimseyenler olduğu gibi daha az değerde olması gerektiğini düşünenler de olmuştur. Son dönemlerde yapılan demografik çalışmalarda bu katsayı “6” olarak kullanılmıştır (Göğünç, 1979: 333). Tahrir defterlerindeki “hane sayısı” her ne kadar “hane” deyimi olarak kullanılsa da esasen “hane”, temelde “avarız-hane”dir. Yani *vergi mükellefi olan evlilerdir*. Bu dönemde vergi mükellefi olan baba ile mücerred oğlu ayrı ayrı yazılmakta ve hesaplanmaktaydı. Ancak bakıldığında her ikisi de aynı çatı altında yaşamaktadır. Bu tür hesaplamalarda kullanılan yöntemde söz konusu durum maalesef göz ardı edildiğinden bazı farklı sonuçlar ortaya çıkmasına neden olmuştur (Göğünç, 1979: 346).

Osmanlı Tahrir defterlerine göre Antakya ve çevresinin nüfusunda 1527’den 1589’a kadar benzer bir durum söz konusu olmuştur. 1527’de Antakya 1006 hane (evli) ve 131 bekâr, 1537’de 1196 evli 265 bekâr, 1570’de 1074 evli 387 bekâr, 1589’da 1064 evli 511 bekar nüfusu barındırmaktadır. Köy sayısı bu dönemlerde 22 ile 24 arasında değişmektedir (Sahillioğlu, 1991: 231).

Göğünç (1979)'ün “*Hane*” kavramıyla ilgili olarak verdiği bilgilerden ve Antakya'nın XVI. yüzyıldaki medeni durum ile ilgili verilerinden hareketle şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Eğer bu katsayı “5” alınırsa toplam nüfus; 1527 yılında 5161 kişi, 1537 yılında 6245 kişi, 1570 yılında 5757 kişi ve 1589 yılında da 5831 kişiden oluşmaktadır. Katsayı “6” alınırsa 1527 yılında 6167 kişi, 1537 yılında 7441 kişi, 1570 yılında 6831 kişi ve 1589 yılında da 6895 kişiden oluşmaktadır. Katsayı “7” olarak alındığında ise 1527 yılında 7173 kişi, 1537 yılında 8637 kişi, 1570 yılında 7905 kişi ve 1589 yılında ise 7959 kişiden oluşmaktadır. Bu hesaplamalar doğrultusunda XVI. yüzyılda Antakya ve çevresindeki nüfusunun 6.000 ile 8.000 kişi arasında olduğunu söylemek mümkündür.

XVII. yüzyılda Antakya ve çevresinin nüfusu ile ilgili çok fazla bilgi mevcut değildir. Dönemin seyyahlarından Evliya Çelebi Antakya ve çevresini gezmiş olsa da nüfus hakkında bilgi vermemiştir (Türk, 2012: 223).

XVIII. yüzyılda Antakya ve çevresinin nüfusunu tespit etme açısından 1709 yılında hazırlanan “*Şer’iyye sicil defterleri*” ile 1736 yılındaki “*Malalat defteri*” oldukça önemlidir. Buna göre, 1709 yılında 23 köyü olan Antakya’da tahmini nüfus 10.000 ile 15.000 arasında değişmekte iken 1736 yılında eklenen 14 köyle birlikte nüfusun yaklaşık 14.000 olduğu tahmin edilmektedir (Ömeroğlu, 2006: 45).

XIX. yüzyılda Antakya’da çok önemli olaylar olması gerek nüfus miktarı açısından gerekse nüfusun dağılışı açısından Antakya ve çevresini önemli ölçüde etkilemiştir. Bu yüzyılda bu çevrenin nüfusu ilk defa surların dışına çıkmış ve 1822 ve 1872 yılında meydana gelen depremler önemli bir nüfus kaybına neden olmuştur. Bu dönemde şehir surlarının büyük bölümü yıkılmış ve köprüsü de çatlamaştır (Türk, 2012: 221-224).

1822 tarihli “*Lugat-ı Tarihiyye ve Coğrafiyye*”de Antakya ve çevresinin nüfusunun 12.000 kişi olduğu yazılıyken 1835 yılında İbrahim Paşa tarafından yapılan bir sayımda Antakya ve çevresinde 6.000 Mısır askeri 5.600 sivil ve büyük bölümü Suriye Ortodokslarından oluşan bir nüfus topluluğunun yaşadığı bildirilmiştir (Demir,1996: 90-92).

1888 yılında yazdığı “*Kamusu’l Alam*” adlı eserinde Şemsettin Sami Antakya merkez nüfusunun 16.816 olduğunu belirtmiştir. Bu nüfusun etnik durumu ile ilgili verilen bilgide nüfusun 3.000 kadarı Hıristiyan ve Yahudilerden oluşurken, geri kalan 13.816 kişinin de Müslümanlardan oluştuğunu belirtilmiştir (Sami, 1888: 429).

1891 yılında Antakya ve çevresini ziyaret eden seyyahlar arasından Cuinet şehir ve çevresini nüfusuyla ilgili detaylı bilgiler vermiş ve nüfusun 23.550 olduğunu, bunun 16.000'inin Müslüman, geri kalanının ise Hıristiyan olduğunu belirtmiştir. 1895-1896 yılında yazmış olduğu "Tarih ve Coğrafya Lügatı" adlı eserinde Ali Cevat Bey Antakya ve çevresinin nüfusunun 62.750 kişi olduğunu ve bunun 48.000'inin Müslüman olduğunu belirtmiştir (Demir, 1996: 94-96).

XX. yüzyılın ilk yarısında Antakya ve çevresinin nüfusuna bakıldığında 1931 yılında 35.000 nüfusa sahip olan Antakya ve çevresinde nüfusun 31.000'ini Müslümanlar, 4.000'i ise Hıristiyanlar oluşturmaktadır. 1935 yılında Antakya ve çevresinin nüfusu içinde Türklerin önemli bir yer tuttuğu dikkati çekmektedir. Weulersse'nin yaptığı bir incelemede 45 köyden oluşan Antakya'nın 27 köyünde Türklerin ikamet ettiği ve 30.000 olan civar nüfusunun 18.000'ini merkez nüfusu oluşturduğu görülmektedir (Demir, 1996: 99-100).

Antakya ve çevresindeki nüfusun, Hatay'ın anavatana katıldığı 1939 yılından günümüze kadarki gelişim süreci dikkate alındığında nüfusun sürekli bir artış içerisinde olduğu, ancak artış miktarlarının her dönemde farklılık gösterdiği dikkati çekmektedir (Tablo 2). 1940 yılında Antakya'nın nüfusu miktarı 26.939 kişidir. Bunun 13.518'i erkek ve 13.421'i ise kadın nüfustan oluşmaktadır. 1940-1945 yıllarında kadınların nüfus miktarı erkeklerin nüfus miktarının yaklaşık 3 katına ulaşmıştır. 1940-1945 döneminde yaşanan olağanüstü olayların nüfusun bu şekilde yapılanmasındaki payı ise büyüktür.

Kadın nüfusunun erkek nüfustan fazla olduğu diğer dönemler ise 1965-1970, 1975-2000 ve 2000-2013 dönemleri olmuştur. Bu dönemlerde erkek nüfusun başta Ortadoğu ülkeleri olmak üzere yurtdışına ve Türkiye'nin diğer bölgelerine iş amaçlı göçleri kadın nüfusunun fazla olmasında önemli bir etkidir (Dinç, 2015: 66).

Türkiye'den Avrupa ülkelerine 1959 yılında gerçekleşen nüfus hareketleri kapsamında Hatay İl'inden de yurt dışına göçler başlamıştır. Göçlerin Ortadoğu ülkelerine doğru yön değiştirmesi petrol krizinin başladığı 1975 yılından sonra gerçekleşmiştir. Libya'nın 1975 yılında almaya başladığı göçler, nüfus hareketliliğinin yön değiştirmesine güzel bir örnek teşkil etmiştir. Hatay ilinden Ortadoğu ülkelerine olan göçlerin hissedilir boyutlara ulaşması 1978 yılında Suudi Arabistan'a göçlerin başlamasıyla olmuştur. 1990'lı yılların başları ise göç hızlarının en yüksek seviyeye ulaştığı dönemdir (Cengiz, 2012: 60).

Tablo 2*Antakya Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Tarihsel Seyri (1940-2018).*

Sayım Yılları	Nüfus Artış Miktarı (Kişi)			Yıllık Nüfus Artış Oranı (%)			Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
1940-1945	509	131	378	1,88	0,96	2,8	0,3	0,1	0,5
1945-1950	3046	3334	2010	11	24,4	14,5	2,1	4,3	2,7
1950-1955	7644	3335	2011	25	19,6	12,7	4,4	3,5	2,3
1955-1960	7536	3856	3680	19,7	18,9	20,6	3,6	3,4	3,7
1960-1965	12181	6623	5558	26,6	27,3	25,8	4,7	4,8	4,5
1965-1970	8665	3970	4695	14,9	12,8	17,3	2,7	2,4	3,2
1970-1975	10998	6103	4895	16,5	17,5	15,4	3	3,2	2,8
1975-1980	17424	7627	9797	22,4	18,6	26,7	4	3,4	4,7
1980-1985	12879	5819	7060	13,5	11,9	15,2	2,5	2,2	2,8
1985-1990	16050	7662	8388	14,8	14,1	15,6	2,7	2,6	2,9
1990-2000	21039	8380	12659	16,9	13,5	20,4	1,5	1,2	1,8
2000-2010	68671	40153	28518	47,3	57	38,2	3,8	4,5	3,2
2010-2013	134393	65481	68912	62,9	59,2	66,8	16	15,5	17
2014-2018	23025	9307	13718	6,4	5,2	7,9	1,3	0,9	1,8

Kaynak: DİE 1940-2000 verileri, TÜİK 2010-2018 Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi nüfus verileri

3.2. Nüfusun Mahallere Göre Dağılışı ve Yoğunluğu

Çalışma alanımızı oluşturan Antakya mahalle sınırları, 2014 yılı yerel seçimleri ile birlikte Hatay'ın büyükşehir olması sonrasında değişikliğe uğramıştır. Hatay, büyükşehir olmadan önce Antakya'da yer alan bazı mahalleler 6360 sayılı büyükşehir yasasının yürürlüğe girmesinden sonra Defne ilçesine bağlanmış. Antakya ilçesinde çeşitli değişikliklerle yüz ölçümü olarak küçülme olmuştur. Çalışma alanımız olan Antakya büyükşehir ilçesi 2013 yılı itibariyle 95 şehirsal ve kırsal özellikli mahalleden oluşmaktadır. Bu mahallelerde sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan farklılıklar göstermesi nüfusun da dengesiz bir şekilde dağılmasına neden olmuştur. Şehir merkezi ve kırsal kesimindeki nüfus farklılıklarının yanı sıra Asi nehrinin doğu yakasında yer alan ve Eski Antakya olarak tabir edilen alan ile nehrin batısında yer alan Yeni Antakya'da başta konut alanları olmak üzere arazi kullanımlarının farklılıklar arz etmesi nüfusun dengesiz bir şekilde dağılmasında bir başka sebeptir. Eski Antakya'da konutların kat sayılarının düşük olması, ayrıca iş ve ticaret alanları ile çarşının daha çok bu alanlarda yer alması Yeni Antakya'ya nazaran daha az nüfus barındırmasına sebebiyet vermiştir (Tablo 3).

Tablo 3*Antakya (Hatay) Büyükşehir İlçesi'nin Mahallelerinin Nüfusu (2018).*

SN.	Mahalle	Nüfus	SN.	Mahalle	Nüfus
01	Açıkdere	2054	20	Biniciler	458
02	Akasya	27659	21	Bitiren	772
03	Akçaova	1633	22	Bohşin	4838
04	Akcurun	1020	23	Bozhöyük	805
05	Akevler	14881	24	Büyükdalyan	2611
06	Akhisar	1908	25	Cebrail	9351
07	Aksaray	9604	26	Cumhuriyet	6950
08	Alaattin	1072	27	Demirköprü	1025
09	Alahan	2962	28	Derince	3466
10	Alazı	2242	29	Dikmece	2494
11	Altınçay	9419	30	Doğanköy	932
12	Anayazı	2532	31	Dutdibi	665
13	Apaydın	1281	32	Ekinci	16502
14	Arpahan	484	33	Emek	8807
15	Aşağıoba	1809	34	Esenlik	9707
16	Avsuyu	5124	35	Esentepe	7298
17	Aydınlıkevler	2124	36	Fevzi Çakmak	1226
18	Bağrıyanık	3723	37	Gazi	8621
19	Barbaros	374	38	Gazi Paşa	436
39	General Şükrü Kanatlı	8175	68	Meydan	671
40	Gökçeğöz	962	69	Narlıca	17790
41	Gülderen	1333	70	Odabaşı	19574
42	Güllü Bahçe	424	71	Oğlakören	1446
43	Günyazı	2953	72	Orhanlı	1118
44	Güzelburç	7824	73	Ovakent	7939
45	Habib-İ Neccar	135	74	Paşaköy	375
46	Hacı Ömer Alpagot	5527	75	Saçaklı	572
47	Haraparası	402	76	Saraycık	554
48	Hasanlı	38	77	Saraykent	19883
49	Havuzlar	1103	78	Şehitler	507
50	İplik Pazarı	403	79	Serinyol	14990
51	Kantara	809	80	Şeyhali	605
52	Karaali Bölüğü	1738	81	Şirince	1167
53	Karaali	3701	82	Sofular	783
54	Kardeşler	1441	83	Suvatlı	833
55	Karlısu	3842	84	Tahtaköprü	902
56	Kisecik	2642	85	Tanışma	3592
57	Kışla Saray	4922	86	Üçgedik	1208
58	Kocaabdi	226	87	Ulucamii	543
59	Küçükdalyan	10320	88	Ürgen Paşa	18646
60	Kuruyer	842	89	Üzümdalı	1725

Tablo 3

Antakya (Hatay) Büyükşehir İlçesi'nin Mahallelerinin Nüfusu (2018). (Devamı)

SN.	Mahalle	Nüfus	SN.	Mahalle	Nüfus
61	Kuyulu	1224	90	Uzunaliç	718
62	Kuzeytepe	7030	91	Yaylacık	920
63	Madenboyu	2594	92	Yeni Camii	181
64	Mansurlu	1016	93	Yeşilova	705
65	Maraşboğazı	1012	94	Zenginler	679
66	Maşuklu	5759	95	Zülüflühan	1706
67	Melekli	195			
Toplam		378.629			

Kaynak ADNKS

3.3. Nüfusun Cinsiyet ve Yaş Yapısı

Nüfusun yaş yapısı kadın ve erkek nüfusun dağılım grupları şeklinde verilmektedir. Nüfustaki kadın ve erkek durumunu gösteren bu dağılım, nüfusun cinsiyet yapısı olarak adlandırılmaktadır. Nüfusun cinsiyet yapısı, kadın ve erkek nüfuslarının sayıları verilerek ve birbirlerine oranlanarak belirlenmektedir (Doğanay, Özdemir ve Şahin, 2013: 45). Bir yerdeki nüfusun cins yapısını belirlemek açısından Cins Oranı önemli bir değişkendir. *Cinsiyet oranı*, kadın ve erkek nüfus arasındaki oransal ilişkiyi yansıtan bir göstergedir. Cinsiyet oranı, genelde “100 veya 1000 kadın nüfusuna düşen erkek sayısı” olarak ifade edilse de, İngiltere gibi bazı Batı ülkelerinde “100 erkeğe düşen kadın miktarı” olarak ele alınmaktadır (Özgür, 2011: 68).

Antakya şehir nüfusunda 1940 yılında erkek nüfus ile kadın nüfusun oranı neredeyse eşit konuma gelmiştir. 1940 yılında erkek nüfus oranı % 50,2 iken kadın nüfus oranı ise % 49,8'dir. 1940 yılında 100 kadına 100,7 erkek düşmüştür (Tablo 3.4).

Erkek ve kadın nüfus oranlarının birbirine yakın değerler göstermesi 1940 yılında özellikle ekonomik nedenli bir göç olayının olmaması ile ilişkilendirilebilir. 1945 yılında ise erkek nüfus oranı % 49,7'e gerilemiştir. Erkek nüfus oranındaki bu düşüş de, II. Dünya Savaşı nedeniyle erkek nüfusun silahlı altına alınmasıyla doğrudan ilişkili kabul edilebilir (Çetin, 2010: 199).

Tablo 4*Antakya Büyükşehir İlçesinde Cins Yapısına Göre Nüfus Miktarları (1935-2018)*

Sayım Yılları	Toplam Nüfus	Erkek		Kadın		Cins Oranı
		Sayı	%	Sayı	%	
1940	26939	13518	50,2	13421	49,8	100,7
1945	27448	13649	49,7	13799	50,3	98,9
1950	30494	16983	55,7	15809	44,3	107,4
1955	38138	20318	53,3	17820	46,7	114,0
1960	45674	24174	52,9	21500	47,1	112,4
1965	57855	30797	53,2	27058	46,8	113,8
1970	66520	34767	52,3	31753	47,7	109,5
1975	77518	40870	52,7	36648	47,3	111,5
1980	94942	48497	51,1	46445	48,9	104,4
1985	107821	54316	50,4	53505	49,6	101,5
1990	123871	61978	50,0	61893	50,0	100,1
2000	144910	70358	48,6	74552	51,4	94,4
2010	213581	110511	51,7	103070	48,3	107,2
2018	377793	188755	49,9	189038	50,1	102,3

Kaynak: DİE 1940-2000 verileri, TÜİK 2010-2018 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt sistemi cins yapısına göre nüfus miktarı verileri.

1950-1985 yılları arasında Erkekler kadın nüfus oranını sürekli geçmiş ve ancak 1990 yılında dengelenmiştir. 1990 yılına kadar olan bu süreçte erkek nüfusun kadın nüfustan fazla olması durumu ise genellikle kırsal kesimden şehre yönelik göçlerle ilişkilendirilebilir. Nitekim Türkiye’de aile yapılarının karakteristik özelliği dikkate alındığında, evin geçimini sağlamakla yükümlü olanların genellikle erkekler olduğu görülmektedir. Antakya da 1950-1985 yılları arasında kırsal kesiminden erkek nüfus göçüne sahne olan bir merkez olmuştur (Çetin, 2010: 200).

Antakya’da kadın ve erkek nüfus oranı 1990’da birbirine çok yakın değerlerdedir. Bu dönemde Antakya’ya yönelik olan göçlerin daha sonra büyük şehirlere doğru yön değiştirmesi, şehirdeki erkek nüfus oranının azalmasında önemli bir etken olmuştur (Çetin, 2010: 200). Diğer bir faktör ise 1990’lı yılların hemen başlarında Antakya’dan bazı Ortadoğu ülkelerine gerçekleşen göçlerin yüksek seviyelere ulaşması olmuştur (Cengiz, 2012: 60). Bu dönemde cins oranı da 100 kadın için 100,1 erkek olmuştur (Tablo, 5).

Tablo 5*Antakya Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Durumu (1990-2000)*

Yaş Grubu	1990						2000					
	T	%	E	%	K	%	T	%	E	%	K	%
0-4	14297	11,5	7310	11,8	6897	11,2	15042	10,4	7775	11,1	7267	9,7
5-9	16143	13,0	8283	13,4	7860	12,7	15111	10,4	7675	10,9	7436	10,0
10-14	16644	13,4	8657	14,0	7987	12,9	16652	11,5	8587	12,2	8065	10,8
0-14	47084	38,0	24250	39,1	22744	36,8	46805	32,3	24037	34,2	22768	30,5
15-19	13975	11,3	7247	11,7	6728	10,9	15947	11,0	7964	11,3	7983	10,7
20-24	10872	8,8	4987	8,1	5885	9,5	12522	8,6	5312	7,6	7210	9,7
25-29	10970	8,9	5164	8,3	5806	9,4	11836	8,2	5222	7,4	6614	8,9
30-34	9425	7,6	4677	7,6	4748	7,7	10903	7,5	5029	7,1	5874	7,9
35-39	7472	6,0	3759	6,1	3713	6,0	11271	7,8	5383	7,7	5888	7,9
40-44	5565	4,5	2791	4,5	2774	4,5	9323	6,4	4607	6,5	4716	6,3
45-49	3644	2,9	1749	2,8	1895	3,1	7022	4,8	3514	5,0	3508	4,7
50-54	3633	2,9	1837	3,0	1796	2,9	5151	3,6	2571	3,7	2580	3,5
55-59	3927	3,2	2102	3,4	1825	3,0	3335	2,3	1585	2,3	1750	2,3
60-64	3057	2,5	1569	2,5	1488	2,4	3331	2,3	1677	2,4	1654	2,2
15-64	72540	58,5	35882	57,9	36658	59,3	90641	62,6	42864	60,9	47777	64,1
65-69	1816	1,5	808	1,3	1008	1,6	3293	2,3	1656	2,4	1637	2,2
70-74	858	0,7	339	0,5	519	0,8	2209	1,5	1038	1,5	1171	1,6
75 +	1526	1,2	666	1,1	860	1,4	1939	1,3	748	1,1	1191	1,6
65 +	4200	3,3	1813	2,9	2387	3,6	7441	5,1	3442	4,9	3999	5,4
Toplam	123824	100	61945	100	61789	100	144887	100	70343	100	74544	100

Kaynak: DİE 1990-2000 verileri, TÜİK - 2013 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt sistemi yaş grupları ve cinsiyete göre nüfus verileri.

2000 yılına gelindiğinde kadınlar erkek nüfus oranını geçmiştir. Ancak 2010 ve 2013 yıllarında cinsiyet oranlarında erkekler lehine tekrar artış olmuştur. 2000 yılında % 51,4'ü kadın % 48,6'sı erkek olan şehir nüfusunun cins oranı da 94,4'tür. 2010 yılında bu oran 107,2'ye çıkmış ve 2013 yılında da 102,3'e gerilemiştir.

Antakya nüfusu yaş gruplarına göre incelendiğinde; 2000 yılında 15-64 yetişkin yaş grubunun nispeten fazla olduğu görülür. Buna göre, 15-64 yaş grubunun Antakya nüfusuna oranı 2000 yılında % 62,6 iken 2018 yılında da % 64,4'e kadar yükselmiştir.

Antakya'nın 2000 ve 2013 yıllarına ilişkin nüfuslar kıyaslandığında 0-14 yaş grubuna ait değerlerin Antakya nüfusuna oranı 2018 yılında 2000 yılına göre azalma göstermiştir. Öteyandan 65 + yaşlı nüfus oranı 2000 yılında 5,1 iken 2018 yılında 5,8'e kadar yükselmiştir. Dolayısıyla Antakya nüfusunda bağımlılık oranı artış göstermiştir. 2000 yılında ekonomik anlamda faal nüfustan her 100 kişi faal olmayan

59 kişiyi geçindirirken, 2018 yılında bu değer 54'e kadar inmiştir. Bu kayıp, Antakya'nın iktisadi açıdan gelişimi ve nüfusun refah seviyesi açısından önemlidir.

15-64 yetişkin nüfus cinsiyet açısından değerlendirildiğinde; 2000 ve 2018 yıllarında kadın nüfusun fazla olduğu dikkatleri çekmektedir. 2000 yılında 15-64 yaş grubunu oluşturan kadınların oranı % 64,1 iken erkeklerin oranı ise % 60,9 olmuştur. 2018'e gelindiğinde ise kadınların oranı % 64,9 iken, erkeklerin oranı % 64,2 olmuştur.

2000 yılında yetişkin nüfus açısından 15-29 yaş grubu toplam nüfusun % 27,8'ini; 2018 yılında ise % 23,6'sını oluşturmaktadır. Dolayısıyla faal durumda olan genç nüfus grubu azalma göstermiştir. 2000 yılında 15-29 yaşları arasındaki nüfusun % 26,3'ünü erkekler ve % 29,3'ünü kadınlar oluşturmaktadır. Bu aktif yaş grubunda erkeklerin oranının bu kadar az olması erkek nüfusun başta Ortadoğu ülkeleri olmak üzere yurtdışına ekonomik nedenli göçleriyle açıklanabilir.

2000 yılında 46.805 olan 0-14 yaş grubu nüfusu 2018'de 112368 olmuştur. Dolayısıyla 0-14 genç yaş grubu 2018 yılında 2000 yılı nüfusuna göre 2 kattan fazla bir artış göstermiştir. Ancak 0-14 yaş grubunun toplam nüfus içindeki oranı 2000 yılında % 32,3 iken 2013 yılında % 29,6'a gerilemiştir. Buradan da anlaşıldığı üzere Antakya şehrinde nüfus miktarı artmasına rağmen doğurganlık oranı azalmaktadır. 10-14 yaş gruplarına her iki dönemde de dikkat çekildiğinde bu yaş grubundaki nüfusun %11,5'den % 9,5'e gerilediği dikkati çeker. Diğer yandan 2000 yılında 30153 olan 0-9 yaşları arasındaki nüfus 2018 yılında 18-22 yaş grubuna tekabül ettiği için 15-24 yaş gruplarındaki azalma üzerinde iş amacıyla yurt dışına gidenlerin yanı sıra askerlik veya eğitim amaçlı olarak diğer şehirlere gidenler etkili olmuştur.

Nüfusun yaş yapısını ortaya koyabilmek açısından yaş bağımlılık oranlarının bulunması daha somut sonuçlar ortaya koyabilir. Bir yerdeki toplam bağımlılık oranı genç ve yaşlı nüfus miktarları toplamının yetişkin nüfusa bölünmesi ile elde edilen değer 100 ile çarpılması sonucunda bulunur. Bu formül genç ve yaşlı nüfus için ayrı ayrı hesaplandığında bağımlı nüfusun genç veya yaşlı nüfus ağırlıklı olduğu belirlenebilir (Özgür,2010:64). Buna göre 2018 yılı verilerine göre Antakya şehri toplam bağımlılık oranı 55,2'dir. Diğer yandan genç bağımlılık oranı 46 iken yaşlı bağımlılık oranı da 9,2'dir. Böylece Antakya şehrinde genç nüfus bağımlılığı ağır basmaktadır (Tablo 6).

Tablo 6*Antakya Büyükşehir İlçesinde Nüfusun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Durumu (2018).*

Yaş Grubu	2018					
	T	%	E	%	K	%
0-4	38112	10	19663	10,4	18449	9,8
5-9	38112	10	19106	10,1	18170	9,6
10-14	36144	9,5	18402	9,7	17742	9,4
0-14	112368	29,6	57171	30,3	54361	28,8
15-19	33346	8,8	16800	8,9	16546	8,8
20-24	28936	7,6	13583	7,2	15353	8,1
25-29	27232	7,2	13435	7,1	13797	7,3
30-34	28714	7,6	14159	7,5	14555	7,7
35-39	28863	7,6	14487	7,7	14376	7,6
40-44	25384	6,7	12819	6,8	12565	6,6
45-49	22500	5,9	11291	6	11209	5,9
50-54	19910	5,3	10121	5,4	9789	5,2
55-59	16842	4,4	8470	4,5	8372	4,4
60-64	12136	3,2	6082	3,2	6054	3,2
15-64	243863	64,4	121247	64,2	122616	64,9
65-69	8466	2,2	4061	2,2	4405	2,3
70-74	5743	1,5	2639	1,4	3104	1,6
75 +	8189	2,1	3637	1,9	4552	2,4
65 +	22398	5,9	10337	5,5	12061	6,4
Toplam	378629	100	175992	100	189038	100

Kaynak: TÜİK, ADNKS.

Antakya şehir nüfusunun 2018 yılındaki geniş aralıklı yaş gruplarına bakıldığında her yaş grubuna ait oransal değerlerin, Türkiye nüfusuna ait yaş grupları değerleriyle benzerlik gösterdiği dikkati çeker. 2018 yılında Türkiye nüfusunun % 23,4'ü 0-14 yaş grubunda yer alırken, % 67,8'ini 15-65 yaş grubunda ve % 8,8'ini ise 65 ve üstü yaş grubunda yer almaktadır. Antakya'da ise aynı yılda nüfusun % 29,6'sını 0-14 yaş grubunda, % 64,4'ünü 15-64 yaş grubunda ve % 5,9'unu ise 65 ve üstü yaş grubunda yer almaktadır (Tablo 6).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANTAKYA'DA NÜFUSUN EĞİTİM ÖZELLİKLERİ

4.1. Okuma-Yazma Bilen ve Bilmeyen Nüfus Miktarı

Ülkenin eğitim seviyesinde ölçüt olarak okul kademelerindeki okullaşma oranları alınır. Okur-yazarlık, ilkokulu bitirenler, ortaöğretim ve lise mezunları ile yükseköğretimi bitirenler önemli ölçütlerdir. Eğitim kalitesinin niteliği bakımından bu istatistikler kullanılır. Bir yerin eğitim seviyesi diğer yerlerle bu ölçütler karşılaştırılarak değerlendirilir. Ayrıca geçmişten günümüze ait değerler verildiğinde, eğitimin gelişimi ortaya koyulur (Aytaç, 1965).

Antakya'da 6 yaş üstü nüfus 1990-2016 sayım yılları arasında sürekli bir artış eğilimi göstermiştir. Nitekim 1990'da 242.346 kişi olan bu nüfus aralığı 2000'de 299.712 kişiye, 2010'da 405.457 kişiye kadar yükselmiştir. Hatay'ın 2011 yılında büyükşehir statüsüne alınmasından sonra Antakya ilçesinden Defne ilçesinin ayrılmasına bağlı olarak 2016 sayım yılı itibari ile bu nüfus grubunda kişi sayısı 318.400 ile sınırlı kalmıştır. Bu durum 6 yaş üstü nüfusun azaldığı anlamına gelmemektedir (TÜİK, 1990-2016).

1990 sayım dönemindeki bu nüfusun yarısına yakını kadınlar (120.723 kişi kadın, 121.623 kişi erkek) oluşturur. 2000'de ise bu oran kadınlar lehine % 51 (152.934 kişisi kadın)'dir. 2010 yılında ise 207.944 kişisini erkekler, 197.513 kişisini kadınlar oluşturmaktadır. 2016 yılında 159.056 kişisini erkekler, 159.344'ü ise kadınlar meydana getirmektedir.

1990 yılında 6 yaş ve üstü yaş grubundaki 242.346 olan toplam nüfusun 107.611'ini okuma yazma bilen erkekler oluşturmaktadır bu sayı 1990 yılındaki 121.623 olan 6 yaş üstü toplam erkek nüfusunun % 88,4'ünü oluşturmaktadır. Okuma yazma bilmeyen erkeklerin sayısı ise 1990 yılında 14.009'dur. Bu sayı 6 yaş ve üstü toplam erkek nüfusunun % 11,5'ini oluşturmaktadır.

Aynı yılda toplam nüfusun 86.066'sı okuma yazma bilen kadınlardı bu sayı 120.723 olan toplam kadın nüfusunun % 71,2'sidir. Okuma yazma bilmeyen kadınların sayısı ise 1990 yılında 34.657'dir ve bu sayı 6 yaş ve üstü toplam kadın nüfusunun % 28,8'ini oluşturmaktadır (Tablo 7, Şekil 3, 4 ve 5). Genel olarak okuma oranı yüksek olan bölgelerden olsa da kadınların okuma bilmemesi 90'lı yıllarda tüm Türkiye'de olduğu gibi Antakya'da da bir sorun olarak göze çarpmaktadır.

Tablo 7

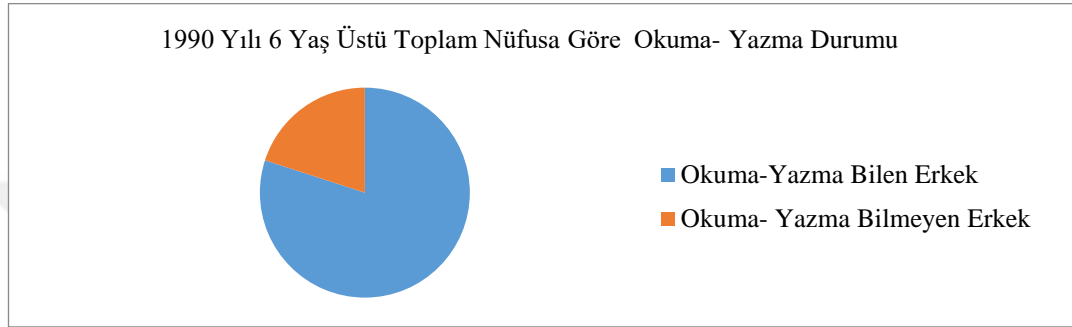
Antakya Büyükşehir İlçesinde Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus (1990).

Okuma Yazma Durumu	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Okuma Yazma Bilen	193.677	79,9	107.611	88,4	86.066	71,2
Okuma Yazma Bilmeyen	48.666	20	14.009	11,5	34.657	28,8
Okuma Yazma Durumu Bilinmeyen	3	0,1	3	0,1	0	0
Toplam	242.346	100	121.623	100	120.723	100

Kaynak: DİE. Cinsiyete Göre Eğitim Durumu İstatistikleri (1990).

Şekil 3

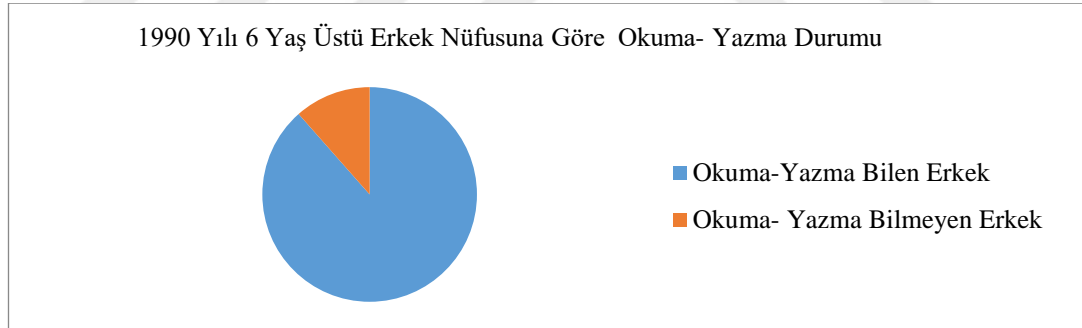
Antakya Büyükşehir İlçesinde 6 Yaş Üstü Toplam Nüfusa Göre Okuma- Yazma Durumu (1990).

Kaynak: DİE. Cinsiyete Göre Eğitim Durumu İstatistikleri (1990).

Şekil 4

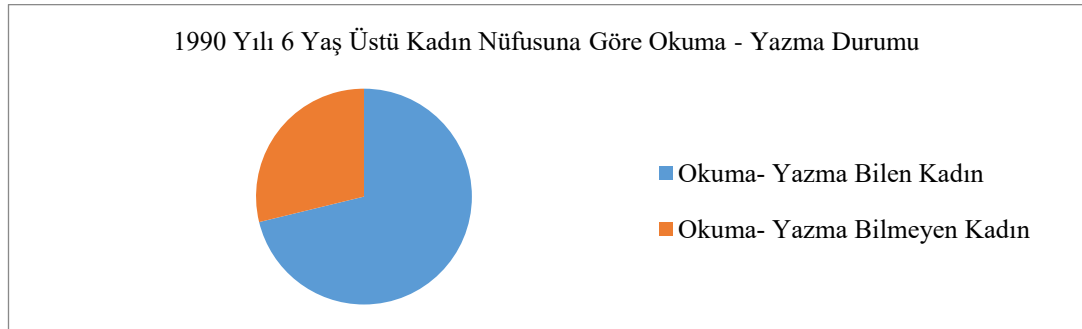
Antakya Büyükşehir İlçesinde 6 Yaş Üstü Erkek Nüfusuna Göre Okuma- Yazma Durumu (1990).

Kaynak: DİE. Cinsiyete Göre Eğitim Durumu İstatistikleri (1990).

Şekil 5

Antakya Büyükşehir İlçesinde 1990 Yılı 6 Yaş Üstü Kadın Nüfusuna Göre Okuma – Yazma Durumu

Kaynak: DİE. Cinsiyete Göre Eğitim Durumu İstatistikleri (1990).

2000 yılında 6 yaş ve üstü yaş grubundaki Antakya toplam nüfusundaki okuma yazma bilen oranı 1990 yılına göre %7,5'lik bir artış göstermiştir. Bu artışın sebebi daha çok kadın nüfusun okuma yazma oranındaki artışıyla ilişkilendirilebilir. 6 yaş üstü okuma yazma bilen kadın nüfusu %9,9'luk bir artış göstermiştir (Tablo 7 ve 8; Şekil 3,4 ve 5). Aynı zamanda bu artış 1992 yılında başlatılan okuma yazma seferberliğinin kısmen başarılı olduğunun bir yansımasıdır.

Tablo 8

Antakya Büyükşehir İlçesinde Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus (2000).

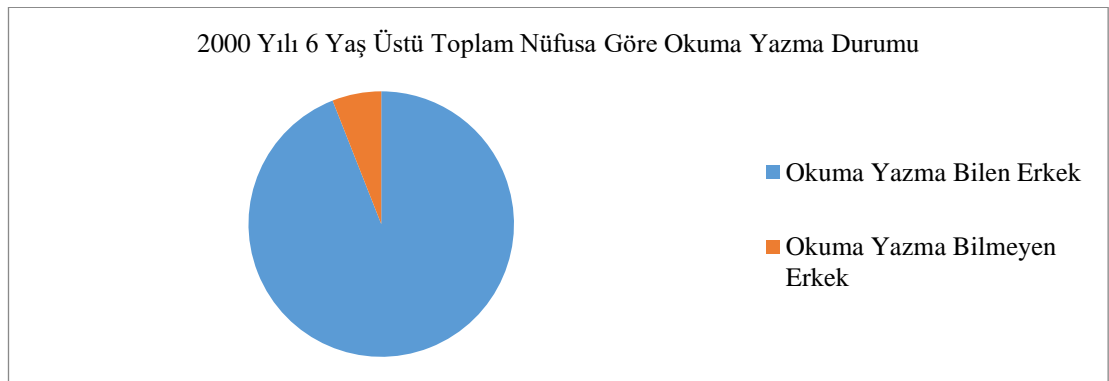
Okuma Yazma Durumu	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Okuma Yazma Bilen	262.211	87,4	138.153	94,1	124.058	81,1
Okuma Yazma Bilmeyen	37.500	12,5	8.624	5,8	28.876	18,9
Okuma Yazma Durumu Bilinmeyen	1	0,1	1	0,1	0	0
Toplam	299.712	100	146778	100	152.934	100

Kaynak: DİE 2000 cinsiyete göre eğitim durumu istatistikleri

2000 yılında Türkiye geneli okuma yazma bilenlerin oranı % 87,3'tür. Bu oran Antakya'daki okuma yazma bilen nüfusun oranına çok yakındır. Antakya'daki kadınların okuma yazma oranı Türkiye'de geneline göre % 0.5 fazladır. Bu farklılık 1990-2000 yılları arasında kadın nüfusunun Türkiye geneline göre Antakya'da okuma yazma faaliyetlerine daha fazla katıldığına göstergesi olarak kabul edilebilir

Şekil 6

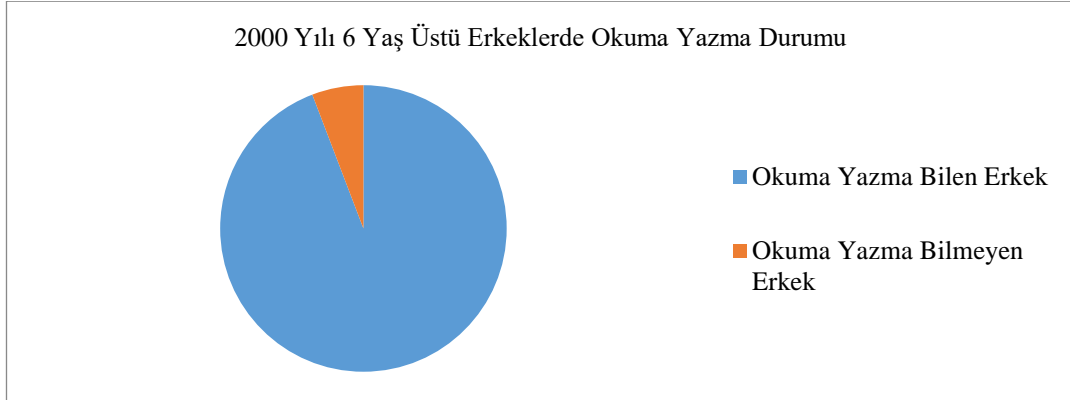
Antakya Büyükşehir İlçesinde 2000 Yılı 6 Yaş Üstü Toplam Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu

Kaynak: DİE 2000 cinsiyete göre eğitim durumu istatistikleri

Şekil 7

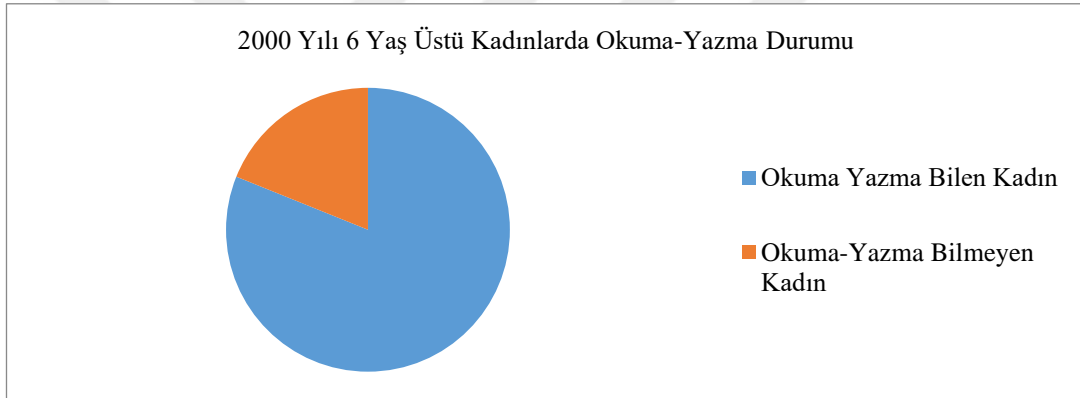
2000 Yılı 6 Yaş Üstü Erkek Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu

Kaynak: DİE 2000 cinsiyete göre eğitim durumu istatistikleri

Şekil 8

2000 Yılı 6 Yaş Üstü Kadın Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu

Kaynak: DİE 2000 cinsiyete göre eğitim durumu istatistikleri

2010 yılında 2000 yılına göre 6 yaş üstü okuma yazma bilen oranı % 2,3 artış göstermiştir (Tablo 9 Tablo 10 Şekil 9 Şekil 10 ve Şekil 11). Erkek 6 yaş üstü nüfusun okuma yazma bilen oranı %2'lik bir azalma görünmektedir. İstatistiksel olarak bu azalmanın temel sebebi okuma yazma durumu bilinmeyen 6 yaş üstü erkek nüfusun fazlalığı olarak gösterilebilir. 6 yaş üstü kadın okuma yazma bilen oranı % 6,1'lik artış göstermiştir. Kadın nüfusunun okuryazarlığının artmasında Haydi Kızlar Okula kampanyasına 2005'te Hatay'ın eklenmesinin ve 2008'de başlayan Ana Kız Okulda kampanyasının etkili olmuştur.

2010 yılına ait Türkiye verileri ile Antakya verileri karşılaştırıldığında genel nüfusta benzer bir oran mevcuttur(Türkiye geneli %90). Erkek nüfusun okuma yazma oranı Antakya'da %1,4 daha azdır(Türkiye geneli %93,5). Kadın nüfusun okuma yazma oranı Antakya'da %0,7 daha fazladır(Türkiye geneli %86,5). Kadın

nüfusunun okuma yazma oranının Antakya’da fazla olmasının sebebi olarak Haydi Kızlar Okula kampanyasına 20 ilin Hatay’dan iki yıl sonra dâhil edilmesi gösterilebilir. 2010 yılında okuma yazma durumu bilinmeyenlerin oranının fazlalığı dikkat çeken bir husus olmuştur. 2004-2005 ders yılı içerisinde uygulanmaya başlanan ücretsiz ders kitabı dağıtım uygulamasının okuma yazma oranını arttırdığı söylenebilir.

Tablo 9

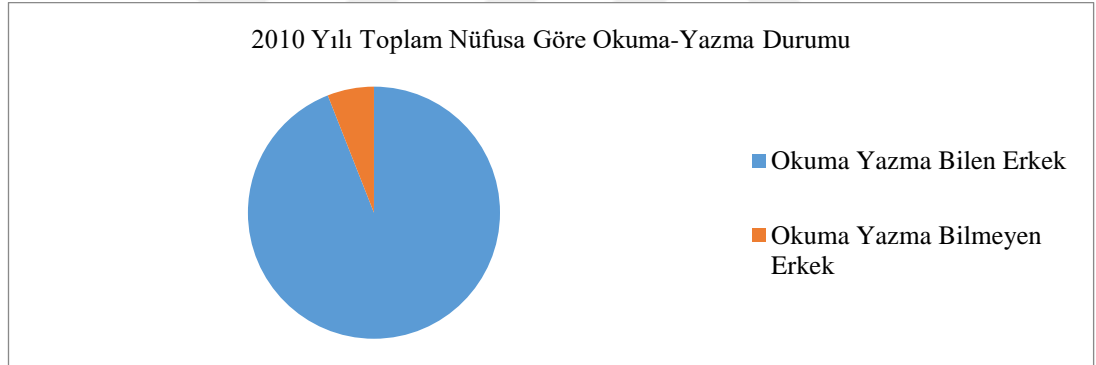
Antakya Büyükşehir İlçesinde Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus 2010

Okuma Yazma Durumu	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Okuma Yazma Bilen	363859	89,7	191.454	92,1	172.405	87,2
Okuma Yazma Bilmeyen	23302	5,7	4833	2,3	18.469	9,3
Okuma Yazma Durumu Bilinmeyen	18296	4,6	11657	4,6	6639	3,5
Toplam	405457	100	207944	100	197.513	100

Kaynak: TÜİK Eğitim İstatistikleri.

Şekil 9

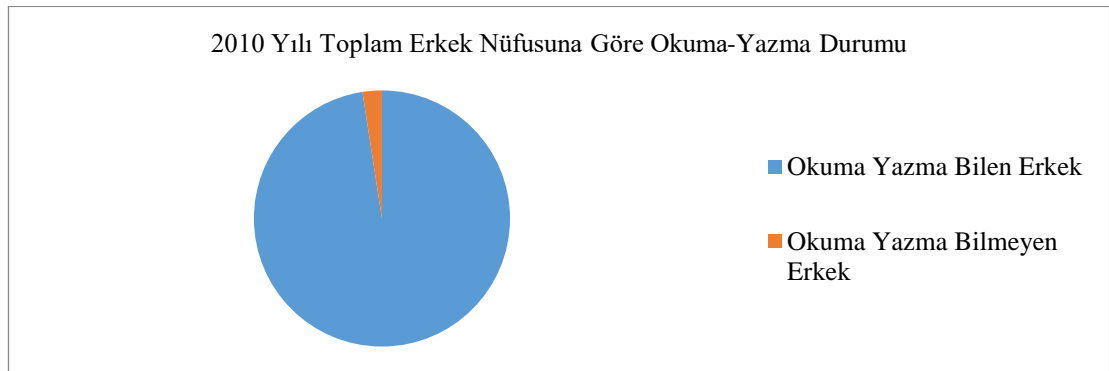
2010 Yılı Toplam Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu

Kaynak: TÜİK Eğitim İstatistikleri.

Şekil 10

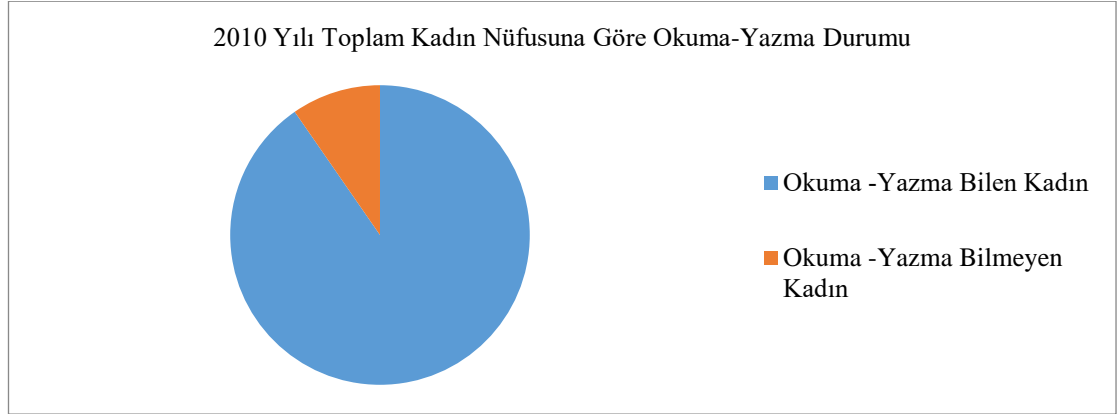
Antakya Büyükşehir İlçesinde Toplam Erkek Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu(2010)

Kaynak: TÜİK Eğitim İstatistikleri

Şekil 11

Antakya Büyükşehir İlçesinde Kadın Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu (2010)

Kaynak: TÜİK Eğitim İstatistikleri.

2018 yılında 2010 yılına göre toplam nüfustaki okuma yazma bilen oranı %6,7 artmıştır (Tablo 10 Tablo 11 Şekil 12 Şekil 13 ve Şekil 14). Erkek nüfusun okuma yazma bilme oranı % 5,3 artmıştır. Kadın nüfusun okuma yazma bilme oranı %8,2 artmıştır. 2012’de Hatay’ın büyükşehir olması sonucunda Antakya ilçesinden Defne ilçesi ayrılmıştır. Bunun sonucunda Antakya’nın yüzölçümü ve nüfusu azalmıştır. Okuma yazma bilen oranlarındaki artışın bir kısmı için bunun etkisi diyebiliriz.

Tablo 10

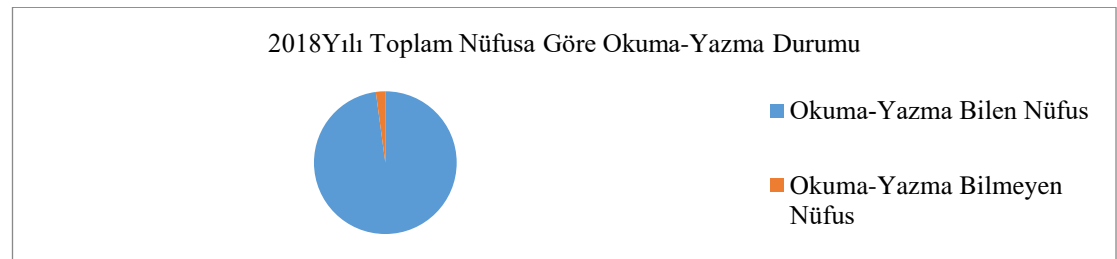
Antakya Büyükşehir İlçesinde Okuma Yazma Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus (2018)

Okuma Yazma Durumu	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Okuma Yazma Bilen	318523	96.4	160049	97.4	158474	95.4
Okuma Yazma Bilmeyen	5977	1.8	1116	0.7	4861	2.9
Okuma Yazma Durumu Bilinmeyen	5852	1.8	3140	1.9	2712	1.7
Toplam	330352	100	164305	100	166047	100

Kaynak: TÜİK Eğitim İstatistikler

Şekil 12

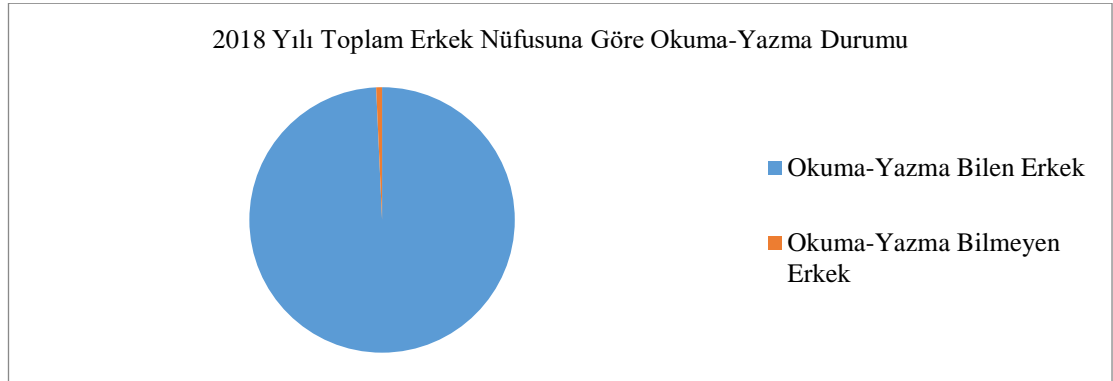
Antakya Büyükşehir İlçesinde Toplam Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu(2018)

Kaynak: TÜİK Eğitim İstatistikleri

Şekil 13

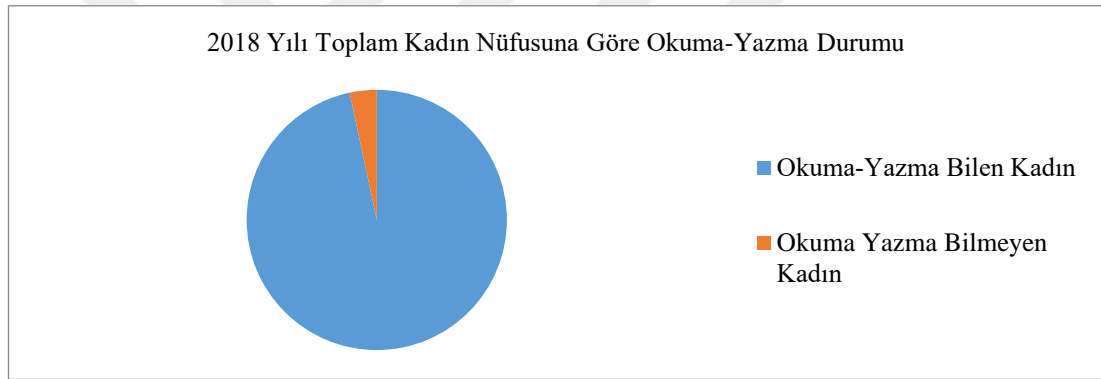
Antakya Büyükşehir İlçesinde Erkek Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu (2018)

Kaynak: TÜİK Eğitim İstatistikleri

Şekil 14

Antakya Büyükşehir İlçesinde Kadın Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu (2018).

Kaynak: TÜİK Eğitim İstatistikleri.

Türkiye geneli okuma yazma bilme oranları ile Antakya'daki oranlar karşılaştırıldığında, toplam nüfusun okuma yazma bilme oranı Antakya ile benzerdir (Türkiye % 96,2). Erkek nüfusun okuma yazma bilme oranı Türkiye genelinde daha fazladır(% 98,3). Kadın nüfusun okuma yazma bilme oranı ise % 1,4 Antakya'da fazladır(% 94). Okuma yazma bilme oranındaki artışların sebebi olarak uygulanan kampanyalar Türkiye'nin AB kriterlerine uyum sürecindeki özellikle bazı bölgelerde okuma yazma kursu açılıp sadece belgeye dayalı bir artış istenmesi gösterilebilir.

4.2. Nüfusun Okuryazarlık Oranları, Mezun Olunan Eğitim Kurumları ve Cinsiyete Göre Dağılımları

1990 yılındaki Antakya'da eğitim durumları ile Türkiye geneli karşılaştırıldığında Antakya'da okul bitirmeyenlerin oranında Türkiye geneline göre

yaklaşık % 4'lük bir fark vardır (Tablo 11, Şekil 15, 16 ve 17). Bu farkın oluşmasının sebebi kırsal nüfusun fazlalığı ve yurt dışında çalışmaya giden ailelerin o dönemde eğitime önem vermemesi olabilir. Ortaokul ve lise mezunlarında da Antakya'daki mezunların oranı Türkiye'ye göre düşüktür(Türkiye Geneli Ortaokul % 9.392 Lise % 9.652). Bu durum o dönemde zorunlu eğitimden sonra Antakya'da eğitime devam edenlerin Türkiye geneline oranla daha az olduğunun bir göstergesidir. Zorunlu eğitim döneminde sonra Antakya nüfusu daha çok çalışmaya yönelmiştir diyebiliriz. Diğer eğitim kademelerini bitiren Antakya'daki nüfus oranı Türkiye geneliyle paralellik gösterir (TÜİK, 1990).

Tablo 11

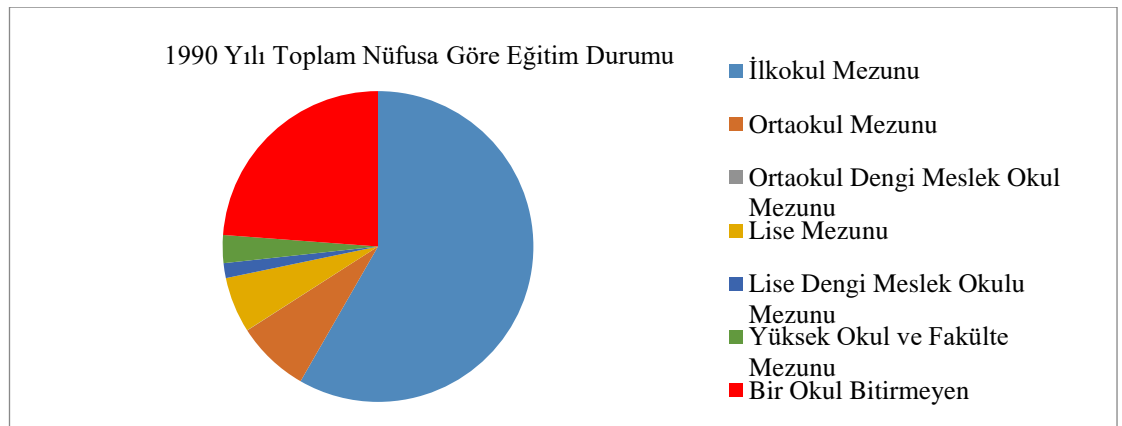
Antakya Büyükşehir İlçesinde Cinsiyete Göre Eğitim Durumu 1990

Eğitim Durumu	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Bir Okul bitirmeyen	46.126	23,81	23.286	21,64	22.840	26,539
İlkokul	112.924	58,3	63.462	58,97	49.462	57,469
Ortaokul	14.701	7,61	8.970	8,34	5.731	6,659
Ortaokul Dengi Meslek Okulu	45	0,02	24	0,02	21	0,024
Lise	11.255	5,8	6.386	5,934	4.869	5,659
Lise Dengi Meslek Okulu	3.018	1,55	1.633	1,52	1.385	1,609
Yüksek okul ve Fakülte	5.588	2,9	3.837	3,565	1.751	2,034
Öğrenim Kurumu Bilinmeyen	7	0,004	4	0,003	3	0,003
Mezun olup olmadığı bilinmeyen	13	0,006	9	0,008	4	0,004
Toplam	193.677	100	107.611	100	86.066	100

Kaynak: DİE 1990 cinsiyete göre eğitim durumu istatistikleri

Şekil 15

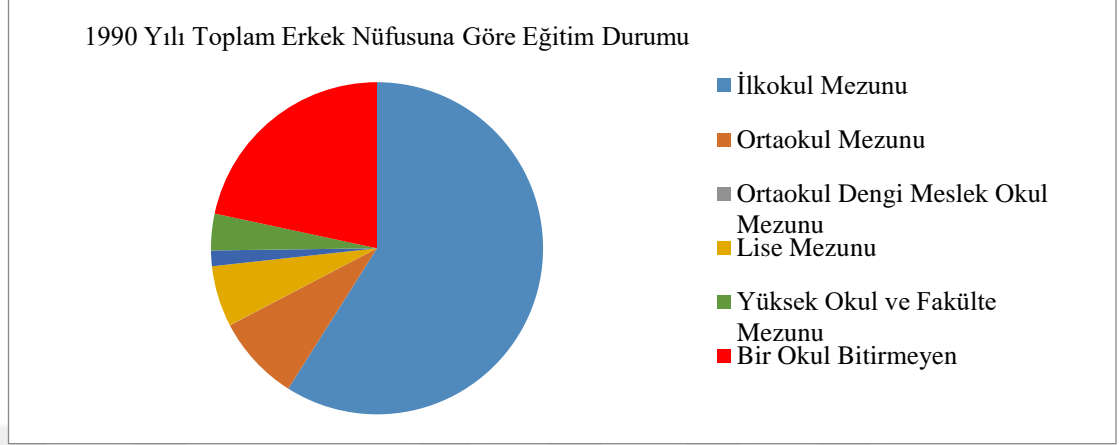
Antakya Büyükşehir İlçesinde Toplam Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu (1990)

Kaynak: DİE 1990 cinsiyete göre eğitim durumu istatistikleri

Şekil 16

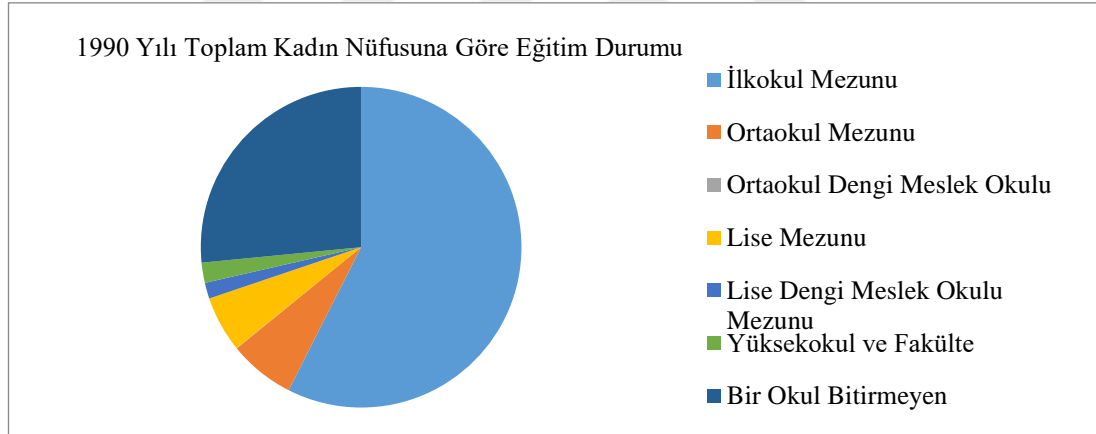
Antakya Büyükşehir İlçesinde Erkek Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu (1990)

Kaynak: DİE 1990 cinsiyete göre eğitim durumu istatistikleri

Şekil 17

Antakya Büyükşehir İlçesinde Kadın Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu (1990)

Kaynak: DİE 1990 cinsiyete göre eğitim durumu istatistikleri

2000 yılında bir okul bitirmeyenlerin oranı Antakya’da %28.232 iken bu oran Türkiye genelinde %24.658’dir (Tablo 11 Şekil 15, 16 ve 17). Bu 1990 yılında olduğu gibi 2000 döneminde de Antakya’da eğitime Türkiye geneline göre yeterince önem gösterilmediğinin kanıtıdır. 1997/1998 Eğitim-Öğretim yılında 8 yıllık kesintisiz eğitime geçilmiş ve yine bu dönemde ilköğrenimine devam etmeyenlere ceza-i müeyyideler uygulanacağı söylenmiş olsa da okul bitirmeyenlerin oranına bakıldığında bu uygulamaların kısmen askıda kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Okul bitirmeyenlerin oranlarına bakıldığında dikkat çeken bir diğer durum ise 1990 yılında Antakya’da okul bitirmeyenlerin oranı %23 iken 2000

yılında bu oranın %28’lik bir değerle karşımıza çıkmasıdır. Bu oranın aradan geçen 10 yıl içinde iyileşme göstermesi beklenirken gerilemesinin sebeplerinin arasında 1994’te başlayan ekonomik kriz dolasıyla kişilerin farklı ekonomik yönelimlerinin eğitimi arka planda bırakmış olması gösterilebilir.

Antakya’daki nüfus eğitim durumu bakımından Türkiye geneliyle karşılaştırıldığında ilkokul mezunlarının oranı Antakya’da daha fazladır(Türkiye Geneli % 42.417). Diğer eğitim kademelerindeki oranlar ise Antakya’da Türkiye geneline göre düşüktür(Türkiye Geneli Ortaokul % 11.534 Lise % 15.334 Yükseköğretim % 6.031). Oranlar incelendiğinde farkın temel sebebinin erkek nüfustan kaynaklandığı görülür (Türkiye Geneli Erkek Nüfus Ortaokul % 13.571 Lise % 17.197). Bu Antakya’daki erkek nüfusun küçük yaşlardan itibaren mesleki çalışmalara başladığının bir göstergesi olabilir. Yükseköğretim mezunlarının oranlarına bakıldığından da Antakya nüfusunun Türkiye genelinin gerisinde kaldığı görülmektedir (Türkiye geneli Yükseköğretim % 6.031) (TK 2000).

2000 yılında Antakya nüfusunun eğitim durumlarına bakıldığında 1990’a göre ilkokul mezunlarının oranı azalmıştır. Diğer eğitim kademelerindeki oranlarının hepsinde artış meydana gelmiştir. Bu kademelerdeki artış 8 yıllık kesintisiz eğitimin sonuçlarından biridir.

Tablo 12

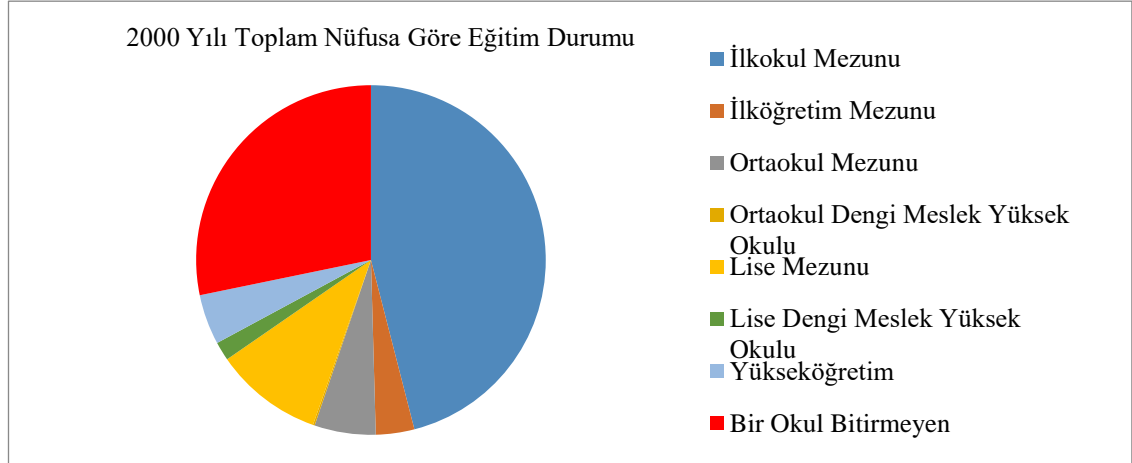
Antakya Büyükşehir İlçesinde Cinsiyete Göre Eğitim Durumu (2000)

Eğitim Durumu	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Bir Okul Bitirmeyen	74.030	28,232	36.630	26,514	37.400	30,147
İlkokul	120.612	45,999	62.324	45,112	58.288	46,984
İlköğretim	9.330	3,558	5.142	3,722	4.188	3,376
Ortaokul	14.849	5,663	9.202	6,661	5.647	4,552
Ortaokul Dengi Meslek Yüksek Okulu	421	0,161	288	0,208	133	0,107
Lise	26.224	10.001	14.279	10,336	11.945	9,629
Lise Dengi Meslek Yüksek Okulu	4.569	1,743	2.789	2,019	1.780	1,435
Yükseköğretim	12.160	4,637	7.499	5,428	4.661	3,757
Mezun Olup Olmadığı Bilinmeyen	16	0,006	0	0	16	0,013
Toplam	262.211	100	138.153	100	124.058	100

Kaynak: DİE-2000 Cinsiyete göre eğitim durumu istatistikleri

Şekil 18

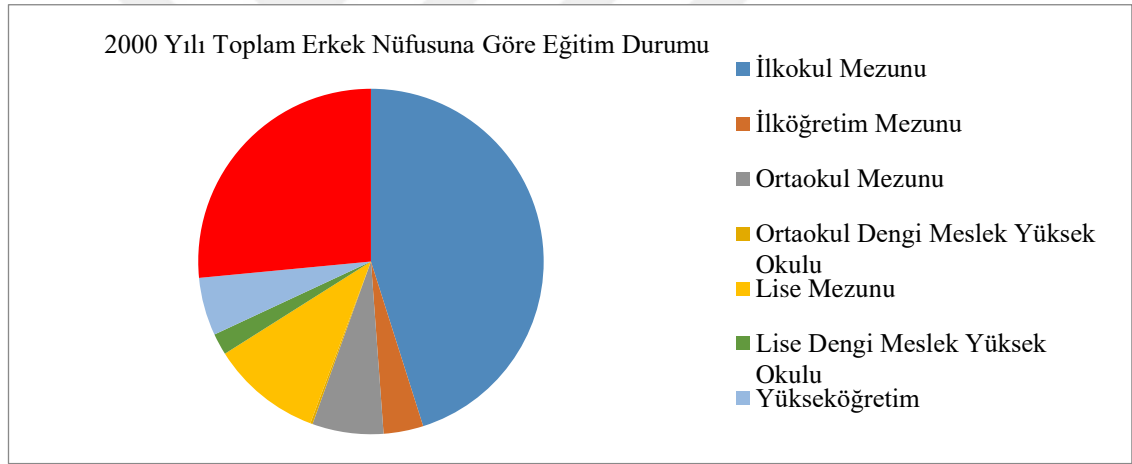
Antakya Büyükşehir İlçesinde Toplam Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu (2000)

Kaynak: DİE-2000 Cinsiyete göre eğitim durumu istatistikleri

Şekil 19

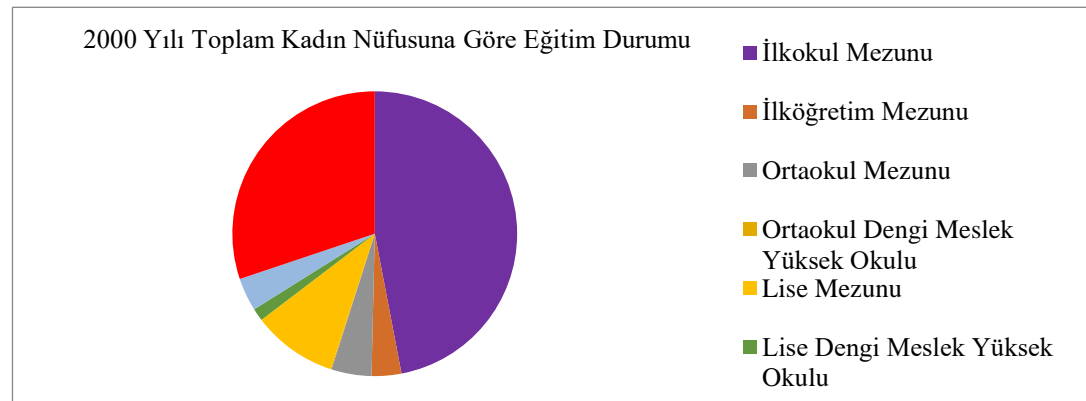
Antakya Büyükşehir İlçesinde Erkek Nüfusuna Göre Okuma Yazma Durumu (2000)

Kaynak: DİE-2000 Cinsiyete göre eğitim durumu istatistikleri

Şekil 20

Antakya Büyükşehir İlçesinde Kadın Nüfusuna Göre Okuma Yazma Durumu (2000)

Kaynak: DİE-2000 Cinsiyete göre eğitim durumu istatistikleri

2010 yılında okuma yazma bilip bir okul bitirmeyenlerin oranı Antakya’da %22.063 iken bu oran Türkiye genelinde %20.335’tir (Tablo 13. Şekil 21, 22 ve 23). Bir okul bitirmeyenlerin oranı önceki istatistiklerde olduğu gibi Antakya’da bu yılda daha yüksektir. Antakya’daki nüfusundaki bir okul bitirmeyenlerin oranının 2000 yılına göre 2010 yılında azalmıştır. Bu eğitime katılımın arttığına bir göstergesidir.

Antakya ilkokul mezunlarının oranı 2010 yılında Türkiye geneli oranından daha yüksektir(Türkiye geneli oranı % 23.755). 2000 yılına göre Antakya’da ilkokul mezunlarının nüfus içerisindeki oranı azalmıştır. Bu 8 yıllık zorunlu eğitimin sonucudur. İlköğretim mezunlarının durumu Türkiye ortalamasına yakındır(%21.090). 2000 yılına göre ilköğretim (ortaokul ve dengi) mezunlarının oranı 2010 yılında artmıştır.

2010 yılında 1990, 2000’de olduğu gibi zorunlu eğitimin dışındaki kademelerde Antakya’daki oranlar Türkiye genelinin gerisindedir(Türkiye geneli lise %17.199 Yükseköğretim ve üstü % 7.140). Antakya’daki nüfusun eğitim durumlarını 2000 yılıyla karşılaştırdığımızda 2010 yılında lise ve yükseköğretim-üstü kademelerdeki oranın arttığı görülmektedir. 2003-2004 öğretim yılında ilköğretim kurumlarında 2006 2007 öğretim yılında ise ortaöğretim kurumlarında ücretsiz ders kitabı uygulamasına geçilmiştir. Bu uygulama nüfusun eğitime devamına olumlu katkı yapmıştır.

Tablo 13

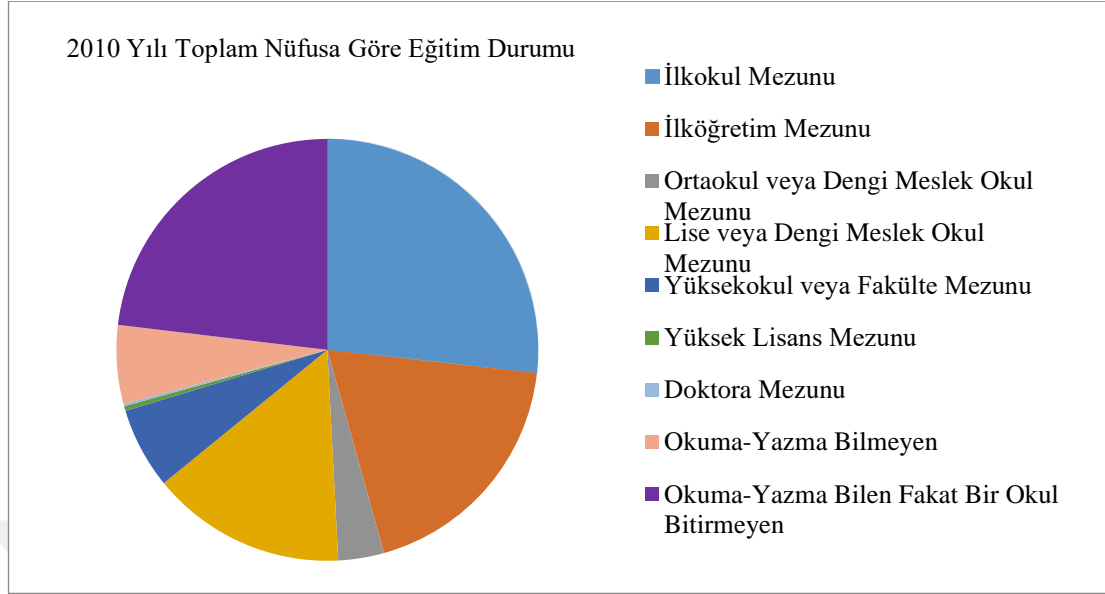
Antakya Büyükşehir İlçesinde Cinsiyete Göre Eğitim Durumu (2010)

Eğitim Durumu	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Okuma yazma bilmeyen	23.302	5,747	4.833	2,324	18.469	9,351
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	89.458	22,063	43335	20,840	46.123	23,352
İlkokul mezunu	103.560	25,542	50.804	24,432	52.756	26,710
İlköğretim mezunu	73.241	18,064	41.831	20,116	31.410	15,903
Ortaokul veya dengi okul mezunu	13.571	3,348	7.932	3,815	5.639	2,855
Lise veya dengi okul mezunu	57.855	14,269	31.942	15,361	25.913	13,120
Yüksekokul veya fakülte mezunu	24.069	5,936	14.304	6,878	9.765	4,944
Yüksek lisans mezunu	1.403	0,346	834	0,401	569	0,288
Doktora mezunu	702	0,173	472	0,227	230	0,116
Bilinmeyen	18.296	4,512	11657	5,606	6.639	3,361
Toplam	405.457	100	207.944	100	197.513	100

Kaynak: ADNKS

Şekil 21

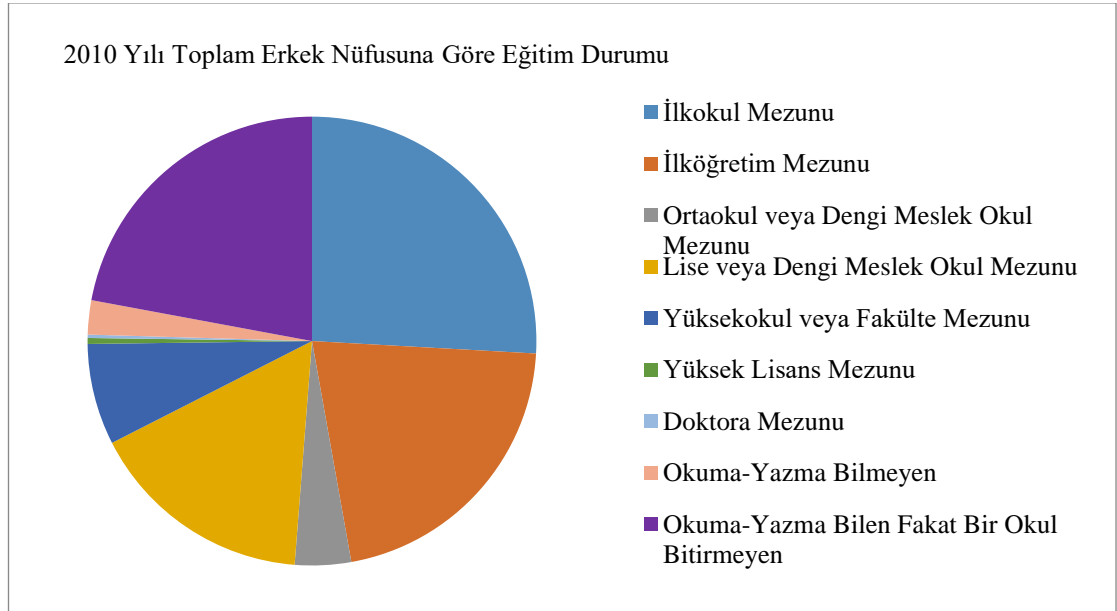
Antakya Büyükşehir İlçesinde Toplam Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu (2010)

Kaynak: ADNKS

Şekil 22

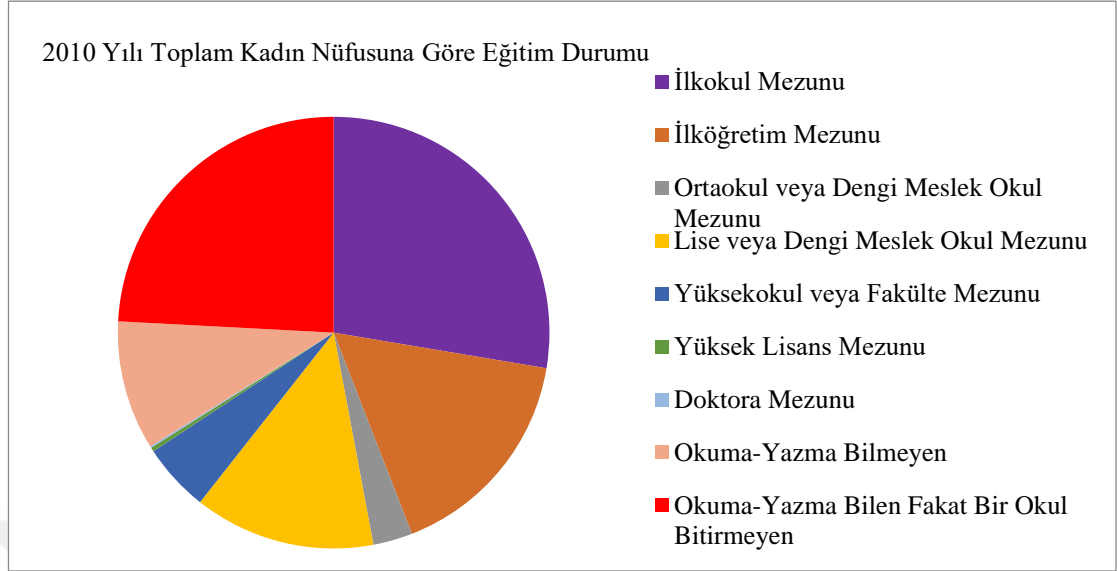
Antakya Büyükşehir İlçesinde Erkek Nüfusuna Göre Okuma Yazma Durumu (2010)

Kaynak: ADNKS

Şekil 23

Antakya Büyükşehir İlçesinde Kadın Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu (2010)

Kaynak: ADNKS.

2018 yılında Antakya nüfusunun % 13,022'ini okuma yazma bilip bir okul bitirmeyenler oluşturmaktadır (Tablo 14. Şekil 24 Şekil 25 ve Şekil 26) Türkiye genelinde ise bu oran %10,586'dır (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt sistemi-2018). 1990'dan itibaren bu oran sürekli olarak Antakya'da daha fazla çıkmaktadır. 2010 yılına göre 2018'de okuma yazma bilip bir okul bitirmeyenlerin oranı azalmıştır. İlkokul mezunlarındaki durum önceki yıllarla aynıdır. Antakya nüfusundaki ilköğretim mezunlarının oranı Türkiye genelindeki orandan yüksektir (Türkiye geneli % 25,008). Antakya nüfusundaki ilköğretim mezunlarının oranı 2010 yılına göre 2018 yılında artmıştır.

İlköğretim mezunlarının oranında Türkiye geneliyle Antakya karşılaştırıldığında benzer rakamlar Antakya'da oranın daha fazla olduğu görülmektedir (Türkiye geneli % 12,008). 2010 yılıyla karşılaştırıldığında Antakya nüfusundaki ilköğretim mezunlarının oranı 2018 yılında azalmıştır.

Lise mezunlarının oranı Antakya ile Türkiye genelini karşılaştırdığımızda, Türkiye genelindeki oranın daha fazla olduğu görülmektedir(% 17,48). Antakya'da eğitime devamın Türkiye geneline göre yeteri kadar sağlanmadığının bir göstergesidir. 2010 yılına göre Antakya'daki nüfusun içerisindeki lise mezunlarının oranı 2018 yılında da artmıştır. 2012 yılında uygulamaya koyulan 4+4+4 zorunlu eğitim sisteminin yansımaları 2018 istatistiklerinde görülmeye başlanmıştır. Aynı zamanda 2013 yılında Hatay genelinde uygulanan HEKAP projesinin de Antakya

verileri üzerinde olumlu etkisi görülmektedir.

Nüfusun içerisindeki yükseköğretim ve üstü mezunların oranı karşılaştırıldığında 2018 yılında Antakya Türkiye genelinin gerisindedir (Türkiye geneli % 13.343). 2010 yılına göre Antakya’da bu oranda artış görülmektedir. Türkiye genelinin gerisinde olması eğitim seviyesi yüksek kişilerin bölgede kalmadığı ya da yaşamını sürdürmek için bölgeyi tercih etmediği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 14

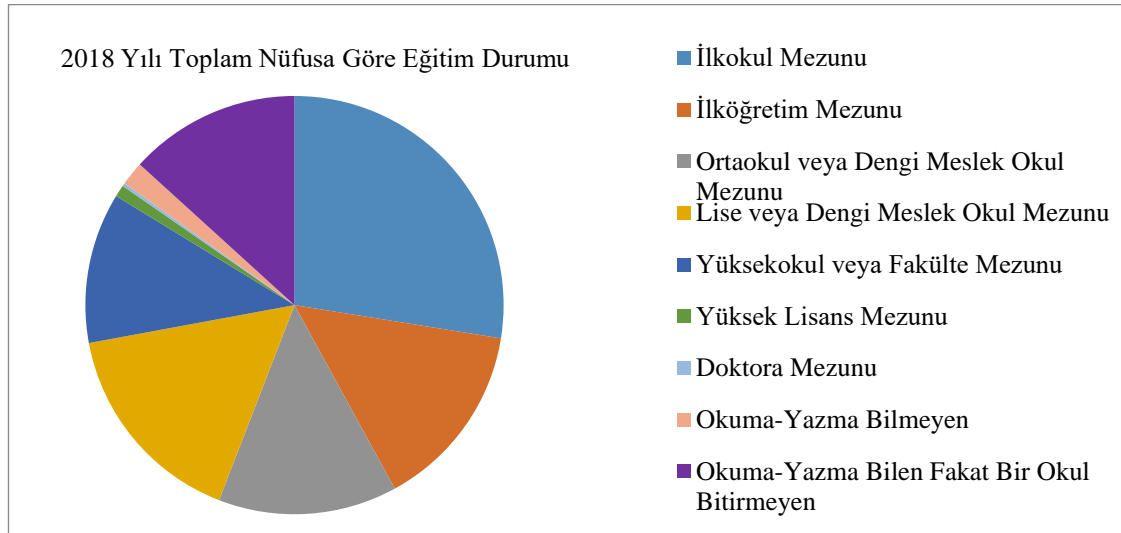
Antakya Büyükşehir İlçesinde cinsiyete göre eğitim durumu (2018)

Eğitim Durumu	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Okuma yazma bilmeyen	5.977	1,809	1116	0,679	4861	2,927
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	43.020	13,022	17861	10,871	25159	15,152
İlkokul mezunu	89.371	27,053	42021	25,575	47350	28,516
İlköğretim mezunu	47.041	14,240	26064	15,863	20977	12,633
Ortaokul veya dengi okul mezunu	44.906	13,593	24135	14,689	20771	12,509
Lise veya dengi okul mezunu	52.627	15,931	27250	16,585	25377	15,283
Yüksekokul veya fakülte mezunu	37.766	11,432	20420	12,428	17346	10,446
Yüksek lisans mezunu	3003	0,909	1795	1,092	1208	0,728
Doktora mezunu	789	0,239	503	0,306	286	0,172
Bilinmeyen	5.852	1,771	3140	1,911	2712	1,633
Toplam	330.352	100	164.305	100	166.047	100

Kaynak: ADNKS.

Şekil 24

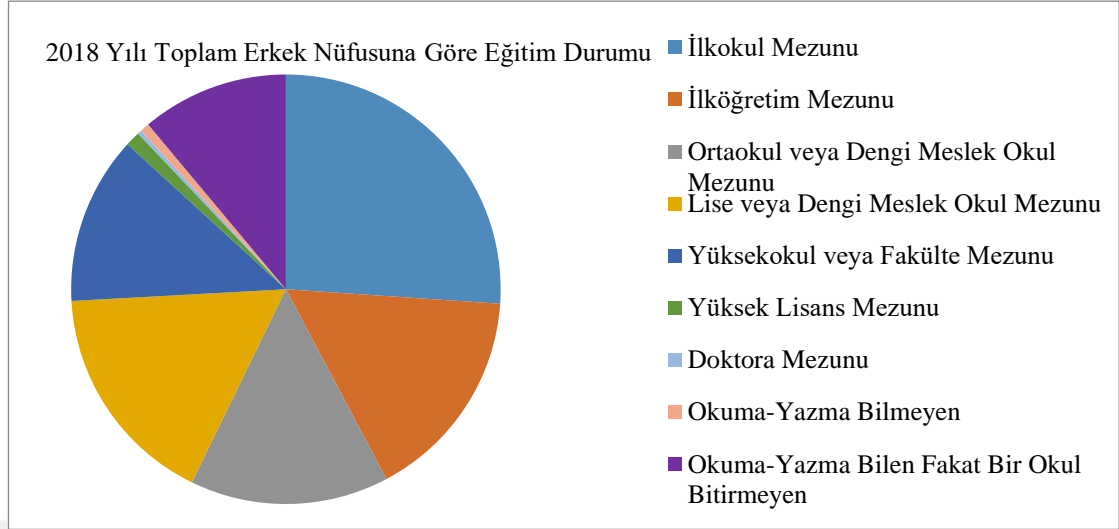
Antakya Büyükşehir İlçesinde Toplam Nüfusa Göre Okuma Yazma Durumu (2018)

Kaynak: ADNKS

Şekil 25

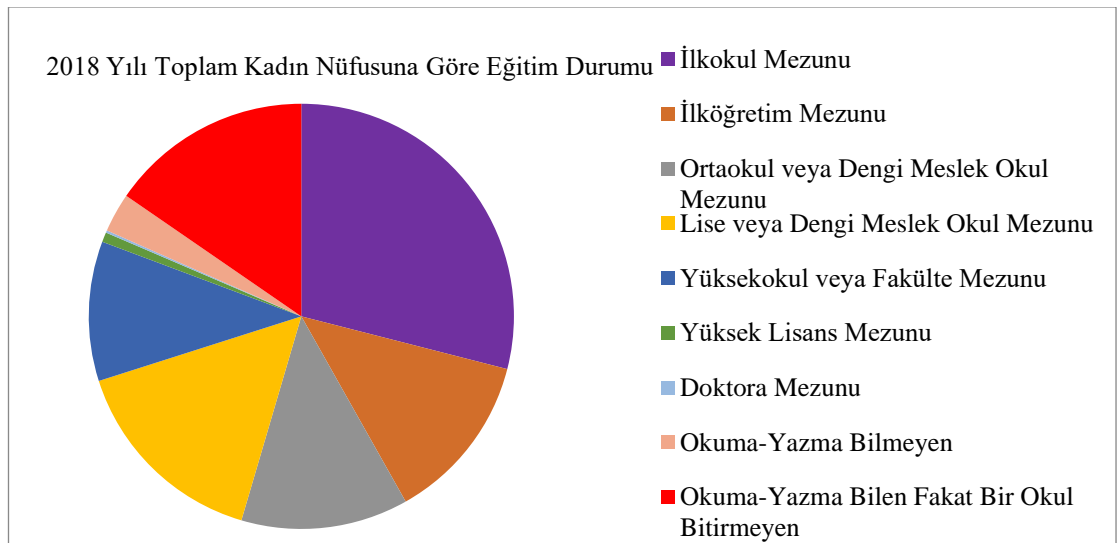
2018 Yılı Antakya Toplam Erkek Nüfusuna Göre Okuma Yazma Durumu

Kaynak: ADNKS

Şekil 26

2010 Yılı Antakya Toplam Kadın Nüfusuna Göre Okuma Yazma Durumu

Kaynak: ADNKS

BEŞİNCİ BÖLÜM

ANTAKYA'DA ÖĞRENCİ, ÖĞRETMEN VE OKULLAŞMA DURUMU

Nüfusun eğitim durumu sadece okuryazarlık alakalı değildir bunlar dışında birçok etken nüfusun eğitim durumunu ortaya koymaktadır. Bir nüfusun, okuma çağı nüfusunun eğitim düzeyi, önemli eğitim göstergelerinden biridir. Bunların dışında da eğitim göstergeleri vardır. Eğitim durumunun bir değişkenine göre yorumlamak sağlıklı sonuçlar vermez. Bölgedeki okullaşma oranı, okul çağı nüfusunun eğitim kademeleri arasındaki öğrenci geçişi, okul öğretmen-öğrenci sayısı dengesi ve ülke nüfusuna oranları gibi kriterler de incelenmelidir (Doğanay, 2014: 191).

5.1. Öğrenci Sayılarının Tarihsel Gelişimi

Öğrenci sayıları ele alınırken; ilçedeki ilkokul, ortaokul ve lise kademelerindeki devlet okulları ile Mustafa Kemal Üniversitesi'nin fakülte ve meslek yüksekokullarındaki öğrenci sayıları yıllara göre incelenmiştir. Öğrenci sayıları genel olarak artış göstermiştir. Nüfus artışı, zorunlu eğitim sürelerinde yapılan değişiklikler, okula başlama yaşının küçültülmesi, Mustafa Kemal Üniversitesi'ne yeni bölümler açılması öğrenci sayısının artmasında etkili olmuştur.

Tablo 15

Antakya Büyükşehir İlçesinde Öğrenci Sayılarının Tarihsel Değişimi (2002-2018).

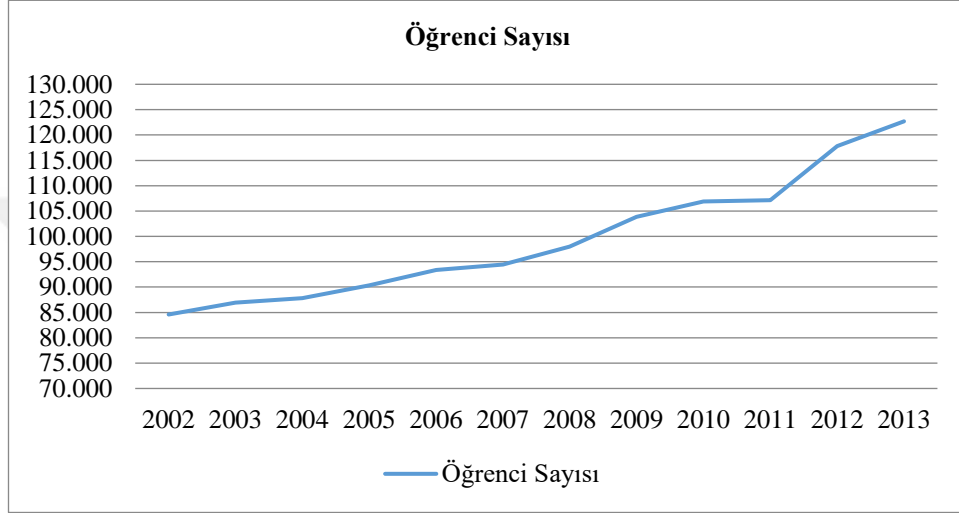
Eğitim Yılı	Toplam Öğrenci Sayısı
2002	84.591
2003	86.912
2004	87.839
2005	90.352
2006	93.354
2007	94.439
2008	97.967
2009	103.887
2010	106.859
2011	107.132
2012	117.801
2013	122692
2014	98415
2015	97.060
2016	100.601
2017	107.101
2018	112.194

Kaynak Hatay MEM. (2018)

Antakya büyükşehir ilçesinin sınırları içerisindeki bazı bölgelerin 2013 yılında Defne ilçesi olarak ikinci bir ilçe şeklinde oluşturulmasının ardından Antakya ilçesinin yüz ölçümü ve nüfusunda önemli değerlerde azalma olmuştur. Buna bağlı olarak ilçedeki öğrenci sayısı da azalmıştır. 2014 yılından itibaren öğrenci sayısındaki artış düzenli olarak devam etmektedir (Tablo 15, Şekil 27 ve 28).

Şekil 27

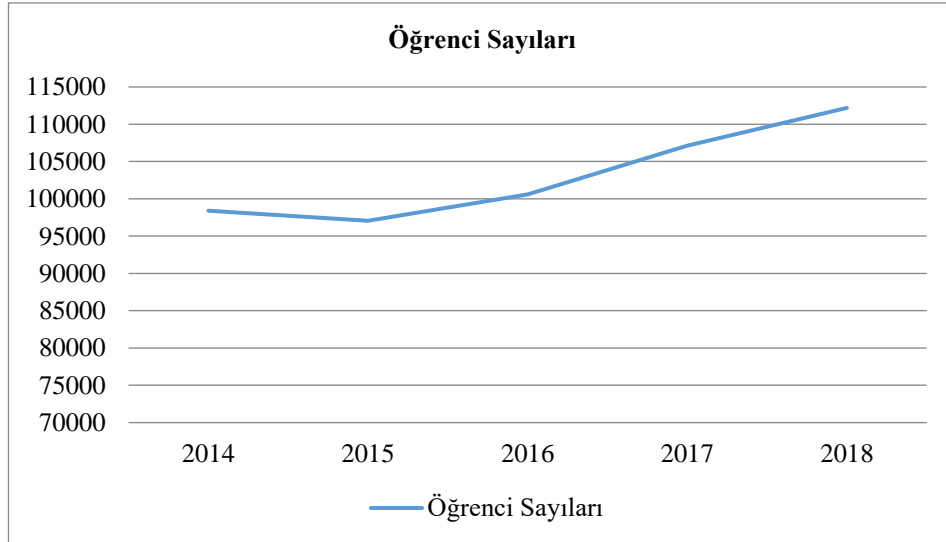
Antakya Büyükşehir İlçesinde Öğrenci Sayılarının Tarihsel Değişimi (2002-2013)

Kaynak Hatay MEM. (2018).

Şekil 28

Antakya Büyükşehir İlçesinde Öğrenci Sayılarının Tarihsel Değişimi (2014-2018).

Kaynak Hatay MEM.(2018)

Türkiye genelinde olduğu gibi Antakya’da da özel okullara giden öğrenci sayısında geçmişten günümüze artış olmuştur (Tablo 16, Şekil 29 ve 30). 2014-2015 eğitim öğretim yılında özel okula giden öğrenciler için ödenen teşvik miktarı arttırılmıştır. Aynı zamanda 2015 yılında görülen büyük artışın sebebi olarak çıkarılan yasa ile 1 Eylül 2015 tarihinde dersaneler ve etüt merkezleri kapanmış. Bazı dersaneler özel okula dönüştürülmüştür. Bu sebeplerden dolayı özel okullara olan ilgi artmış. Ancak Antakya ilçe sınırları içerisinde kalan özel okulların azlığından dolayı Defne ilçesinde bulunan özel okullara gidip Antakya’da ikamet eden öğrenci sayısı çok fazladır.

Tablo 16

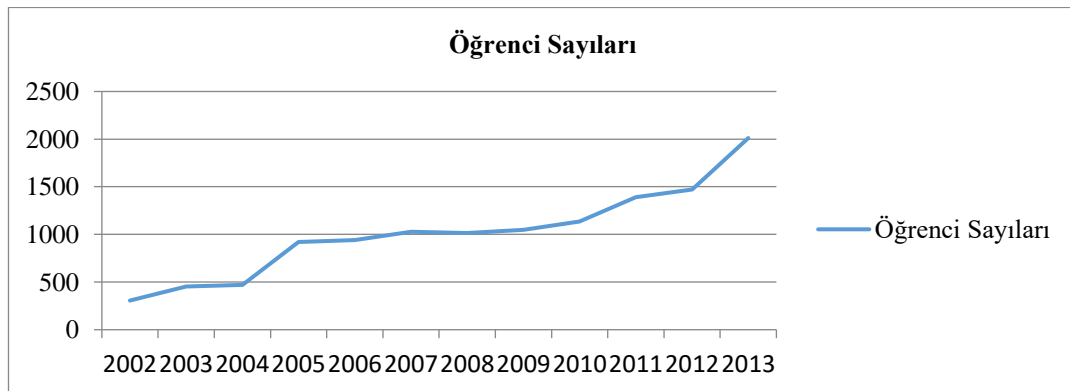
Antakya Büyükşehir İlçesinde Özel Okullardaki Öğrenci Sayılarının Tarihsel Değişimi (2002-2018)

Eğitim Yılı	Toplam Öğrenci Sayısı
2002	306
2003	455
2004	469
2005	921
2006	942
2007	1.028
2008	1.015
2009	1.048
2010	1.136
2011	1.391
2012	1.471
2013	2.011
2014	2.536
2015	4.511
2016	4.593
2017	4.847
2018	4.440

Kaynak Hatay MEM. (2018)

Şekil 29

Antakya Büyükşehir İlçesinde Özel Okullardaki Öğrenci Sayılarının Tarihsel Değişimi (2002-2013).

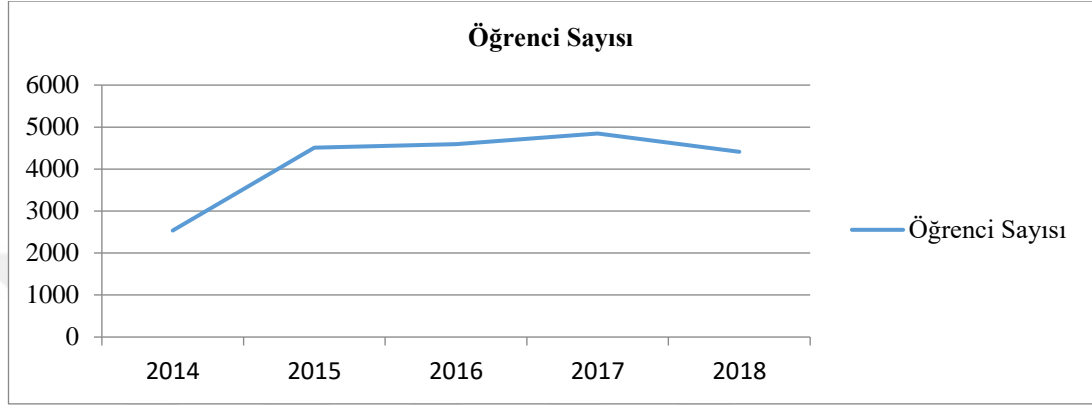

Kaynak Hatay MEM. (2018)

2014'ten yılından itibaren daha fazla öğrenci özel okulu tercih etmiş ancak bu öğrencilerin gittiği okullar okul bölgesi olarak Antakya'da bulunmadığı için istatistiklere yansımamıştır (Tablo 16 ve Şekil 30).

Şekil 30

Antakya Büyükşehir İlçesinde Özel Okullardaki Öğrenci Sayılarının Tarihsel Değişimi (2014-2018)

Kaynak Hatay MEM. (2018).

5.2. Öğretmen Durumu

Özcan (2011) okullardaki akademik başarının yüksek olabilmesi, öğrencilerin yeteneklerini geliştirebilmesi, kendilerine ve insanlığa yararlı bilgi, beceri ve değerlerle yetişebilmelerini sağlayan en önemli unsurun öğretmenler olduğunu ifade etmiştir.

Öğretmen, örgün eğitimde bir öğretim görevi alan her derecedeki öğreticileri kapsamaktadır. Öğretmen devletin eğitim politikasını uygulamaya koyan, uygulama sonuçlarıyla politikaları etkileyen, uzmanlık çalışmaları ve araştırmalardan yararlanan, aynı zamanda bu çalışmalarla iç içe olup bunlara katkı sağlayan önemli bir kişidir. Öğretmen bir milletin ruh ve karakter etkileyen üretici bir insandır. Bunlardan dolayı öğretmen toplumu var eder diyebiliriz (Özkan, 2005: 34).

Antakya'da Devlet okullarında görev alan öğretmen sayısı 2018 verilerine göre 4981'dir. Öğretmenlerin görev yaptıkları eğitim kademelerindeki kurumlara göre dağılımı Tablo 17'de gösterilmiştir. Eğitim kademelerindeki kurumlara göre görev alan öğretmenleri oransal olarak Türkiye geneli ile kıyaslırsak Türkiye genelinde okul öncesi kademesinde görev yapan öğretmenler görevdeki bütün öğretmenlerin % 2,92'sini oluştururken Antakya'da bu oran % 2,8'dir. Okul öncesi kurumlarda görev alan öğretmenlerin oranı Türkiye geneline göre Antakya'daki

oranla benzerlik göstermektedir. İlkokullarda görev yapan öğretmenler Türkiye genelindeki öğretmenlerin % 30,46'sını oluştururken Antakya'da bu oran % 31,21 olarak görülmektedir. Antakya'da bu oranın fazla olmasının nedeni okul öncesi öğretmenlerin ilkokul bünyesinde fazlalığı ve norm doluluk oranının ilkokullarda fazla olması gösterilebilir. Türkiye genelinde ortaokullarda görev yapan öğretmenler tüm öğretmenlerin % 34,32'sini oluştururken Antakya'da bu oran % 36,46'dır. Antakya'da ortaokullarda görev yapan öğretmenlerinin oranının Türkiye'ye kıyaslandığında yüksek olmasının sebepleri Antakya'da ortaokula giden nüfus oranının Türkiye genelinden yüksek olması, imam hatip ortaokullarındaki branş sayısının fazlalığı ve imam hatip ortaokulların Türkiye'ye oranla bölgede fazlalığı olarak görülebilir. Lisedeki öğretmenlerin Türkiye genelindeki tüm öğretmenlere oranı % 32,31'dir. Antakya'da bu oran % 29,52'dir. Bu oranın Antakya'da düşük olmasının sebepleri lise çeşitliğinin az olması çok programlı liselerin azlığından dolayı öğretmen branş çeşitliliği az olması kırsal kesimde bazı öğrencilerin açık liseye devam etmesinden dolayı liseye giden öğrenci oranının daha az olması olarak gösterilebilir (Tablo 17).

Tablo 17

Antakya Büyükşehir İlçesinde Eğitim Kademelerine Göre Öğretmen Sayıları (2018)

Okul Kademeleri	Öğretmen Sayıları
Anaokulu	136
İlkokul	1513
Ortaokul	1768
Lise	1431
Toplam	4830

Kaynak MEB. (2018)

Öğretmenlerin ülke düzeyinde dağılımlarında dengesizliğin olduğu bilinmektedir. Nitekim bir yanda tüm alt yapı olanaklarına karşın öğretmensiz veya yetersiz sayıda öğretmenle eğitim öğretim çalışmalarını sürdürmeye çalışan okullar; diğer yanda maaş karşılığı okutmakla yükümlü olduğu ders saatlerini dahi doldurmayan, hatta neredeyse öğretmen ve öğrenci sayısının eşitlendiği okulların varlığı bilinen bir gerçektir (MEB, 1999: 23). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ülke çapında öğretmen dağılımını adil ve dengeli olarak sağlamak, olumsuzlukları gidermek, eğitim-öğretim hizmetlerinin daha verimli olmasını sağlamak amacıyla 1999 yılında öğretmen istihdamında norm kadro uygulaması başlatılmıştır. Daha sonra başka sebepleri olmasıyla birlikte bu girişimlerin dengesizlikleri tam olarak

giderememesi öğretmen sirkülasyonun fazla olması gibi sebeplerle de 27 Temmuz 2016 tarihli KHK ile yeni atanacak tüm öğretmenlerin sözleşmeli öğretmen olarak atanmasına ve atandığı bölgede belli bir süre kalmasına karar verdi.

2018 öğretmen atama dağılımına göre en çok atama yapılan 11. İlin Hatay olmasına rağmen Antakya'daki sözleşmeli öğretmen istihdamı düşüktür. Bu da öğretmen atamalarını daha çok Hatay'ın diğer ilçelerine yapıldığının göstergesidir. Öğretmenlerin genellikle şehir merkezlerinde çalışmak istemeleri ve Antakya'nın öğretmenler için elverişli şartlar taşıması gibi nedenler Antakya'daki öğretmen açığının çok az olmasına bununla birlikte sözleşmeli öğretmen istihdamının düşük olmasına neden olmuştur (Tablo 18).

Tablo 18

Antakya Büyükşehir İlçesinde İstihdam Türüne Göre Öğretmen Sayıları (2018)

Kadrolu Öğretmen Sayısı	Sözleşmeli Öğretmen Sayısı	Ücretli Öğretmen Sayısı	Toplam
4538	366	416	5320

Kaynak MEB. (2018)

Türkiye'de öğretmen açığının çok fazla olmasına rağmen MEB'nin bu açığı ısrarla ücretli öğretmenlerle kapatmaya çalışması hem nitelikli öğretmen ihtiyacını hem de eğitim ve öğretimi olumsuz yönde etkilemektedir (Özoğlu, Gür ve Altunoğlu, 2013). Antakya büyükşehir ilçesinde MEB verilerine göre çalışan 416 ücretli öğretmen vardır (Tablo 18). Bu öğretmenlerin hepsi boş kadrolarda çalışmamaktadır. Bazıları diğer birimlerde görevlendirilen öğretmenlerin yerine bazıları ise raporlu ve ücretsiz izindeki öğretmenler yerine çalışmaktadır. Yaklaşık % 9 olan ücretli öğretmen oranı eğitimin kalitesini etkilemektedir.

Eğitimin niteliğini etkileyen önemli konulardan biri öğretmen başına düşen öğrenci sayısıdır. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, öğretmenin iş yükünü etkileyen en önemli faktördür. Bu sayının yüksek olması öğretmenin çalışma ortamının ağırlaşmasına ve sorumlu olduğu öğrencisi sayısının artmasına neden olmaktadır (Tunçkaşık, 2007).

Türkiye genelinde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ilkokullarda 17 ortaokullarda 16'dır. Antakya büyükşehir ilçesindeki ilkokullarda 27, ortaokullarda ise 20'dir (Tablo 19). Antakya büyükşehir öğretmen başına düşen öğrenci sayısının

fazla olması nüfus yoğunluğunun fazla olduğu bölgelere sahip olması okul çağındaki yabancı uyruklu öğrencilerin fazlalığı ile açıklanabilir.

Tablo 19

Antakya Büyükşehir İlçesinde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayıları (2018).

Anaokulu	İlkokul	Ortaokul	Lise
22	27	20	19

Kaynak: MEB. (2018)

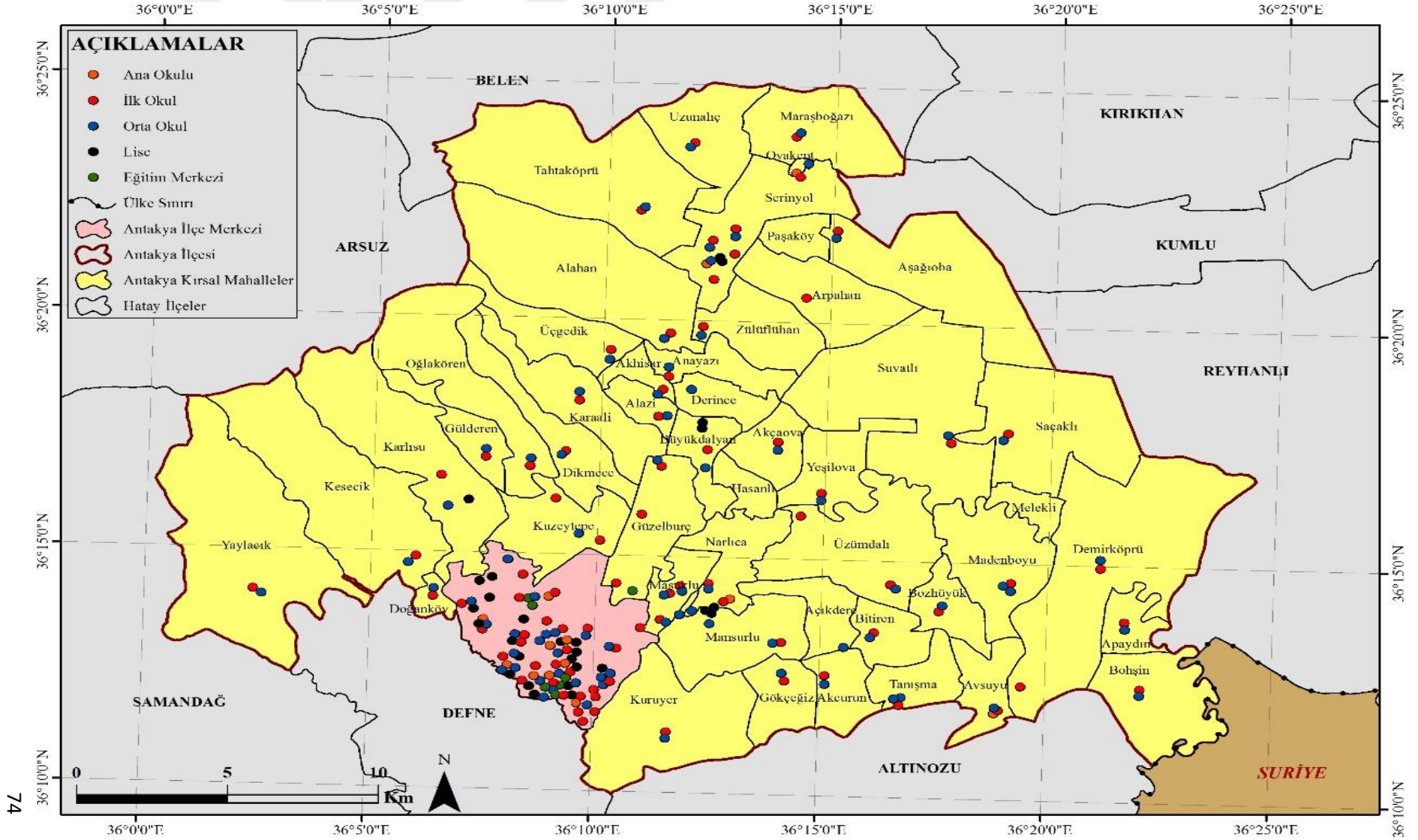
Yapılan araştırmalar, öğrenci sayısı ile akademik başarı arasında genel olarak ters orantısal bir ilişki olduğunu göstermektedir. Öğrenci sayısının az olduğu sınıflarda akademik başarının ve öğrenme daha yüksektir (Yaman, 2006).

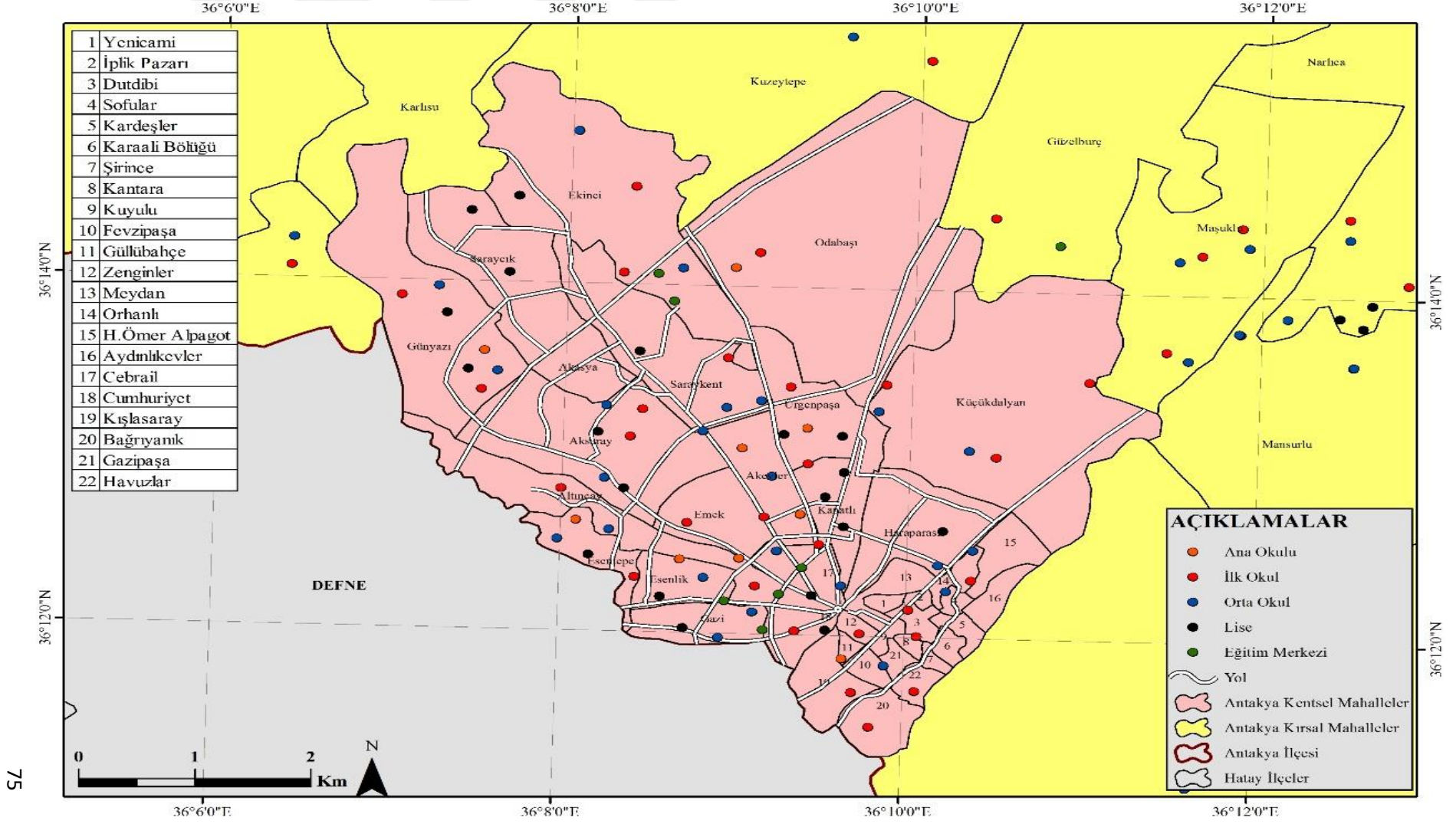
2018 yılı MEB verilerine göre norm kadro doluluk oranı Türkiye genelinde % 90,65 iken Antakya’da bu oran % 91,89’dur. Norm kadro doluluk oranının Türkiye geneline göre yüksek olması Antakya’nın öğretmenler tarafından tercih edilebilen bir bölge olmasının göstergesidir. Bu da Antakya’nın ekonomik, coğrafi ve nüfus özellikleri bakımında kişilere göre elverişli bir bölge olmasından kaynaklanmaktadır.

5.3. Örgün Eğitim Kurumları

Örgün eğitim; belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla, okul çatısı altında düzenli olarak yapılan eğitimidir. Örgün eğitim; okul öncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsar(MEB,2018a:13).

Şekil 31.
Antakya Büyükşehir İlçesinde Okulların Dağılışı

Şekil 32.
Antakya Büyükşehir İlçe Merkezinde Okulların Dağılışı

5.3.1 Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim; isteğe bağlı olarak zorunlu ilköğretim çağına gelmemiş, 3 yaş (36 ayını dolduran), 4 yaş ve 5 yaş (66 aydan küçük olan çocuklar) grubundaki çocukların eğitimini kapsar. Okul öncesi eğitim kurumları bağımsız anaokulları olarak kurulabildikleri gibi, gerekli görülen yerlerde ilköğretim okullarına bağlı ana sınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılmaktadır. Okul öncesi eğitimin amacı; çocukların bedensel, zihinsel, duygusal gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını, onların ilköğretime hazırlanmasını, koşulları elverişsiz çevrelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı sağlanmasını, Türkçenin doğru ve güzel konuşulmasını sağlamaktır. Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak, örgün ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde uygun fiziksel kapasiteye göre ana sınıfları ve uygulamalı sınıflar olarak açılmaktadır (MEB, 2018a: 13).

2012-2013 öğretim yılında uygulamaya geçilen 4+4+4 eğitim sistemi ile okul öncesi eğitime başlama yaşında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Yani sistem gerçekleştirilmeden önce 37-70-72 ay arasındaki çocuklar okul öncesi eğitime gidebiliyorlardı. Günümüzde yine 36 ayını tamamlamış çocuklar okul öncesi eğitime başlayabileceklerdir. Ancak zorunlu temel eğitime başlama yaşı değişmiş olduğundan üst sınırdaki bir değişiklik söz konusudur. Buna göre, 30 Eylül 2012 tarihi itibarıyla 37-66 ay arasındaki çocukların anaokulunda veya uygulama sınıflarında, 48-66 ay arasındaki çocukların ise anasınıflarında okul öncesi eğitim almaları sağlanmıştır.

Bir ülkenin ekonomik ve sosyal açıdan gelişmesi için iyi eğitilmiş nüfus en önemli güçtür. Toplumlar, çocuk ve yetişkin bütün bireylerin eğitim olanaklarından yararlanmasına çok fazla önem vermektedirler. Erken çocukluk eğitiminde çocukları ilköğretime hazırlanır, evdeki eğitim ve yetişme olanaklarını destekleyen, dil ve sosyal açıdan var olan eşitsizlikleri erken dönemde ortadan kaldırmayı amaçlayan bir program olarak görülür. Okul öncesi eğitim, çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen 0-6 yaş arasındaki dönemi kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında çok önemli bir yeri olan; fiziksel, zihinsel, sosyal-duygusal ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, gelişim ve eğitim süreci olarak tanımlanır (Seven 2014). Çocukların özellikleri bilinmeden ve bilinçsizce yapılan eğitim, çocuğun tüm yaşamını olumsuz yönde etkiler. Bu süreçte, okul öncesi

döneme yönelik eğitim programlarının çocuklar ve aileleri üzerinde olumlu etkileri olduğu yapılan çalışmalarda vurgulanan bir nokta olarak ön plana çıkmaktadır (Günel, 2007: 5; OECD, 2010: 294).

2018 Milli Eğitim Bakanlığı örgün eğitim verilerine göre okul öncesi eğitimde 3-5 yaş grubunda Türkiye’de net okullaşma oranı % 38,52, 4-5 yaş grubunda % 50,42 5 yaş grubunda % 66,88 olarak görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitimde % 100 okullaşma oranı hedeflenmektedir.

Antakya’daki okul öncesi okullaşma oranları Türkiye genelindeki okul öncesi okullaşma oranından çok daha yüksektir (Tablo 20). Bu durum sahanın Türkiye’nin diğer yerlerin bu yönüyle daha gelişmiş olması ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca Antakya’daki ailelerin okul öncesi eğitime önem verdiğinin göstergesidir. Tüm yaş gruplarında hedeflenen % 100’e yaklaşamaması ise erken çocukluk eğitimine önem verilmemesi okul öncesi eğitimi sadece ilkökula hazırlık olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Türkiye genelinde olduğu gibi Antakya’da da tüm yaş gruplarında erkek nüfusun okul öncesinde okullaşma oranı kız nüfusundan fazladır.

Tablo 20

Antakya Büyükşehir İlçesinde Okul Öncesi Okullaşma Oranları (2018)

	Yaş	Kız (%)	Erkek (%)	Toplam (%)
Türkiye	3-5	38,18	38,84	38,52
	4-5	49,95	50,87	50,42
	5	65,75	67,95	66,88
Antakya	3-5	43,05	44,24	43,96
	4-5	58,87	60,48	60,04
	5	83,17	84,13	83,67

Kaynak: Hatay MEM. (2018)

Antakya’da 13 bağımsız anaokulu bulunmakta olup (Şekil 31 Şekil 32 ve Tablo 20) bu okullarda 2594 öğrenci bulunmaktadır. Derslik sayısı, öğretmen sayısı ve öğrenci sayısı en fazla olan anaokulu Zübeyde Hanım Anaokuludur (Fotoğraf 6). Bölgedeki bazı anaokulları ilkokulların bahçesine inşa edilmiştir (Fotoğraf 7) Kırsal bölgelerde Narlıca Anaokulu ve Avsuyu Anaokulu gibi küçük anaokulları mevcuttur (Fotoğraf 8). İlkokulların 71 tanesinde 4.747, ortaokulların 8 tanesinde 532 ve diyanete bağlı kurumların 6 tanesinde 393 okul öncesi öğrencisi bulunmaktadır. Tablo 20’de görüldüğü gibi okullaşma yükünü öğrencilerin % 54’ünü bünyesindeki anasınıflarında barındıran ilkokullar üstlenmiştir.

Tablo 21*Antakya Büyükşehir İlçesinde Bağımsız Anaokulları (2018)*

Okul Adı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Antakya İpek Anaokulu	5	12	185
Antakya Odabaşı Anaokulu	4	11	152
Avsuyu Anaokulu	5	4	106
Cemil Meriç Anaokulu	4	10	151
Latife Hanım Anaokulu	5	13	166
Narlıca Anaokulu	4	7	128
Ovakent Anaokulu	6	6	134
Sabiha Gökçen Anaokulu	6	14	242
Saraykent 125.Yıl Anaokulu	5	12	169
Serinyol Anaokulu	4	7	138
Şehit Gülşah Güler Anaokulu	4	10	141
Toki Şehit Mustafa Dolumay Anaokulu	6	16	298
Zübeyde Hanım Anaokulu	16	33	584

Kaynak Hatay MEM. (2018)**Tablo 22***Antakya Büyükşehir İlçesinde Okul Öncesi Öğrencisi Bulunan Eğitim Kurumları (2018).*

Okul Türü	Bünyesinde Anasınıfı Bulunanlar	Öğrenci Sayısı
Bağımsız Anaokulu	13	2.594
İlkokul	71	4.747
Ortaokul	8	532
Diyanet	6	393

Kaynak: Hatay MEM. (2018)

Fotoğraf 6

Zübeyde Hanım Anaokulu

Fotoğraf 7

İpek Anaokulu

Fotoğraf 8

Avsuyu Anaokulu

Okul öncesi öğrenci sayıları ile ilçelerin nüfusu ve şehirleşme durumu paralellik göstermektedir (Kaya, 2016: 50). TÜİK verilerine göre Antakya, Hatay ilinin nüfusu en fazla olan ilçesi olarak en fazla okul öncesi öğrenciye sahiptir. Antakya ilçesine mahalle bazında baktığımızda da nüfusun fazla olduğu ve şehirleşmenin fazla olduğu Ürgenpaşa Mahallesi'ndeki Zübeyde Hanım Anaokulu 584 öğrenci (Hatay MEM 2018) ile en fazla öğrenci sayısına sahiptir (Fotoğraf 6,7 ve Tablo 21). Bağımsız anaokullarında derslik başına düşen öğrenci sayıları oldukça il bazında genel olarak yüksektir. Türkiye geneli istatistiklere bakıldığında 1.501.088 öğrenci 44.587 derslikte eğitim görmektedir. Bu sayılar düşünüldüğünde derslik başına düşen öğrenci sayısı yaklaşık olarak 34'tür. Bağımsız anaokullarında derslik başına düşen öğrenci sayıları oldukça il bazında genel olarak yüksektir. Antakya bağımsız anaokullarında derslik başına düşen öğrenci sayısı Türkiye genelindeki sayıya yakındır (Tablo 22). Okul öncesi kademesinde yapımına devam edilen derslikler mevcuttur. Bu derslikler bittiğinde derslik başına düşen öğrenci sayısında azalma olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 23

Hatay'da Devlet Anaokullarında Okullarındaki Öğrenci ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları (2018).

İlçeler	Öğrenci Sayıları	BAOBDÖS
Altınözü	2.217	27
Antakya	9.013	35
Arsuz	1.964	19
Belen	751	17
Defne	3.727	43
Dörtiyol	3.161	37
Erzin	1.176	32
Hassa	1.503	21
İskenderun	4.797	28
Kırıkhan	3.157	55
Kumlu	427	18
Payas	919	37
Reyhanlı	3.025	80
Samandağ	2.932	42
Yayladağı	913	36

Kaynak: Hatay MEM.(2018)

Nüfusun artması ve şehir nüfusunun fazlalaşması ile birlikte, bölgelere farklı yerlerden gelen ve ailelerin iş hayatında aktif olması bakıcı bulamamaları veya güven sorunu nedeni ile çocuklarını bu okullara yönlendirdiği görülmektedir. Buna karşın kadınların iş hayatında aktif olmadığı, sosyal ve ekonomik yapının geri kaldığı kırsal bölgelerde okul öncesi eğitim tercih edilmemektedir. Bunun nedeni ise okul öncesi eğitimin sadece oyun oynanan bir yer olarak görülmesi, toplum içindeki anlamının yeterince kavranamamasından kaynaklanmaktadır ve problem sadece kırsal bölgelerle sınırlı değildir. Şehirde çalışan kadınlar ise okul öncesi eğitimin kreş sonrasında çocuklara bakımevi görevi üstlenen bir yer olarak görmektedir. (Akbulut, 2008: 127).

5.3.2 İlkokul

Okul öncesi eğitiminden sonra ülkemizde sırasıyla eğitim kademeleri ilkokul, ortaokul ve ortaöğretimdir. Eğitim kademeleri ile ilgili Türkiye'de değişiklikler cumhuriyet tarihi boyunca yapılmıştır. En son 2012-2013 öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan 4+4+4 eğitim sisteminden sonra zorunlu eğitim 6287 sayılı kanun ile 12 yıla çıkarıldı ve eğitim kademelere bölündü. Birinci kademe 4 yıl süreli ilkokul, ikinci kademe 4 yıl süreli ortaokul ve üçüncü kademe 4 yıl süreli lise olarak yapılandırılmıştır. Yasa ile birlikte ilköğretim okulları ilk ve ortaokul olarak ayrılmıştır. Bu şekilde yaş farkı fazla olan çocukların aynı kademe altında eğitim görmesi yerine benzer yaş gruplarının aynı kademelerde eğitim görmesi sağlanmıştır.

Bu uygulama eğitimciler tarafından olumlu görülmektedir. Fiziksel ortamların yeterli olduğu bölgelerde bu tam olarak sağlansa da bazı bölgelerde aynı binayı kullanan ilk ve ortaokullar mevcuttur.

İlkokul kademesi 1.2.3. ve 4. Sınıfları kapsamaktadır. İlgili kanunlar gereği zorunlu ilköğretim çağı 6-13 yaş grubundaki çocukları kapsamaktadır. Bu yaş grubu, çocuğun 5 yaşını bitirdiği yılın Eylül ayı sonunda başlamaktadır. Kanunlarda belirtilen “5 yaşını o yılın Eylül ayı sonunda dolduran öğrenciler ilkokula başlar” hükmü gereğince, 2012-2013 öğretim yılından itibaren esasen “30 Eylül 2012 tarihi itibarıyla 60 ayını dolduran çocukların ilkokula başlamaları gerekmektedir” hükmüne yer verilmiştir. Ancak kamuoyunda yaşanan yoğun tartışmalar, talepler ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın değerlendirmeleri sonucunda Eylül ayı sonu itibarıyla 66 ayını dolduran çocukların ilkokula kayıt yaptırmasına bakanlık tarafından karar verilmiştir (MEB, 2012: 14). Zorunlu eğitime başlama yaşı hala günümüzde tartışma konusu olmakta çeşitli sivil toplum örgütleri bu konuyla ilgili görüşlerini bildirmekte bakanlığın bu konuyla ilgili çalışma yapacağı söylenmektedir.

Antakya ilçesinde 89 ilkokul bulunmaktadır (Tablo 24, Şekil 31 ve Şekil 32). Nüfusun yoğun olduğu bölgelerde ilkokulların mevcutlarının fazla olduğu görülmektedir. Bu okullara örnek olarak Saraykent mahallesinde Ali Kavak İlkokulu (Fotoğraf 9) Ürgenpaşa mahallesindeki Antakya İlkokulu (Fotoğraf 10) Cebrail mahallesindeki Nizamettin Özkan İlkokulu (Fotoğraf 11) gösterilebilir. Bunun yanında müstakil bir ya da iki katlı kırsal kesimlerdeki ilkokullarda mevcuttur (Fotoğraf 12). İlkokul ile ortaokulların ortak kullanıldığı binalar kırsal kesimlerde mevcuttur (Fotoğraf 13). 2015 yılında yayınlanan Antakya İlçe Milli Eğitim Stratejik Planında belirtildiği gibi Antakya’daki ilkokulda okullaşma oranı % 100’dür. 2015 yılından sonraki eğitim öğretim dönemlerinde de Antakya’da okullaşma oranı % 100 olarak gerçekleşmiştir (Antakya MEM, 2015).

İlkokulda okullaşma oranı Türkiye geneline göre Antakya’da daha yüksektir. Aynı zamanda belirtilen dönemlerde ilkokuldan ayrılan öğrenci olmamıştır. Bu durum Antakya’da ilkokul düzeyinde okullaşmanın sağlanması için gerekli önlemlerin alındığının ve gereken çalışmaların yapıldığının bir göstergesidir (Tablo 5.11). Özellikle kız çocuklarının okullaşması ülkemizde uzun süreli devam eden sorunlardan birisidir. Oranlara bakıldığında ülkemizim bazı bölgelerinde bu sorun devam etmekte ise de Antakya’da bu sorunun çözülmüş olduğu görülmektedir.

Antakya’da ilkokullarda okullaşmanın yüksek olması bölgesel eğitim kurumlarının bir başarısı olarak görülebilir. Okula devam etmeme durumunda maddi yaptırımlar uygulaması, aynı zamanda okula devam eden yoksul öğrencilerin velileri süreli maddi destek sağlaması bu politikaların örneklerindedir.

Tablo 24

Antakya Büyükşehir İlçesinde İlkokullar 2018

Okul Adı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
23 Temmuz İlkokulu	19	25	517
Akcurun İlkokulu	15	7	110
Akçaova Haldun Tınaztepe İlkokulu	14	11	313
Akhisar 125.Yıl İlkokulu	10	9	262
Alaattin İlkokulu	4	3	76
Alahan İlkokulu	9	8	110
Ali Kavak İlkokulu	36	66	1.954
Anayazı İlkokulu	9	18	464
Antakya Feridun Tınaztepe İlkokulu	17	41	1.104
Antakya İlkokulu	26	63	1.895
Apaydın İlkokulu	11	22	643
Arpahan İlkokulu	3	3	38
Aşağıoba İlkokulu	8	12	258
Atatürk İlkokulu	26	33	727
Avsuyu Atatürk İlkokulu	12	10	237
Avsuyu İlkokulu	24	23	428
Bitiren İlkokulu	10	6	74
Bohşin İlkokulu	18	38	950
Bozhöyük İlkokulu	14	5	79
Cemalettin Tınaztepe İlkokulu	19	25	367
Demirbilek İlkokulu	19	12	253
Demirköprü Muhtar Abdurrahman Çetiner İlkokulu	8	9	160
Derince Şehit Coşkun Akşit İlkokulu	12	8	113
Dikmece İlkokulu	8	9	168
Dikmece Kuyucak İlkokulu	5	6	81
Doğanköy İlkokulu	5	6	84
Ekinci Nevzat Ceylan İlkokulu	12	28	564
Ertuğrul Gazi İlkokulu	8	10	265
Esentepe Mehmet Akar İlkokulu	36	44	953
Fevzi Çakmak İlkokulu		13	284
Gazi Paşa İlkokulu	15	16	376
Gökçeğöz İlkokulu	11	6	104
Gülderen İlkokulu	9	8	151
Günyazı İlkokulu	12	16	334
Güzelburç İlkokulu	15	23	537
Hatay Fenerbahçe İlkokulu	9	11	173
Hatay Nizamettin Özkan İlkokulu	35	65	1.608
Haydar Mursaloğlu İlkokulu	32	37	1.062
Hürriyet İşitme Engelliler İlkokulu	15	5	14
İffet-Zübeyir Göçmen İlkokulu	22	47	1.111
İstiklal İlkokulu	10	20	318
Karalı İlkokulu	8	6	100
Karlısu Hürriyet İlkokulu	15	18	347
Kisecik İlkokulu	15	18	321
Kuruyer Abdulaziz Karadeniz İlkokulu	9	6	85
Kuzeytepe Atatürk İlkokulu	13	23	494
Kuzeytepe Memduh Özkaya İlkokulu	8	10	159

Kaynak Hatay MEM. (2018)

Tablo 24*Antakya Büyükşehir İlçesinde İlkokullar 2018 (Devamı)*

Okul Adı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Küçükdalyan Mahmut Yarım İlkokulu	27	27	762
Madenboyu İlkokulu	16	17	397
Mansurlu İlkokulu	5	6	140
Maraşboğazı İlkokulu	12	6	111
Maşuklu Barış Arslan İlkokulu	16	12	274
Maşuklu Hayriddin Çolakoğlu İlkokulu	15	11	177
Narlıca Cumhuriyet İlkokulu	34	29	913
Narlıca İlkokulu	8	9	272
Narlıca Kardeşler İlkokulu	16	31	837
Narlıca Yolağzı İlkokulu	16	25	888
Odabaşı 75.Yıl İlkokulu	13	17	421
Odabaşı Mustafa Kemal İlkokulu	43	25	636
Oğlakören İlkokulu	14	6	113
Ovakent İlkokulu	24	28	749
Recep Tayyip Erdoğan İlkokulu	4	4	171
Saçaklı İlkokulu	9	6	121
Serinyol 100. Yıl İlkokulu		12	219
Serinyol Atatürk İlkokulu	11	12	269
Serinyol Muhtar Yusuf Tatlı İlkokulu	14	9	183
Soğuksu İlkokulu	9	9	166
Suvatlı Sefa Atakaş İlkokulu	12	8	109
Süleyman Şah İlkokulu	24	31	626
Şehit Adem Döğüşgen İlkokulu	8	10	226
Şehit Cuma Bilek İlkokulu	16	12	277
Şehit Nizam Akdeniz İlkokulu	12	12	260
Şehoğlu İlkokulu	39	51	1.209
Tahtaköprü İlkokulu	9	7	72
Tanışma İlkokulu	25	22	515
Toki Şehit Ömer Faruk Adaş İlkokulu	36	50	1.463
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İlkokulu	35	76	2.342
Uzunaliç İlkokulu	11	7	74
Üçgedik İlkokulu	5	7	119
Üzümdalı İlkokulu	9	10	251
Vali Teoman İlkokulu	24	59	1.703
Vali Utku Acun İlkokulu	11	28	862
Vali Ürgen İlkokulu	17	17	409
Yaylacık Defne Rotary İlkokulu	9	6	53
Yeşilova İlkokulu	9	6	110
Zülüflühan Hikmet Çankaya İlkokulu	12	8	167

Kaynak Hatay MEM(2018)

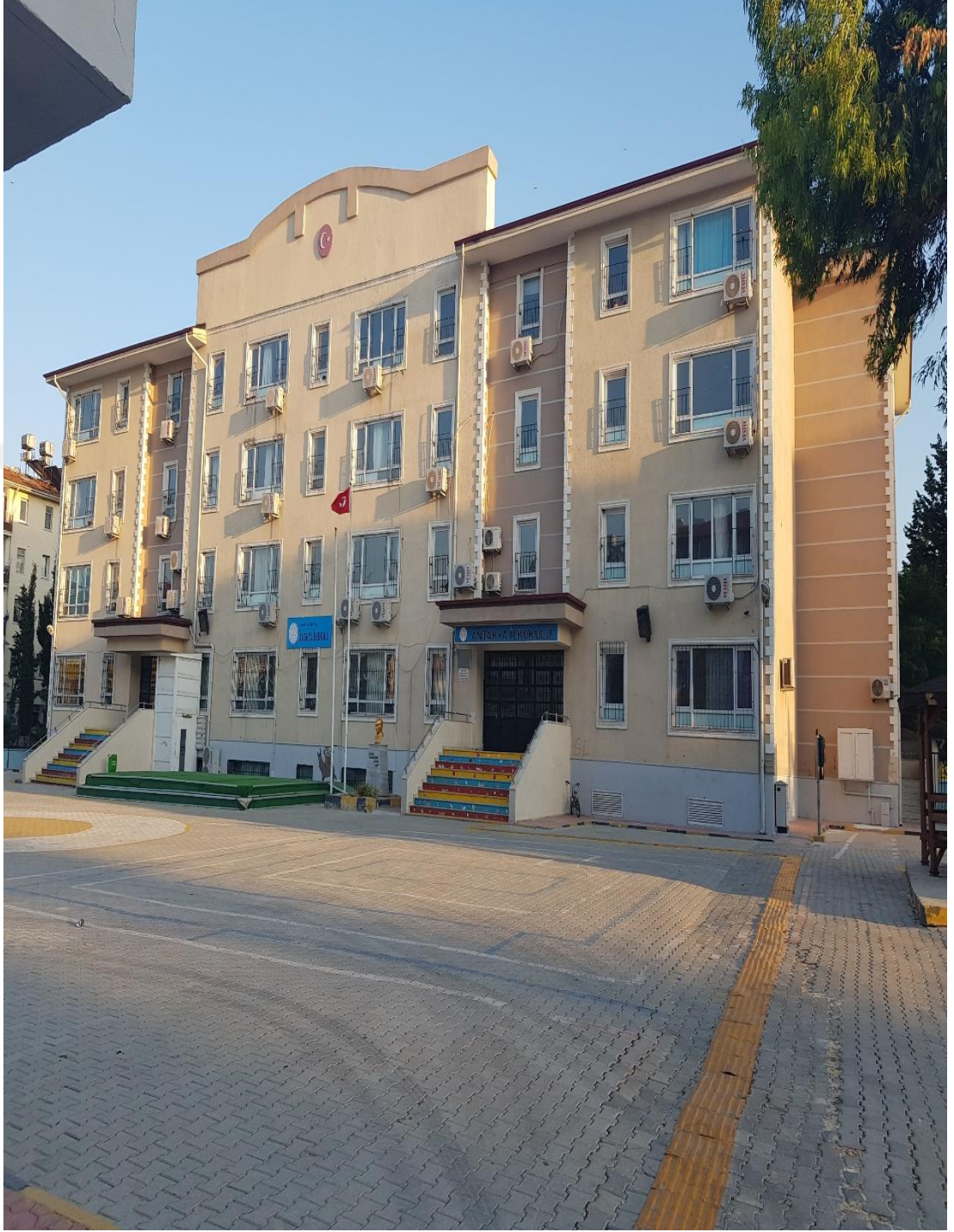
Fotoğraf 9

Ali Kavak İlkokulu

Fotoğraf 10

Antakya İlkokulu

Fotoğraf 11

Hatay Nizamettin Özkan İlkokulu

Fotoğraf 12

Bozhöyük İlkokulu

Fotoğraf 13

Bitiren İlk ve Ortaokulu

Tablo 25

Antakya Büyükşehir İlçesinde İlkokul Okullaşma Oranları (2018)

	Erkek	Kız	Toplam
Antakya	100	100	100
Türkiye	96,93	96,78	96,86

Kaynak: MEB. (2018)

Sınıf seviyelerine göre öğrenci sayıları tablosu incelendiğinde en fazla öğrencinin 1.sınıflarda olduğu sınıf seviyesi ile öğrenci sayısı arasında ters orantı olduğu görülmektedir (Tablo 26). Bu durumu ülkemizdeki nüfus ile Antakya’da nüfusun sürekli olarak arttığı şeklinde yorumlanabilir. Bu artış daha fazla derslik, öğretmen ve eğitim öğretim materyali ihtiyacına sebep olacaktır.

Tablo 26

Antakya Büyükşehir İlçesinde Sınıf Seviyelerine Göre Öğrenci Sayıları (2018).

Sınıflar	Türkiye	Antakya
1.Sınıf	1.387.904	10.397
2.Sınıf	1.280.897	9.140
3.Sınıf	1.215.382	8.266
4.Sınıf	1.197.111	7.414

Kaynak: MEB. (2018)

Son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığın hedeflediği şekilde yapılan okul ve derslikler ile derslik başına düşen öğrenci sayısı ilkokullarda giderek düşmektedir. İlkokullarda Türkiye geneli derslik başına düşen öğrenci sayısı 21’dir. Hatay ilinin ilçelerinde bu rakam büyük oranda Türkiye genelinden yüksektir. İlkokullarda Antakya ilçesinde derslik başına düşen öğrenci sayısı Hatay’ın diğer ilçeleriyle karşılaştırıldığında büyük kısmından daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 27). Antakya ilçesinde yapımına devam edilen 140 derslik bitirilince, ilkokullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı 29’a düşecektir. Bu sayı Türkiye geneliyle karşılaştırıldığı zaman yine yüksek olarak kalmaktadır.

Tablo 27

Hatay İlinde Devlet İlkokullarındaki Öğrenci Sayıları ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları (2018).

İlçeler	Öğrenci Sayıları	DBDÖS
Altınözü	6.898	19
Antakya	35.217	32
Arsuz	6.487	17
Belen	2.905	24
Defne	10.807	23
Dört Yol	10.305	28
Erzin	3.323	22
Hassa	4.596	17
İskenderun	17.776	28
Kırıkhan	11.129	25
Kumlu	1.434	22
Payas	3.523	31
Reyhanlı	13.893	42
Samandağ	8.789	21
Yayladağı	2.813	29

Kaynak: Hatay MEM. (2018)

5.3.3. Ortaokul

1997’de başlayan 8 yıllık kesintisiz eğitim 30 Mart 2012’de 12 yıllık kesintisiz eğitim olarak değiştirilmiştir. İlköğretim kurumları ile ilgili “Dört yıl süreli ve zorunlu ilkokul ile dört yıl süreli ve zorunlu ortaokuldan oluşan bir Milli Eğitim ve Öğretim Kurumudur” İfadesi getirilmiştir. Aynı zamanda, zorunlu ve farklı programlar arasında tercihe imkân veren ortaokullar ile imam-hatip ortaokullarından oluşur ifadesi getirilmiştir. 2012’ye kadar ilköğretim kurumları ile 1. sınıftan 8. sınıfa kadar binaları aynı olan sınıflar İlköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar hâlinde kurulması esastır ibaresi ile ayrılmıştır. Bazı durumlarda imkân ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir denmiştir.

Antakya ilçesinde 69 ortaokul ve 8 İmam hatip ortaokulu olmak üzere toplam 77 tane ortaokul bulunmaktadır(Tablo 28). Bunların ilçedeki dağılışı verilmiştir (Şekil 31 ve 32). Ortaokulların büyükleri incelendiğinde, mahalle olarak büyük ilkokulların bulunduğu yerlerde mevcudu fazla olan ortaokullar bulunmaktadır. Özbuğday Ortaokulu (Fotoğraf 14), Beyhan Gençay Ortaokulu (Fotoğraf 15) bu okullara örnektir. İmam Hatip ortaokulu olarak en büyük ortaokul Altınçay mahallesinde bulunan Şehit Mehmet Şenol Çiftçi Ortaokuludur (Fotoğraf 16). Genel olarak her mahallede ortaokul bulunmaktadır. Bazı kırsal kesimdeki ortaokullara çevre mahalledeki öğrenciler taşınmaktadır (Fotoğraf 17).

Tablo 28

Antakya Büyükşehir İlçesinde Ortaokullar 2018

Okul Adı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Ovakent Yıldırım Beyazıt Ortaokulu	16	41	686
Özbuğday Ortaokulu	33	112	2.821
Saçaklı Ortaokulu	4	7	72
Serinyol Atatürk Ortaokulu	10	18	327
Serinyol Muhtar Yusuf Tatlı Ortaokulu	7	14	160
Serinyol Necati Oflazoğlu Ortaokulu	20	37	562
Suvatlı Sefa Atakaş Ortaokulu	4	8	80
Şehit Nizam Akdeniz Ortaokulu	8	16	167
Tahtaköprü Ortaokulu	4	6	71
Tanışma Ortaokulu	17	1	82
Toki Şehit Ömer Faruk Adaş Ortaokulu	35	61	1.224
Uzunahıç Ortaokulu	4	5	62
Üçgedik Ortaokulu	4	7	90
Üzümdalı Şehit Metin Sürer Ortaokulu	8	10	172
Vali Utku Acun Ortaokulu	19	30	698
Yaylacık Defne Rotary Ortaokulu	4	6	58

Tablo 28*Antakya Büyükşehir İlçesinde Ortaokullar 2018 (Devamı)*

Okul Adı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Abdi İpekçi Ortaokulu	30	40	605
Açıkdere ortaokulu	16	15	259
Akcurun Ortaokulu	6	7	95
Akçaova Haldun Tınaztepe Ortaokulu	9	11	212
Akhisar 125.Yıl Ortaokulu	8	6	139
Alahan Ortaokulu	4	6	79
Anayazı Ortaokulu	12	21	331
Antakya Gazi Ortaokulu	34	63	1.083
Apaydın Ortaokulu	4	12	390
Aşağıoba Ortaokulu	6	9	166
Ataker Ortaokulu	31	53	687
Avsuyu Ortaokulu	6	38	589
Ayşe Fitnat Ortaokulu	27	88	2.133
Bedii Sabuncu Ortaokulu	32	103	1.783
Beyhan Gençay Ortaokulu	39	124	2.295
Bitiren Ortaokulu	4	6	66
Bohşin Ortaokulu	17	25	312
Bozhöyük Ortaokulu	12	7	61
Büyükdalyan Ortaokulu	5	10	149
Cemalettin Tınaztepe Ortaokulu	17	57	836
Demirbilek Ortaokulu	20	18	229
Demirköprü Muhtar Abdurrahman Çetiner Ortaokulu	7	12	128
Derince Şehit Coşkun Akşit Ortaokulu	12	8	76
Dikmece Ortaokulu	8	6	143
Doğanköy Ortaokulu	4	6	63
Ekinci Atatürk Ortaokulu	21	35	578
Gökçeğöz Ortaokulu	7	7	95
Gülderen Ortaokulu	4	6	92
Günyazı Ortaokulu	8	15	227
Güzelburç Ortaokulu	13	24	454
Hayrettin Özkan Ortaokulu	21	39	711
Hürriyet İşitme Engelliler Ortaokulu	10	18	29
İnönü Ortaokulu	25	45	927
Karalı Ortaokulu	4	6	90
Karlısu Ortaokulu	9	16	234
Kisecik Ortaokulu	8	14	210
Kuruyer Abdulaziz Karadeniz Ortaokulu	4	4	66
Kuzeytepe Mehtap-Mehmet Olgar Ortaokulu	12	23	452
Küçükdalyan Mahmut Yarım Ortaokulu	19	32	724
Mansurlu Ortaokulu		4	87
Maraşboğazı Ortaokulu	6	8	81
Maşuklu Barış Arslan Ortaokulu	8	13	255
Maşuklu Hayrittin Çolakoğlu Ortaokulu	6	9	108
Nami Veysöğlü Ortaokulu	20	31	565
Narlıca Atatürk Ortaokulu	32	50	1.155
Narlıca Cumhuriyet Ortaokulu	0	21	641
Narlıca Ortaokulu	8	12	261
Odabaşı 75.Yıl Ortaokulu	24	45	1.111
Odabaşı Mustafa Kemal Ortaokulu	43	30	620
Oğlakören Ortaokulu	12	13	150
Yeşilova Ortaokulu	4	6	66
Zülüflühan Hikmet Çankaya Ortaokulu	4	6	109

Kaynak Hatay MEM. (2018)

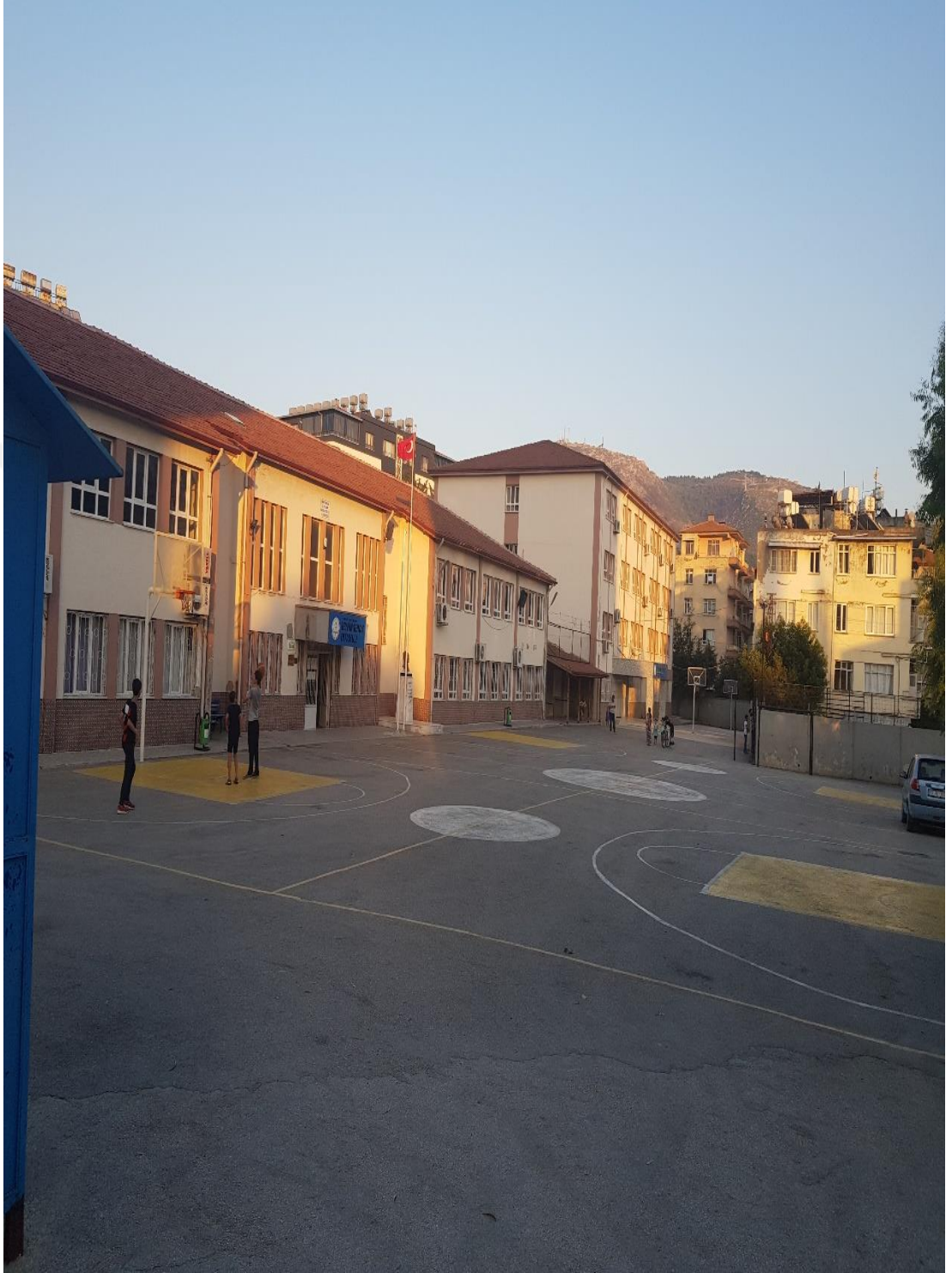
Fotoğraf 14

Özbuğday Ortaokulu

Fotoğraf 15

Beyhan Gençay Ortaokulu

Fotoğraf 16

Mehmet Şenol Çiftçi İmam Hatip Ortaokulu

Fotoğraf 17

Avsuyu Ortaokulu

2015 yılında yayınlanan Antakya İlçe Milli Eğitim Stratejik Planına göre 2013-2014 yılında ortaokullarda okullaşma oranı % 100 'dür. İlkokuldaki okullaşma oranları gibi Antakya'da ortaokullarda da sonraki dönemlerde okullaşma oranı % 100 olarak görülmektedir (Tablo 29).

Tablo 29

Antakya Büyükşehir İlçesinde Ortaokul Okullaşma Oranları (2018).

	Erkek	Kız	Toplam
Türkiye	94,26	94,69	94,47
Antakya	100	100	100

Kaynak: MEB. (2018)

Türkiye genelinde ortaokul kademesinde kızların okullaşma oranı erkeklerin okullaşma oranından daha fazladır. Bu durum ortaokulda seviyesindeki kız öğrencilerle ilgili yapılan çalışmaların olumlu bir yansıması olarak görülebilir. İlkokullarda olduğu gibi ortaokullarda da Antakya'nın okullaşma oranı Türkiye geneli okullaşma oranından yüksektir. Ortaokul kademesinde Antakya gerekli çalışmaları yapmış ve hedeflenen % 100'lük orana ulaşmıştır. Gerekli önlemler alınmasıyla ilerleyen dönemlerde Antakya'da ortaokullardaki % 100 okullaşma devam edecektir.

Türkiye'deki ortaokulların % 9,5 imam hatip ortaokulları iken Antakya'daki ortaokulların % 9,7'si imam hatip ortaokullarıdır. Türkiye'deki ortaokul öğrencilerinin % 11,5'u imam hatip ortaokulu öğrencisidir. Antakya'daki ortaokul öğrencilerinin ise % 9,5'u imam hatip ortaokulu öğrencisidir (Tablo 5.16 ve Tablo 30). Bu oranlar düşünüldüğünde Antakya'daki imam hatip ortaokullarının, okul sayısı oranının Türkiye geneline göre fazla olmasına rağmen öğrenci oranı Türkiye geneline göre düşüktür. Antakya'daki imam hatip ortaokullarının istenilen kapasitede öğrenci bulunmadığı, öğrencilerin bu okullara hedeflenen düzeyde yönlendirilmediği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 30

Antakya Büyükşehir İlçesinde İmam Hatip Ortaokulları ve Okulların Öğrenci Sayıları (2018)

Yer	Türkiye	Antakya
Ortaokul Sayısı	18.745	69
İmam Hatip Ortaokulu	3.286	8
Ortaokul Öğrenci Sayısı	5.590.134	30.724
İmam Hatip Ortaokulu Öğrenci sayısı	723.108	3.223

Kaynak: MEB. (2018)

Türkiye genelinde ortaokullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı 24'tür. Hatay ilçelerinin hepsinde ortaokullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı Türkiye genelinde yüksektir. Özellikle Antakya'da ortaokullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı Türkiye genelindeki sayının iki katından fazladır. Hatay İl Milli Eğitim verilerine göre Antakya'da yapımına devam edilen 427 tane ortaokul dersliği vardır (Tablo 31). Bu dersliklerin yapımının tamamlanmasından sonra Antakya'da ortaokullarda derslik başına düşen öğrenci sayısı 32 olacaktır. Bu sayı bile Türkiye geneliyle karşılaştırıldığı zaman yine yüksek olarak kalmakta ve Milli Eğitim Bakanlığının hedefleriyle örtüşmemektedir.

Tablo 31

Hatay Devlet Ortaokullarındaki Öğrenci Sayıları ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayıları (2018).

İlçeler	Öğrenci Sayıları	DBDÖS
Altınözü	6.801	46
Antakya	33.947	54
Arsuz	6.359	47
Belen	2.829	47
Defne	10.299	47
Dört Yol	10.046	28
Erzin	3.051	29
Hassa	5.102	29
İskenderun	17.744	34
Kırıkhan	10.726	40
Kumlu	1.409	28
Payas	3.380	28
Reyhanlı	11.973	47
Samandağ	9.623	34
Yayladağı	2.649	31

Kaynak: Hatay MEM, (2018).

5.3.4. Ortaöğretim

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 26. maddesinde (Değişik: 02.12.2016- 6764/23 md.) ortaöğretimin ilköğretime dayalı, dört yıl süreli zorunlu örgün veya yaygın öğrenim imkânı sunan genel ve mesleki ve teknik öğretim okul/kurumları ile mesleki eğitim merkezlerini kapsadığı ifade edilmektedir. Daha önce zorunlu eğitim kapsamında bulunmayan ortaöğretim çıkarılan bu yasa ile zorunlu hale getirildi. 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren ortaöğretimde lise çeşitliliğinin azaltılması için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. 06.05.2010 tarihli genelge ile ortaöğretimde okul çeşitliliği yerine program çeşitliliğini esas alan bir yapıya geçilmesi amacıyla *“Kalite ve verimliliğin artırılması amacıyla, genel liselerin de gerekli alt yapı ve öğretmen ihtiyacı ile ilgili tedbirlerin alınması suretiyle uzun vadede ihtiyaç durumuna göre kademeli bir şekilde Anadolu lisesi statüsüne kavuşturma çalışmaları devam etmektedir”* ibaresi vardır.

Ortaöğretimde kalitenin artırılması, mesleki ve teknik ortaöğretime daha fazla öğrenci yönlendirilmesi amacıyla genel liselerin, Anadolu lisesine dönüştürülmesi uygulaması dokuzuncu Kalkınma Planının sonu olan 2013 yılında tamamlanmıştır. 2013-2017 yılları arasında bu okullara Temel Öğretimden Ortaöğretime Geçiş Sistemi (TEOG) ile öğrenci alınmıştır. 2018 yılında TEOG kaldırılmış yerine Liseye Geçiş Sistemi (LGS) getirilmiştir. LGS ile merkezi sınav sonucu belirlenen nitelikli

okullara öğrenciler alınmıştır. Sınav ile yerleşen öğrenci sayısında azalma görülmüştür.

Antakya’da 16 Akademik Lise, 10 Meslek Lisesi, 6 adet Anadolu İmam Hatip Lisesi, 1 Mesleki Eğitim Merkezi ve ortaöğretim kapsamında 2 Özel Eğitim Okulu bulunmaktadır (Tablo 32). Antakya’da ortaöğretimde okullaşma oranı diğer kademelere göre düşüktür. Türkiye geneli ortaöğretim okullaşma oranından da azdır. Öğrenci sayısı çok fazla olmamasına rağmen en fazla dersliğe sahip olan ortaöğretim kurumu, Antakya Atatürk Mesleki Teknik Anadolu Lisesidir(Fotoğraf 18).

Tablo 32

Antakya Büyükşehir İlçesinde Bulunan Ortaöğretim Kurumları

Okul Adı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
15 Temmuz Şehitler Spor Lisesi	24	18	286
23 Temmuz Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	32	55	827
Ali Sayar Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	30	69	1.094
Antakya Anadolu Lisesi	32	73	1.011
Antakya Atatürk Anadolu Lisesi	19	0	463
Antakya Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	46	80	721
Antakya Fevzi Çakmak Anadolu İmam Hatip Lisesi	16	4	0
Antakya Hz.Ayşe Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	40	26	678
Antakya Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Anadolu İmam Hatip Lisesi	40	26	553
Antakya Yüksel-Kemal Behzetoğlu Anadolu Lisesi	30	47	708
Dr. Mustafa Gençay Anadolu Lisesi	27	56	846
Habib-i Neccar Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi	32	61	1.074
Hacı Ali Nurlu Anadolu Lisesi	18	28	491
Hatay Anadolu Lisesi	24	26	618
Hatay Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar Lisesi	8	37	278
Hatay Besim Ömer Akalın Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	24	52	813
Hatay Erol Bilecik Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	36	126	1.284
Hatay Fen Lisesi	20	39	583
Hatay Milli İrade Anadolu İmam Hatip Lisesi	32	60	744
Hüseyin Özbuğday Anadolu Lisesi	24	52	727
Karlısu Sosyal Bilimler Lisesi	25	33	582
Narlıca Anadolu Lisesi	32	52	1.011
Narlıca Şehit Mustafa Tecimen Anadolu İmam Hatip Lisesi	29	43	1.133
Nihal-Turgut Anlar Anadolu Lisesi	15	30	480
Osman Ötken Anadolu Lisesi	32	51	767
Piri Reis Çok Programlı Anadolu Lisesi	32	29	579
Serinyol Anadolu Lisesi	12	22	449
Serinyol Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	24	38	628
Şehit Ahmet Benli Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	32	82	1.384
TOKİ Şehit Süleyman Yılmaz Anadolu Lisesi	36	76	1.199
Uluğ Bey Çok Programlı Anadolu Lisesi	30	20	353
Yıldız-Selahattin Mıstıkoğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	45	99	1.508

Kaynak Hatay MEM. (2018)

Merkezi sınavla öğrenci alan Hatay Fen Lisesi (Fotoğraf 19) mevcudu ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin % 2,2’ si kadardır. Alan olarak geniş bir kampüse sahip olan TOKİ Şehit Süleyman Yılmaz Anadolu Lisesi (Fotoğraf 20) Antakya ilçesindeki en fazla mevcuda sahip ortaöğretim kurumudur. Antakya

ilçesinde özel yetenekli öğrencilere yönelik 15 Temmuz Şehitler Anadolu Lisesi (Fotoğraf 21) ve Hatay Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar Lisesi(Fotoğraf 22) bulunmaktadır.

Fotoğraf 18

Antakya Atatürk Mesleki Teknik Anadolu Lisesi

Fotoğraf 19

Hatay Fen Lisesi

Fotoğraf 20

Toki Şehit Süleyman Yılmaz Anadolu Lisesi

Fotoğraf 21

15 Temmuz Şehitleri Spor Lisesi

Fotoğraf 22

Hatay Bedii Sabuncu Güzel Sanatlar Lisesi

Ortaretim okullaşma oranlarına bakıldığında Türkiye genelinde ve Antakya'da kızların okullaşma oranı erkeklerden düşüktür. Antakya'da özellikle

kızların okullaşma oranı ile erkeklerin okullaşma oranı arasında fark daha fazladır (Tablo 33). Zorunlu eğitimdeki Açık öğretim Lisesi uygulamasının bu durumda etkili olduğu düşünülebilir. Özellikle kız çocuklarının Milli Eğitim verileri göre Açık öğretim Lisesini daha fazla kayıt yaptırması bunun kanıtıdır.

Tablo 33

Antakya Büyükşehir İlçesinde Ortaöğretim Okullaşma Oranları (%) (2018).

	Erkek	Kız	Toplam
Türkiye	83,77	83,39	83,58
Antakya	83,57	81,92	82,73

Kaynak: MEB. (2018)

Genel ortaöğretimdeki, meslek lisesindeki ve imam hatip lisesindeki öğrenci sayıları kendi içinde karşılaştırıldığında Türkiye genelinde genel ortaöğretimdeki öğrenciler % 43'lük, meslek lisesindeki öğrenciler % 42,7'lik imam hatip lisesindeki öğrenciler ise % 14,3 lük kısmını oluşturmaktadır. Antakya büyükşehir ilçesindeki öğrenci sayılarındaki durum ise, genel ortaöğretimdeki öğrenciler % 44'lük, meslek lisesindeki öğrenciler % 38,5'lik, imam hatip lisesindeki öğrenciler ise % 17,5 lik kısmı oluşturmaktadır (Tablo 34). Türkiye geneli ile Antakya okul türlerine göre öğrenci sayılarının oranları karşılaştırıldığında, genel öğretimdeki öğrencilerin sayısının oranı benzer iken meslek lisesindeki öğrencilerin oranı Antakya'da Türkiye geneline göre düşüktür. İmam hatip lisesindeki öğrencilerin oranı incelendiğinde Antakya'daki oranın daha yüksek olduğu Türkiye geneline göre Antakya'da belli bir orandaki öğrencilerin meslek lisesi yerine imam hatip lisesini tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 34

Antakya Büyükşehir İlçesinde Ortaöğretim Devlet Okulları Çeşitlerine Göre Öğrenci Sayıları (2018).

	Genel Ortaöğretim	Meslek Lisesi	İmam Hatip Lisesi
Türkiye	1.533.087	1.523.841	512.218
Antakya	10.499	9.191	4.182

Kaynak: MEB. (2018)

Türkiye geneli ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı 21'dir. Hatay genelinde ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı çoğunlukla Türkiye genelindeki sayıdan yüksektir. Antakya ilçesinde de ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı Türkiye genelindeki sayıdan yüksektir (Tablo 35).

Antakya’da ortaöğretimde yapımına devam eden 40 derslik vardır. Dersliklerin tamamlanmasından sonra Antakya’da ortaöğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısı 25 olacaktır. Derslikler tamamladıktan sonra bile oluşan sayı Türkiye genelindeki sayıdan yüksektir.

Tablo 35

Hatay İlinde Devlet Okullarındaki Öğrenci ve Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı (2018).

İlçeler	Öğrenci Sayıları	DBDÖS
Altınözü	3.046	28
Antakya	23.872	27
Arsuz	2.751	19
Belen	963	48
Defne	6.239	26
Dörtyol	7.184	27
Erzin	1.270	19
Hassa	2.728	23
İskenderun	13.898	27
Kırıkhan	6.759	27
Kumlu	554	20
Payas	2403	21
Reyhanlı	6946	25
Samandağ	6.193	30
Yayladağı	1.511	23

Kaynak: Hatay MEM. (2018)

5.3.5. Yükseköğretim

Yükseköğretim; ortaöğretime dayalı, en az iki yıllık yükseköğrenim veren eğitim kurumlarının tümünü kapsar (MEB, 2018b). Yükseköğretim eğitim sisteminin son basamağıdır. 2547 sayılı yükseköğretim kanununa göre yükseköğretim kurumları üniversite ile yüksek teknoloji enstitüleri ve bunların bünyesinde yer alan fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, konservatuvarlar, araştırma ve uygulama merkezleri ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı meslek yüksekokulları ile bir üniversite veya yüksek teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın ve kazanç amacına yönelik olmamak şartı ile vakıflar tarafından kurulan meslek yüksekokullarıdır şeklindedir.

Yükseköğretimin amaçlarına bakıldığında 1997 yılında İngiltere’de yayınlanan Dearing Raporu’na göre yükseköğretimin amaçları;

Bireylerin, yeteneklerinin yaşamları boyunca ulaşabilecekleri en üst düzeye ulaşmalarını sağlamak ve böylece entelektüel olarak gelişebilmelerini ve yaşadıkları topluma katkıda bulunarak kendini gerçekleştirmelerine olanak tanımak,

• Bireylerin bilgi ve kavrama düzeylerini yükselterek bunların ekonomi ve toplum yararına kullanılmasını teşvik etmek,

• Yerel, bölgesel ve ulusal düzeylerde uyumlu, sürdürülebilir bilgi temelli ekonominin ihtiyaçlarına hizmet etmek,

Demokratik, uygar ve kucaklayıcı bir toplumun oluşmasında temel rol üstlenmek şeklinde belirtilmektedir (NCIHE, 1997).

Bölgesel kalkınmayı destekleyen en önemli unsurlardan birisi o bölgede bulunan yükseköğretim kurumları yani üniversiteler ve bağlı birimleridir. Üniversitelerin kurulmuş oldukları bölgenin gerek sosyo-kültürel gerekse ekonomik gelişiminde çok önemli rol oynadıkları herkesçe bilinmektedir. Ayrıca üniversitelerin sağladığı bu katkıların uzun süreli olması nedeniyle sürdürülebilir bir kalkınmanın gerçekleştirilmesine de fırsat sağlamaktadır (Albeni, 2000). Az gelişmiş bölgelerde kurulan yükseköğretim kurumları bölgeye sağladığı ekonomik katkı ile gelir dağılımını düzenleyici bir etkiye de sahiptir (Albeni, 2001).

Merkezi Antakya büyükşehir ilçesinde bulunan Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi'ne bağlı fakülte ve yüksekokullar 1992'ye kadar Çukurova Üniversitesi'ne bağlı olarak hizmet vermiştir. 11.07.1992 tarih ve 21281 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 3837 Sayılı Kanunun 25'inci ve 28.03.1983 tarihli ve 2809 sayılı "*Yükseköğretim Kurumları Teşkilat Kanununa*" eklenen Ek-17 maddesiyle bağımsız olarak kurulmuştur. TC. Sağlık Bakanlığı'ndan Çukurova Üniversitesi'ne devredilen İskenderun Sağlık Hizmetleri MYO Mustafa Kemal Üniversitesi'ne aktarılmıştır.

1993 yılında;

Çukurova Üniversitesi'ne bağlı olarak kurulmuş olan "*Dört Yol MYO*" Mustafa Kemal Üniversitesi'ne devredilmiştir.

1994 yılında;

- *Kırıkhan MYO*

- *Reyhanlı MYO*

- *Samandağ MYO* kurulmuştur.

1995 yılında;

- "*Tıp Fakültesi*"

- “İskenderun Sivil Havacılık Yüksekokulu”
- “Güzel Sanatlar Fakültesi”
- “Yayladağı MYO”nun kuruluşu da gerçekleşmiştir.

2005 yılında;

- Ülkemizin sanat kurumlarına müzik ve sahne sanatları alanlarında besteci, icracı, sanatçı yetiştirmek amacıyla “İskenderun Mustafa Yazıcı Devlet Konservatuvarı” kurulmuştur.

2008 yılında;

- “Mühendislik Mimarlık Fakültesi” kapatılarak “Mühendislik Fakültesi” ve “Mimarlık Fakültesi” isimleriyle iki ayrı fakülte olarak kurulmuştur.
- Altınözü, Belen, Harbiye, Hassa ve Hatay Sağlık Hizmetleri MYO’larının kuruluşları tamamlanmıştır.

2009 yılında;

- Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu,
- Turizm ve Otelcilik MYO
- Erzin MYO

2010 yılında;

- Diş Hekimliği Fakültesi
- İletişim Fakültesi,

2011 yılında;

- Bilişim Teknolojisi Yüksekokulu
- Payas MYO

2012 yılında;

- Teknoloji Fakültesi
- Barbaros Hayrettin Denizcilik Fakültesi
- “Su Ürünleri Fakültesi”nin ismi “Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Fakültesi” olarak değiştirilmiştir.

- “Harbiye MYO”nun ismi “Sanat ve Tasarım MYO” olarak değiştirilmiştir.

2013 yılında;

- İlahiyat Fakültesi (31.05.2013 tarihli RG) kurulmuştur.

2014 yılında;

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı; 20.02.2014 tarihinde, Mustafa Kemal Üniversitesi bünyesindeki Meslek Yüksekokulların yapılandırılmasına ilişkin bir takım yeni kararlar almıştır. Bunlar:

- *Altınözü Meslek Yüksekokulu'nun adının Altınözü Tarım Bilimleri Meslek Yüksekokulu olarak değiştirilmesi,*

- *Erzin Meslek Yüksekokulu'nun adının Erzin Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu olarak değiştirilmesi,*

- *Reyhanlı Meslek Yüksekokulu'nun adının Reyhanlı Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu olarak değiştirilmesi,*

- *Yayladağı Meslek Yüksekokulu'nun adının Yayladağı Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu olarak değiştirilmesi*

- *Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulunun, Payas Meslek Yüksekokulunun ve Belen Meslek Yüksekokulunun fiziki altyapısının uygun olmaması nedeniyle kapatılması*

2015 yılında;

23 Nisan 2015 tarihli 29335 sayılı Resmi Gazete ile üniversitenin kurum yapısı değişmiş ve üniversiteden ayrılan bazı birimler ile İskenderun Teknik Üniversitesi kurulmuştur. Bu kapsamda aşağıdaki birimler İskenderun Teknik Üniversitesinin birimleri olarak yeniden yapılandırılmıştır. Bunlar:

- *Mühendislik Fakültesi*

- *Barbaros Hayrettin Denizcilik Fakültesi*

- *Teknoloji Fakültesi*

- *Deniz Bilimleri ve Teknoloji Fakültesi*

- *Sivil Havacılık Yüksekokulu*

- *Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu*

- *Mustafa Yazıcı Devlet Konservatuvarı*
- *Denizcilik Meslek Yüksekokulu*
- *Dörtyol Meslek Yüksekokulu*
- *Erzin Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu*
- *İskenderun Meslek Yüksekokulu*

2016 yılında;

Mustafa Kemal Üniversitesi bünyesinde yeni birimler oluşturulmuştur.
Bunlar:

- *Antakya Devlet Konservatuvarı (08.02.2016 tarihli RG),*
- *Yabancı Diller Yüksekokulu (08.04.2016 tarihli RG)*
- *Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu (01.11.2016 tarihli RG)*

2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu Ek 17. Madde ile “*Mustafa Kemal Üniversitesi*” adıyla kurulan Üniversite, 18 Mayıs 2018 tarihli ve 30425 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 7141 sayılı “*Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*” uyarınca “*Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi*” şeklinde değiştirilmiştir. Günümüz itibariyle Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi’nde; 3 enstitü, 12 fakülte, 6 yüksekokul, 11 meslek yüksekokulu, 1 araştırma uygulama hastanesi, 1 konservatuvar, 22 araştırma ve uygulama merkezi ve teknoloji geliştirme bölgelerimiz (Antakya ve İskenderun) ile eğitim-öğretim hayatını sürdürmektedir.

2002 yılında Türkiye’de 76 olan üniversite sayısı 2018 yılında 186’ya yükselmiştir. Üniversitelerdeki artış üniversitelerin alt birimlerindeki sayıların da artmasını sağlamıştır. Türkiye genelindeki akademik birimlerin % 42’si fakültedir. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesinin ise % 38’i fakültelerden oluşmaktadır. Yüksekokullar Türkiye’deki akademik birimlerim % 12’sini oluştururken Hatay Mustafa Kemal Üniversitesindeki yüksekokullar üniversitedeki akademik birimlerin % 18’ini oluşturur. Meslek yüksekokullarına (MYO) bakıldığında; Türkiye genelinde % 29’luk oranla MYO’ları fakültelerden sonra en fazla bulunan akademik birimlerdir. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesinde ise akademik birimlerin % 34’ü MYO’ludur. Enstitülere bakıldığında Türkiye genelindeki akademik birimlerin %

16'sı enstitüdür. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesindeki akademik birimler içerisindeki enstitülerin oranı % 9'dur (Tablo 5.22). Enstitülerin akademik birimlerdeki oranı bakımından Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Türkiye genelinin gerisinde kalmıştır. Oranlar karşılaştırıldığında Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi'nde MYO'larn ve özellikle yüksekokulların oranı Türkiye geneline göre daha yüksektir.

Tablo 36

Antakya Büyükşehir İlçesinde Türlerine Göre Akademik Birimlerin Sayıları (2018).

	Fakülte	Yüksekokul	MYO	Enstitü
Türkiye Geneli	1266	362	876	479
Hatay Mustafa Kemal Üniv.	12	6	11	3

Kaynak: YÖK.(2018)

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesinin bünyesinde bulunan fakültelerin hepsi Antakya büyükşehir ilçesindedir (Tablo 36 ve Tablo 37). Antakya büyükşehir ilçe sınırları içerisinde 4 yüksekokul ve 2 MYO ve 3 enstitü vardır.

Tablo 37

Antakya Büyükşehir İlçesindeki Akademik Birimler, Öğretim Elemanı ve Öğrenci Sayıları (2018).

Akademik Birimler	Öğretim Elemanı	1.öğretim	2.öğretim	Toplam
Diş Hekimliği Fakültesi	42	305	-	305
Eğitim Fakültesi	71	2257	96	2353
Fen Edebiyat Fakültesi	107	2086	364	2450
Güzel Sanatlar Fakültesi	15	179	-	179
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	46	1381	1061	2442
İlahiyat Fakültesi	17	63	-	63
Mimarlık Fakültesi	27	543	-	543
Tayfur Ata Tıp Fakültesi	247	1206	-	1206
Veteriner Fakültesi	62	406	-	406
Ziraat Fakültesi	109	1104	-	1104
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu	19	726	214	940
Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu	13	401	8	409
Antakya Meslek Yüksekokulu	35	3456	1790	5246
Hatay Sağlık Yüksekokulu	24	621	-	621
Hatay Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	9	948	176	1124
Sanat ve Tasarım Meslek Yüksekokulu	15	377	109	486
Fen Bilimleri Enstitüsü	-	775	111	886
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	-	212	54	266
Sosyal Bilimleri Enstitüsü	-	927	74	1001
Toplam	858	17973	4057	22030

Kaynak: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi.(2018)

. Antakya büyükşehir ilçesinde bulunan fakültelerden tıp fakültesi 247 öğretim elemanı ile en fazla öğretim elemanına sahip akademik birimdir. İlçedeki öğretim elemanlarının % 29'u tıp fakültesinde görev yapmaktadır. En az öğretim elemanı ise 9 öğretim elemanı ile Hatay Sağlık Hizmetleri MYO'ludur. İlçedeki

öğretim elemanlarının % 1'i Hatay Sağlık Hizmetleri MYO'lunda görev yapmaktadır. Antakya'daki yükseköğretim kurumlarında en fazla öğrenci, Antakya MYO'nda eğitim görmektedir (Tablo 38).

Bu öğrenciler Antakya'daki yükseköğretim kurumlarındaki öğrencilerin % 23'lük kısmını oluşturmaktadır. Antakya'daki yükseköğretim kurumlarında en az öğrenci ise İlahiyat Fakültesinde eğitim görmektedir. İlahiyat fakültesinde eğitim görenler % 0,3'lük kısmı oluşturmaktadır. Antakya Meslek Yüksekokulu'ndaki öğrenci sayısının fazla olmasının nedenleri eski bir kuruluş tarihçesi ve 2. Öğretim kademesinin olması olarak ifade edilebilir. İlahiyat Fakültesi'ndeki öğrenci sayısının az olmasının nedenleri bu fakültenin henüz yeni kurulmuş olması (2017) ve 2. öğretim kademesinin bulunmaması gösterilebilir. Antakya'da yükseköğretim eğitimini alan öğrencilerin % 82'si 1. öğretimde eğitim görürken, % 18'i 2. öğretimde eğitim görmektedir. Türkiye geneli yükseköğretimde ise örgün eğitim görenlerin % 29'u 2. öğretim öğrencisi olarak eğitim görmektedir.

Türkiye'deki akademisyenlerin % 16'sı profesör unvanına sahipken, Antakya'da görev yapan akademisyenlerin % 10'u profesördür. Antakya büyükşehir ilçesinde görev yapan profesörlerin Türkiye ortalamasının altında olmasında HMKÜ. Eğitim Fakültesi gibi bazı köklü fakültelerdeki profesör sayısının azlığı sebep olarak gösterilebilir. Türkiye'deki akademisyenlerin % 9'u, Antakya büyükşehir ilçesinde görev yapan akademisyenlerin ise % 8'i doçenttir. Buna göre, Antakya büyükşehir ilçesindeki doçent oranı Türkiye ortalamasına yakındır. Türkiye'deki akademisyenlerin % 24'ü doktor öğretim görevlisidir. Antakya büyükşehir ilçesinde görev yapan akademisyenlerin ise % 20'si doktor öğretim görevlisidir. Buna göre Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi'nin akademik birimlerinde Türkiye geneline göre doktor öğretim görevlisi oranı düşüktür (Tablo 38).

Tablo 38

Antakya Büyükşehir İlçesinde Unvanlarına Göre Akademisyen Sayıları (2018).

Unvan	Türkiye	Antakya
Profesör	24640	118
Doçent	14456	96
Doktor Öğretim Üyesi	37520	244
Öğretim Görevlisi	35484	497
Araştırma Görevlisi	45998	288
Toplam	158098	1243

Kaynak: Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi.

Türkiye'deki akademisyenlerin % 22'si öğretim görevlisidir. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesinin Antakya'daki bölümlerinde görev yapan akademisyenlerin % 40 'ı öğretim görevlisidir. Öğretim görevlisi oranının Antakya'da Türkiye'den yüksek olması özellikle yüksekokullarda öğretim görevlisinin fazla olmasıdır denilebilir. Türkiye'deki akademisyenlerin % 29'u araştırma görevlisidir. Antakya'da görev yapan akademisyenlerin ise % 23'ü araştırma görevlisidir. Türkiye geneliyle karşılaştırıldığında Antakya'da görev yapan akademisyenlerin unvanlarına bakıldığında yetmiş personel oranının ve araştırma görevlisi oranının alt seviyelerde kaldığı görülmektedir (Tablo 38).

ALTINCI BÖLÜM

ANTAKYA'DA EĞİTİMİN ALTYAPISI

6.1.Eğitimin Temel Sorunları

6.1.1. Öğretmen Sorunları

1990'lı yıllarda yaklaşık 100.000 üniversite mezunu, temel eğitim öğretmeni olarak atanmıştır. Bu uygulamadan sonra herkesin öğretmenlik mesleğini yürütebileceği algısı adeta tüm topluma yerleşmiş ve öğretmenlik mesleğinin saygınlığı gitgide azalmıştır. Mesleğe atama bekleyen on binlerce yetişmiş öğretmen bulunmasına rağmen vekil öğretmen, ücretli öğretmen veya sözleşmeli statüde bulunan öğretmenlerin çalıştırılıyor olması bu mesleğin saygınlığına ve uzmanlığına gölge düşürmektedir (Özmen, 2014: 180-181). Yapılan araştırmalar birlikte düşünüldüğünde kadrosuz öğretmen uygulamalarının mevcut şekliyle uygulanmasında büyük sakıncalar vardır(Tuncer 2012:811). Günümüzde farklı meslek gruplarından olan kişiler ücretli öğretmen statüsünde görevlendirmektedir. Antakya'da görev yapmakta olan öğretmenler arasında ücretli öğretmenlerin oranı % 7 dolayındadır. Bu oran Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında oldukça düşük seviyelerde olsa dahi eğitimin kalitesi bakımından sorun teşkil etmektedir.

Türkiye'de eğitim sisteminin başlıca unsurlarını, öğrenciler, öğretmenler, eğitim öğretim programları, idareciler, eğitim öğretim uzmanları, eğitim öğretim teknolojisi, fiziki ve finansal kaynaklar oluşturmaktadır. Bu unsurların içerisinde belki de en temel olanı öğretmenlerdir. Eğitim öğretimin kalitesi ve niteliği öğretmenlerin özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Bu sebeple eğitim öğretim sisteminin en önemli unsuru konumunda olan öğretmenlerin gerek mesleki hizmet öncesi ve gerekse mesleki hizmet içinde en iyi şekilde yetiştirilmeleri, kendilerini akademik ve entelektüel anlamda sürekli iyileştirmeleri eğitim öğretim hizmetinin kalitesinde dolaysız bir etki yaratmaktadır (Şişman, 2008: 192).

Okuldaki gelişiminin ve etkililiğinin, öğretmen gelişimine bağlı olduğunu yapılan araştırmaların sonucudur. Bundan dolayı, Milli Eğitim Bakanlığının ve okulların yapması gereken şey, öğretmenler için etkili mesleki gelişim veya hizmet içi eğitim programları uygulamak olmalıdır(Özdemir 2016:237). Antakya büyükşehir

ilçesinde görevini icra etmekte olan öğretmenlerin eğitim seviyelerine bakıldığında genellikle lisansüstü mezunu öğretmenlerin oranının % 6 olduğu görülür (Tablo 39 ve Şekil 33). Akademik çevrelerde öğretmenlerin mesleki ve entelektüel anlamda kendilerini geliştirebilmiş olmasının çok önemli bir husus olduğu sıklıkla tekrarlanmış olsa da söz konusu oran çok düşük değerlerde kalmaktadır.

2018 yılında Antakya büyükşehir ilçesindeki öğretmenlere 117 hizmeti içi eğitim kursu ve 44 eğitim semineri düzenlenmiştir. Hizmet içi eğitime katılım oranlarına bakıldığında 2018 Antakya İlçe Milli Eğitim verilerine göre istenilen seviyede olmadığı görülmektedir. Okul öncesi özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin belirlenmesi eğitimine katılan öğretmenlerin oranı % 25'dir. Rehber öğretmenlerin mesleki gelişime yönelik olarak düzenlenen hizmet içi eğitime katılma oranı sadece % 15'dir. % 15'lik düşük katılım oranıyla kaynaştırma uygulamaları ile ilgili hizmet içi eğitime katılan öğretmen oranı istenilen seviyede değildir. Mesleki eğitimde mesleki gelişim faaliyetlerine katılan öğretmen sayısı ise 56'da kalmıştır.

Tablo 39

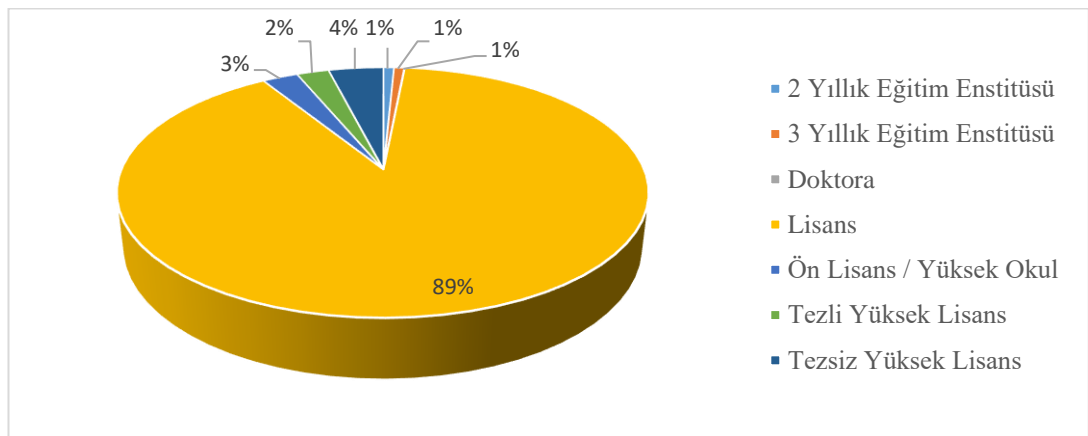
Antakya Büyükşehir İlçesinde Görev Yapan Öğretmenlerin Eğitim Durumu (2018).

Öğrenim Durumu	Toplam
2 Yıllık Eğitim Enstitüsü	41
3 Yıllık Eğitim Enstitüsü	40
Doktora	2
Lisans	4818
Ön Lisans / Yüksek Okul	139
Tezli Yüksek Lisans	125

Kaynak: Antakya MEM.

Şekil 33

Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdeleri (2018)

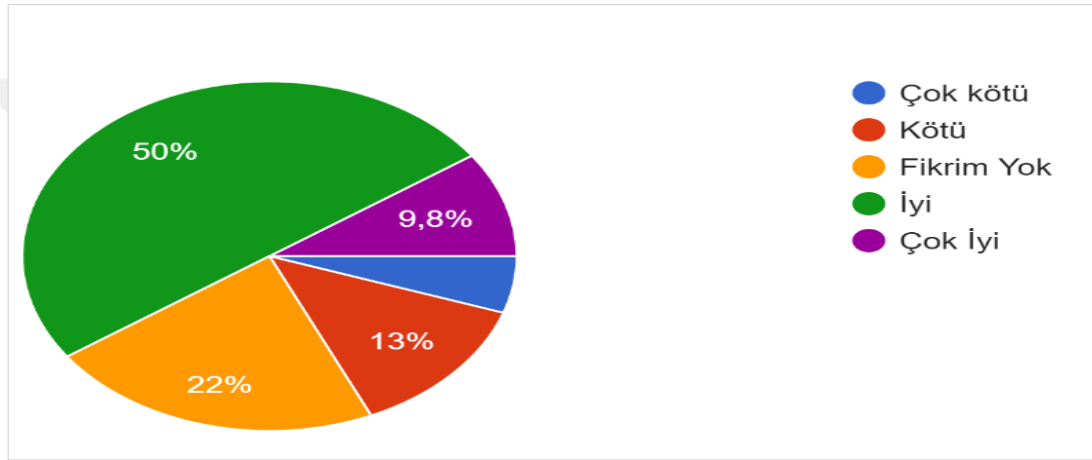

Kaynak: Antakya MEM

Hizmet içi eğitimlere katılımlarda memnuniyet algısına bakıldığında % 50 oranında katılımcıların eğitimlerden memnun olduğunu katılımcıların diğer yarısının ise verilen cevaplardan anlaşıldığı kadarıyla istediklerini alamadıkları görülmektedir (Şekil 34). Bu durumun sebepleri olarak, öğretmenlerin hizmet içi eğitimi katılmakta istekli olmayışları ve hizmet içi eğitimlerin yeterli kalitede olmaması gösterilebilir. Milli Eğitim Bakanlığı 2018 yılı idari faaliyet raporuyla karşılaştırıldığında Antakya ilçesindeki öğretmenlerden kaynaklı temel sorunlar bunlardır.

Şekil 34

Antakya Büyükşehir İlçesindeki Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimdeki Memnuniyet Algısı (2018).

Kaynak: Antakya MEM.

6.1.2 Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlar

Eğitim ve öğretim sürecinde öğrencilerin başarı oranlarını etkileyen birçok çok faktör bulunmaktadır. Öğrencilerin başarısızlık nedenleri arasında genellikle ebeveynlerin eğitim ve öğretim faaliyetlerine olan ilgisizlikleri ve öğrencilerin motivasyon eksikliği gibi psikolojik nedenler öncül olduğu gibi, okuldan kaynaklanan problemler, öğretmenlerin niteliği ile ilgili problemler, eğitim ve öğretim programları ile ilgili problemler ve eğitim ve öğretim sistemi ile ilgili problemler gibi genellikle insan doğasına özgü olmayan dış kaynaklı problemler ortaya çıkabilir (Kaya, 2015). Antakya büyükşehir ilçesindeki eğitim öğretim verilerine göre genellikle öğrenci ile ilgili problemlerin yoğunluk kazandığı görülmektedir. Bir eğitim ve öğretim döneminde bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda en az bir faaliyete katılan öğrenci oranı ilkokullarda % 52,

ortaokullarda % 51, orta öğretimlerde de ise % 43'tür (Antakya MEM Stratejik Planı, 2018, Tablo 40).

Tablo 40

Bilimsel, Kültürel, Sanatsal ve Sportif Faaliyetlere Katılan Öğrenci Oranları (2018)

Eğitim Kademesi	Bir eğitim ve öğretim döneminde bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda en az bir faaliyete katılan öğrenci oranı (%)
İlkokul	52
Ortaokul	51
Lise	43

Kaynak: Antakya MEM.

Oranlara bakıldığında öğrenim kademesi yükseldikçe faaliyetlere katılım oranı azalmıştır. Bütün kademelerde yaklaşık olarak öğrencilerin yarısı bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda hiçbir faaliyete katılmamıştır. Toplumda akademik başarıya büyük değer atfedilmesi söz konusudur. Bu durum öğrencilerin gelişimsel açıdan olumsuzlarla karşılaşmasına neden olmaktadır.

Türkiye’de yabancı dil öğretiminde başarının artırılabilmesi adına batılılaşma hareketleri ile büyük uğraşlar verilmiş, bu hususta hem kamusal anlamda hem de ferdi boyutta ciddi zaman ve maddi kaynak harcaması olmuştur. Buna rağmen, yabancı dil öğretiminde beklenen düzeyde bir başarı seviyesi yakalanamamıştır (Demirel, 1999). Günümüzde halen ülkemizdeki yabancı dil öğrenme problemi çözüme kavuşturulamamıştır. Ülkemizin hedeflenen 2023 eğitim ve öğretim vizyonunda da bu husus titizlikle ele alınmıştır. Yabancı dil eğitim ve öğretiminin öğrencilerin bireysel farklılıkları ile eğitim ve öğretim kademeleri ve okul türleri dikkate alınmadan tamamen yeknesak bir yaklaşımla sürdürülmesi problemin en büyük sebebi olarak görülmektedir. Antakya büyükşehir ilçesinde eğitim ve öğretim görmekte olan öğrencilerin yabancı dil dersi yılsonu başarı puanı ortalaması 69’dur (Antakya MEM, 2018). Türkiye’de olduğu gibi Antakya’da da yabancı dil başarısı öğrenci ile ilgili temel sorunlardan biridir.

2015 MEB’in yayınlandığı stratejik planda sorun olarak görünen örgün eğitimde devamsızlık sorunu 2018 yılında Antakya için sorun olarak devam etmektedir. Türkiye genelindeki kademelere göre devamsızlık oranıyla karşılaştırıldığında Antakya’da özellikle temel eğitim öğrencilerin devamsızlık oranları çok fazla olarak göze çarpmaktadır (Tablo 41). Okula devamsızlığın azaltılması ve buna neden olan risk unsurlarının ortadan kaldırılması için öncelikle okul yönetimlerinin bu sorunun çözümü için kurumsal ve işlevsel kapasitelerinin

artırılması gerekmektedir. Ayrıca, devamsızlığa neden olan risk unsurlarının takip edilmesi, değerlendirilmesi, devamsızlıkla alakalı iletişim stratejilerinin diğer ilgili kurum ve kuruluşlarla beraber geliştirilmesi, öğrencilere ve ailelerine gerekli ekonomik ve sosyal desteklerin sağlanması gerekmektedir(Sakinç 2013:25).

Tablo 41

Türkiye ve Antakya Büyükşehir İlçesindeki Öğrencilerin Devamsızlık Durumu (2018).

Yer	Eğitim Kademesi	20 Gün ve Üzeri Devamsızlık Yapan Öğrenci Oranı (%)
Türkiye	İlkokul	5,67
	Ortaokul	9,98
	Lise	23,62
Antakya	İlkokul	11
	Ortaokul	21
	Lise	12,23

Kaynak: MEB ve Antakya MEM.

Okuma ve yazma alışkanlığı, hayatları boyunca fertlerin elde ettikleri tecrübi ve entelektüel bilgi, beceri ve hayata bakış tarzlarını geliştiren ve aynı zamanda bu manevi değerlerin ferdi ve sosyal yaşama adaptasyonuna imkân sağlayan erdemli bir davranıştır. Dolayısıyla okuma ve yazma alışkanlığının kazandırılması ilkökul ve ortaokul kademelerinde sadece Türkçe dersleri için değil, tüm dersler için önem arz etmektedir. Bu nedenle okuma ve yazma alışkanlığı kazandırma sorumluluk ve çabasının yine sadece Türkçe öğretmenlerine özgü bir çaba olarak kalmamalıdır (Yılmaz, 1992). Öğrencilerin okuma yazma alışkanlıkları hakkında fikir sahibi olunmasında Okunan kitap sayısı önemli bir göstergedir.

Öğrenci başına okunan kitap sayılarına bakıldığında Antakya büyükşehir ilçesi, Türkiye'nin oldukça gerisinde kalmıştır. Türkiye genelinde öğrenci başına okunan kitap sayısı ilkökullarda 22,62, ortaokullarda ise 8,63'tür (Tablo 42). Oranlara bakıldığında kitap okuma alışkanlığı Antakya'daki temel eğitim sorunlarından biridir. Milli Eğitim Bakanlığı 2018 yılı idari faaliyet raporuyla karşılaştırıldığında Antakya ilçesindeki öğrenciden kaynaklı temel sorunlar bunlardır.

Tablo 42

Antakya Büyükşehir İlçesinde Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Veriler (2018).

Eğitim Kademesi	Öğrenci Başına Okunan Kitap sayısı
İlkokul-Ortaokul	5,8
Lise	6,9

Kaynak: Antakya MEM.

6.1.3. Fiziksel Altyapı

Okulların fiziki alt yapısı ve sahip olduğu donatıları eğitim ve öğretimin kalitesini etkileyen önemli bir faktördür. Okul binaları inşa edilirken öğrencilerin fiziksel ve zihinsel gelişim özellikleri, toplumun sosyokültürel ve ekonomik yapısı ve psikososyal gelişim hedefleri dikkate alınmalıdır. Okul binalarının tertip ve düzeni oluşturulurken okul idarecileri, öğretmenler ve velilerin mutlaka görüşleri alınmalıdır. Nitekim tüm okul paydaşlarının sonuçlardan duyduğu memnuniyeti okul başarısını doğrudan etkilemektedir (Bryant ve Northington, 2004). Ancak Antakya büyükşehir ilçesindeki eğitim ve öğretim kurumlarının fiziksel alt yapı bakımından maalesef birçok sorunu vardır.

“4+4+4 eğitim ve öğretim sistemine” geçilmesi ile birlikte, okula başlama yaşının yaklaşık 5,5 yaşa düşürülmesi ve okulların ilköğretimden ilkokul ya da ortaokula dönüşümleri sonucunda özellikle ortaokullarda derslik ihtiyacı önemli ölçüde artış göstermiştir.

Antakya ilçesinde resmi okullarda 2838 derslik bulunurken özellikle derslik başına düşen öğrenci sayısının istenilen seviyede olmaması nedeniyle mevcut dersliklerin, yaklaşık % 23’ü kadar, 641 dersliğin yapımına devam edilmektedir. Antakya Milli Eğitim Müdürlüğü verileri göre en çok derslik yapımı 427 derslik ile ortaokul kademesindedir (Tablo 43 ve Şekil 35). Ortaokulda derslik başına düşen öğrenci sayısının yüksek olması bu durumda etkili olmuştur.

Tablo 43

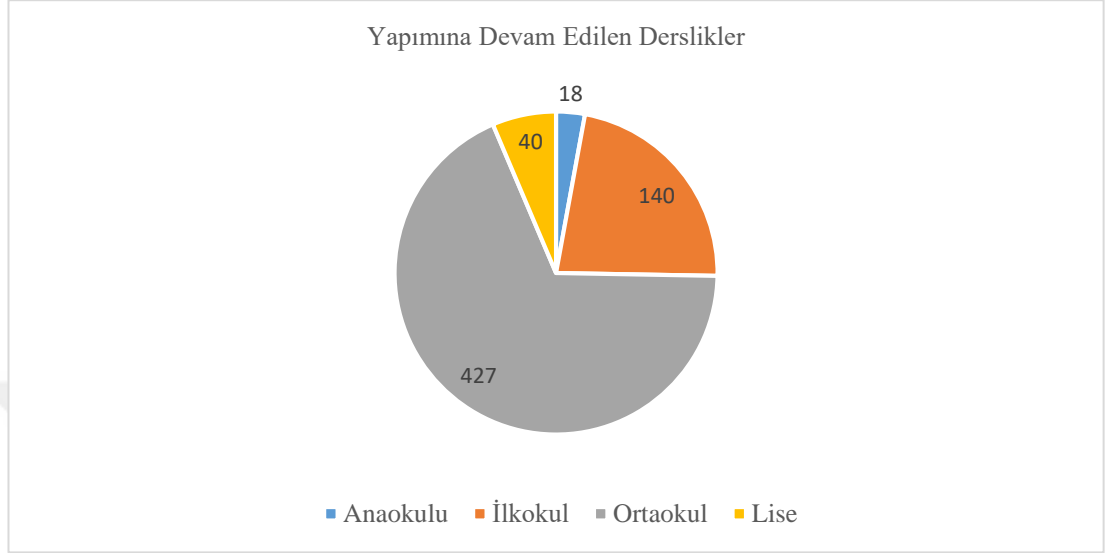
Antakya Büyükşehir İlçesi Okullarında Yapımı Devam Edilen Derslik Sayıları (2018).

Eğitim Kademesi	Yapımına Devam Edilen Derslik Sayısı
Anaokulu	18
İlkokul	140
Ortaokul	427
Lise	40
Toplam	641

Kaynak: Antakya MEM.

Şekil 35

Yapımı Devam Edilen Derslikler (2018).

Türkiye’deki hızlı nüfus artışı ile birlikte başta büyük şehirler olmak üzere, çeşitli nedenlerden dolayı ülkenin kırsal kesimlerinden şehirlere doğru yönelmiş olan sosyal, kültürel ve ekonomik göçler sonucunda şehirlerde hem ikili öğretim uygulaması başlatılmış, hem de kapasitesi 30 kişinin üzerinde oldukça kalabalık sınıflar ortaya çıkmıştır (Gediklioğlu, 2005: 72). 2017-2019 yılları arasında kapsayan Milli Eğitim Bakanlığının Orta Vadeli Plan’da 2019 yılının sonuna kadar ikili eğitimin kaldırılması amaçlansa da bazı bölgelerde yoğun olarak ikili eğitime devam edilmektedir. Antakya’da ikili eğitime devam edilen bölgelerden biridir (Tablo 44).

Tablo 44

İkili Eğitim Yapan Okul Sayıları

Eğitim Kademesi	Okul Sayısı	Yüzdesi
İlkokul	40	44,9
Ortaokul	25	30,4

Kaynak: Antakya MEM.

Türkiye genelinde eğitim veren okullardan % 25,7’si ikili eğitim yaparken Antakya ilçesinde bu oran Türkiye geneli ortalamasından yüksektir. Özellikle ilkokullarda ikili eğitim oranı çok yüksektir. Bunun sebepleri olarak nüfusun yoğun

olması, yabancı uyruklu öğrencilerdeki artış ve yeterince derslik yapılmaması olarak gösterilebilir.

2010 yılında başlatılan ve 2015 yılına kadar sürdürülen *Fatih Projesi*, eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak ve okullarımızdaki teknolojiyi iyileştirmek amacıyla bilişim teknolojileri araçlarının öğrenme-öğretme sürecinde daha fazla duyu organına hitap edilecek şekilde, derslerde etkin kullanımı sağlamayı amaçlamıştır. Fatih Projesi, dersliklere teknolojik donanımların sağlanmasını, geniş bant internetin tüm dersliklere ulaştırılmasını, derslere ait bilgisayar tabanlı içeriklerin sağlanmasını, öğretmenlerin bilgisayar teknolojilerine entegrasyonunu ve içerik geliştirilmesi için web platformlarının kurulması ile proje uygulama desteği de dâhil olmak üzere faaliyetlerin gerçekleştirilmesini finanse etmeye çalışmıştır (MEB, 2018). Verilere göre Fatih Projesi istenilen seviyede gerçekleşmemiştir (Tablo 45).

Tablo 45

Fatih Projesi Verileri (2018)

Okul Sayısı	Etkişemli Tahta	Tablet	Yazıcı	Doküman Tahta
101	2.365	9.396	188	13

Kaynak: Antakya MEM.

Antakya'daki okulların % 47,6'sında Fatih Projesi uygulanmıştır. Kurulan akıllı tahta sayısı Antakya'da bulunan derslik sayısının % 83,3'ünü oluştururken proje uygulanan okul sayısının düşüklüğü, akıllı tahtaların belirli sadece belirli okullarda yoğun olarak kurulduğunu ya da derslik sayısı fazla olan okullara kurulduğunun göstergesidir. Fatih Projesi kapsamında 5. ve 9. sınıflara tablet dağıtımı yapılmıştır. Projenin başladığı 2010 yılından 2018 yılına kadar Antakya ilçesindeki öğrencilere 9396 tablet dağıtılmıştır. 2018 yılında Antakya'nın resmi okullarında eğitim gören 5. sınıf ve 9. Sınıf öğrenci sayısı 15.637'tir. Bu öğrenci sayısı düşünüldüğünde projenin 5 yılı boyunca dağıtılan tablet sayısı çok az olarak nitelendirilebilir.

6.2. Taşınabilir Eğitim

Türkiye'de, yeter sayıda okul, öğretmen ve öğrencisi olmayan ve genellikle "*Birleştirilmiş Sınıf Uygulaması*" sürdürmekte bir yerleşim yerinde, aynı zamanda temel eğitim çağına gelmiş olmasına rağmen kişisel ve anayasal bir hak olan eğitim

ve öğretim hakkından gerektiği gibi faydalanamayan bireyler için “*Taşınmalı Eğitim Sistemi Uygulaması*” başlatılmıştır (MEB, 2003).

Zorunlu eğitim sisteminde ülkemizde çeşitli değişiklik ve düzenlemeler yapılarak günümüz zorunlu eğitim sistemi hayata geçirilmiştir. Bilindiği üzere Türkiye’de 1997-1998 eğitim ve öğretim yılında 8 (sekiz) yıllık kesintisiz eğitim uygulaması başlatılmıştır. Ülkemizde her yerleşim biriminde her eğitim kademesinin bir okulu bulunmamaktadır. Bu nedenle 8 (sekiz) yıllık zorunlu eğitim sistemi ile birlikte taşınmalı eğitim de adeta bir mecburiyet haline gelmiştir.

Geçmişte Türkiye’de zorunlu eğitim süresi 5 yıl olduğundan ve özellikle kırsal kesimde birleştirilmiş sınıf uygulamaları olmasından dolayı ülke genelinde bütünüyle başlanamayan taşınmalı eğitim sistemi, 1989-1990 eğitim ve öğretim yılında Kırklareli’nde 3, Kocaeli’nde 2 merkez okul olmak üzere toplam 5 pilot okulda uygulanmaya başlanmıştır. 1990-1991 eğitim ve öğretim yılında ise bu uygulama 9 (dokuz) ilde uygulanmaya çalışılmıştır. Ülkede taşınmalı eğitim sistemine gösterilen ilgi ve alınan verim sonucu bu sistem, 2002-2003 eğitim ve öğretim yılında ülke genelinde yaygınlaştırılmıştır (Bilek ve Kale, 2012).

Türk eğitim sisteminde 1997-1998 eğitim-öğretim yılında zorunlu eğitime geçildiğinde, eğitim ve öğretim hizmetlerine yeterli maddi ve insan kaynaklarının ayrılamaması, sürdürülen eğitim ve öğretim modelinin gelecek yılların gerektirdiği şekilde teknolojik ve bilimsel gelişmelerden yeterli derecede yararlanamaması, eğitim ve öğretimin tüm kademelerinde okullaşma idealinin beklenen seviyede olmaması, okuldaki öğrenci sayısının fazla olması, hızlı nüfus artışları, sosyal içerikli göçlerin yoğun bir şekilde yaşanması ve böylece eğitimdeki olanak ve fırsat eşitliğinin oluşmaması gibi faktörler eğitimde taşınmalı eğitimin uygulanmasına gerekçe olarak gösterilebilir (Ayaz, 1994).

Antakya’da oluşan gerekçelerden dolayı taşınmalı eğitim özel eğitimde, ilkokul ve ortaokul seviyelerinde yapılmaktadır.

Antakya’da taşıma merkezi olan okul sayısı ve taşınan öğrenci sayısına bakıldığında bu sayıların fazla olması, ilçede köy yerleşmeleri ve çiftlik yerleşmeleri gibi dağınık kır yerleşmelerinin sayısının fazla olduğunun göstergelerindedir. Özel eğitimde öğrenci sayısı ilkokul ve ortaokullardaki taşınan öğrenci sayısına göre az

olmasına rağmen taşınan mesafe beş (5) katı kadardır. Özel eğitim öğrencilerinin taşıma zorluğu düşünüldüğünde, taşıma süresi ve mesafesi çok fazladır (Tablo 46).

Tablo 46

Antakya Büyükşehir İlçesinde Taşımalı Eğitimle İlgili Veriler (2018)

Taşıma Yapılan Okul Türü	Taşıma Merkezi Sayısı	Taşınan Öğrenci Sayısı	Öğrenci Taşınan Toplam mesafe
İlkokul ve Ortaokul	39	1530	148,7 km
Özel Eğitim	48	443	745,2 km
Toplam	87	1973	893,9 km

Kaynak: Antakya MEM.

6.3. Yabancı Uyruklu Öğrenciler

Zorunlu göç, çevresel doğal afetlerden kaynaklanabileceği gibi anarşi, terör ve savaş gibi güvenlik ve savunma gerektiren sosyal nedenlerle de gerçekleşebilmektedir. Sosyal nedenlerle gerçekleşen zorunlu göç, göç türleri içerisinde en trajikomik ve dramatik olanıdır (Özkarlı, 2014: 9). 2011 yılında komşu ülke Suriye’de başlayan iç karışıklıklar, anlaşmazlıklar ve çeşitli kışkırtmalara bağlı olarak milyonlarca insan güvenlikleri nedeniyle doğdukları yerleri terk ederek Dünya’nın çeşitli ülkelerine göç etmişlerdir. Türkiye de coğrafyadan kaynaklanan kader ortaklığının vermiş olduğu yakınlık ve dostluk anlayışı ile Suriye halkına ve Dünya’ya misafirperverlik örneği göstererek üzerine düşen her türlü insani ve vicdani yardımları yapmaya çalışmış ve günümüzde de bu misyonunu sürdürmektedir. Bu bağlamda Türkiye uyguladığı “açık kapı politikası” ile sınırlarından giriş yapan her bir Suriyeliye “geçici koruma statüsü” kazandırmıştır (Kap, 2014, s. 30). Bilindiği üzere toplumun tehlikelerle karşı karşıya kalmaya en açık unsurları yaşlılar, kadınlar ve çocuklardır. Bu nüfus kesiminin yaşadıkları topraklardan başka bir ülkeye göç etmeleri halinde ilgi, destek ve korunma gereksinimleri da artmaktadır (Crépeau, 2013).

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNİCEF)’nin yayınlamış olduğu Suriyeli Çocuklar Bilgi Notuna göre; 2018 yılında ülke genelinde devlet okullarında ve geçici eğitim merkezlerinde 645.000’den fazla Suriyeli ve diğer milletlerden mülteci çocuklar eğitim görmektedirler. Türkiye 2018’de en fazla mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmakta olan bir ülkedir. Ülkemizde kayıtlı olarak yaklaşık 4 milyon mülteci bulunmaktadır. Bu 4 milyon dolayındaki mültecinin ise 1 milyon 700 bini çocuklar meydana getirmektedir. Türkiye’de ayrıca yaklaşık

370.000'e yakın Suriyeli olmayan ve *çoğunluğu Afgan, Iraklı, İranlı* mülteci koruma altında tutulmaktadır. Diğer milletlerden olan mültecilerin yaklaşık 120.000 kadarını çocuklar meydana getirmektedir. Yapılan değerlendirmelere göre, Suriyeli mültecilerin yaklaşık % 12'si aşırı yoksulluk ve % 59'u da ılımlı yoksulluk içinde yaşamaktadırlar. Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların yaklaşık 400.000'inin eğitimden faydalanmadığı tahmin edilmektedir. Rapora göre, çocuklar büyük ölçüde ortaokul eğitiminden dil engelleri ve sosyoekonomik engeller nedeniyle ayrılmaktadırlar (UNICEF, 2019).

Hatay ilinde yaşamını sürdüren Suriyeli sığınmacıların % 67'sinin eğitim sorununun büyük ölçüde giderilmiştir. İl genelinde ve özellikle Antakya büyükşehir ilçesinde Geçici Eğitim Merkezleri'nin açılması, Suriyeli mülteci öğrencilerin misafir statüsü ile eğitime kabul edilmesi, Yükseköğretimde de aynı türden kolaylıkların sağlanması bu fikrin olgunlaşmasında önemli bir pay sahibi olmuştur. Türkiye'de eğitim konusunu günümüzde de ciddi bir problem olarak gösteren ve bu problemin çözülemediğini savunanların oranı % 27'dir. Türkiye'deki mültecilerin neredeyse yarısından fazlası okula başlama çağındaki genç nüfustan oluşmaktadır. Bu talihsiz nüfus grubunun uzun zamandır eğitim ve öğretimden uzak kalması daha sonraki dönemlerde de ciddi seviyelerde önemli bir problem olarak kalacaktır (Erdoğan, 2015: 85). Etkili bir bütünleşme aracı olarak görülen Suriyeli göçmenlerin eğitim ve öğretimi konusunda gelişmeler oldukça bütünleşme probleminin önemli ölçüde azalacağı düşünülmektedir. Bu hususta Suriye kökenli akademisyenler ve eğitimcilerden azami ölçüde yararlanılması, bu göçmen toplumu ile Türk toplumu arasındaki ekonomik, sosyal ve kültürel ilişkilerin artırılması bakımından önemli bir destek sağlayacaktır (Erdoğan ve Ünver, 2015: 86).

Hatay'daki Suriyelilerin eğitimi konusundaki sorunlar Antakya'da da görülmektedir. Yapılan çalışmalar sonucu eğitim çağındaki Suriyeliler çeşitli şekillerde eğitime alınıp ve takibi yapılmaktadır. Suriyeli öğrenciler Geçici Eğitim Merkezi (GEM) devlet okullarında eğitim görmektedirler. Bunlar dışında Açık Öğretime (AÖ) alınan ve Hızlandırılmış Eğitim Programı (HEP) alan öğrenciler de vardır. GEM'lerdeki öğrencilerin takibi Yabancı Öğrencileri İzleme Sistemi (YÖBİS) üzerinden yapılırken devlet okullarındaki öğrencilerin takibi ise e-okul üzerinden yapılmaktadır (Tablo 48).

Suriyeli sığınmacıların eğitim çağındaki nüfusunun % 0.7'lik kısmı çeşitli nedenlerle eğitime alınamamıştır. % 27'lik kısmı GEM'lerde eğitimi alınırken, % 65'lik kısmı Türk Eğitim Sistemine entegre bir şekilde devlet okullarında eğitim görmektedir. % 6'lık kısım ise Açık Öğretime kayıtlıdır (Tablo 47). Açık Öğretime kayıtlı olan öğrencilerin ileride çeşitli beceriler konusunda sorun yaşayacağı düşünülmektedir.

Tablo 47

Antakya'daki Suriyeliler İle İlgili Eğitim Verileri (2018)

Eğitim Çağındaki Nüfus	GEM Sayısı	Suriyeli Gönüllü Eğitimci Sayısı	YÖBİS'e Kayıtlı Öğrenci Sayısı	E-Okula Kayıtlı Öğrenci Sayısı	Açık Öğretime Kayıtlı Öğrenci Sayısı	HEP'e Kayıtlı Öğrenci Sayısı
20.831	16	903	5.628	13.600	1.242	209

Kaynak: Antakya MEM.

YEDİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Antakya büyükşehir ilçesinin kuruluşundan günümüze nüfus özellikleri incelendiğinde ilçenin çok farklı kültürleri aynı anda bünyesinde barındırdığı ve bu kültürlere ev sahipliği yaptığı görülmektedir. İlçede nüfusun seyri genel olarak artış eğilimindedir. Tarih öncesi devirlerden başlamak üzere günümüze kadar olan dönemde defalarca yaşanan deprem, yangın, sel ve kuraklık gibi doğal afetler; kıtlık, salgın hastalıklar, bozgunculuk ve savaşlar gibi çeşitli beşeri afetler ilçede önemli nüfus kayıplarına neden olmuş ve nüfusta belirgin azalmalar görülmüştür. Buna bağlı olarak bazı dönemlerde kadın ve erkek nüfus arasında dengesizlikler yaşanmış ve genelde kadın nüfus fazlalığı ortaya çıkmıştır. Bu durumun başlıca sebepleri savaşlardaki erkek nüfus kayıpları ve geçim darlığından kaynaklanan erkek nüfusun ilçe dışına olan göçleridir. Nüfus özellikleri bakımından incelendiğinde Antakya 1990'dan günümüze kadar sürekli genç nüfusu sahiptir. Hatay ilinin merkez ilçesi durumdan bulunan ilçe, 2011 yılında Hatay'ın büyükşehir statüsüne alınmasından dolayı Defne ve Antakya olarak 2 merkez ilçeye ayrılmıştır. Bu tarihten sonra ilçenin nüfusu sürekli artmaktadır. 2011 yılında başlayan Suriye iç sayısı dolayısıyla ilçedeki mülteci nüfusu da sürekli artış göstermektedir.

Antakya'da nüfusun okuma yazma durumuna bakıldığında, yıllara göre okuma yazma bilen nüfus oranı sürekli artmıştır. Türkiye genelinde olduğu gibi Antakya'da da kadın nüfusun okuma yazma bilme oranı erkeklerden düşüktür. Son yıllarda bile nüfusun % 3-4 'lük kısmı okuma yazma bilmemektedir. Gerekli çalışmalar yapılarak okuma yazma bilmeyen nüfusu asgari düzeye indirmeye çalışılmalıdır.

Cinsiyete göre eğitim durumları incelendiğinde 1990'da bir okul bitirmeyen kadınların oranının erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir. 1990 yılında Antakya nüfusuna eğitim durumu bakıldığında nüfusun çoğunluğu (% 58,6) ilkokul mezunudur. Antakya nüfusunun cinsiyete göre eğitim durumunda geçmişten günümüze doğru gelindiğinde erkek nüfusun eğitim durumu ile kadın nüfusun eğitim durumundaki makas kapanmaktadır. Kadın nüfusa yönelik eğitim tedbirlerinin artırılması bölgenin eğitim sorunlarının çözülmesinde etkili olacaktır.

İlçe yıllara göre öğrenci sayısı bakımından incelendiğinde yıllara göre devlet okullarındaki öğrenci sayısı genel olarak artmıştır. 2011 yılındaki artış oranı (% 0,3) diğer yıllara göre daha düşüktür. 2015 yılındaki devlet okullarındaki öğrenci sayısındaki düşüş (% 1,3) dikkat çekmektedir. Hatay büyükşehir statüsüne alındıktan sonra yapılan değişiklikler ve çeşitli düzenlemeler bu durumlarda etkili olmuştur. Antakya’da özel okullardaki öğrenci sayılarına bakıldığında özel okullardaki öğrenci sayılarında da devlet okullarındaki öğrenci sayısında olduğu gibi yıllara göre genel olarak artış görülmektedir. Dershane ve etüt merkezlerinin kapanması ile özel okul teşvikleri bu durumda etkili olmuştur. 2015 yılında Antakya’da özel okullardaki öğrenci sayısında en fazla artışın (% 78) olduğu yıldır. Özel okulların bazıları Antakya’nın komşu ilçesi olan Defne’de yer almasına rağmen Antakya’da ikamet eden öğrenciler bu okullarda eğitim görmektedir. 2018 yılına bakıldığında özel okullarda eğitim gören öğrenci sayısındaki düşüş (% 8) dikkat çekmektedir. Özel okullara olan ilginin azalmasında çeşitli sebepler düşünülebilir. Bu bakımdan devletin eğitim yükünü azaltmak açısından özel okulları cazip hale getirebilecek uygulamalar artırılmalıdır.

Antakya görev yapan öğretmenlerin görev yaptıkları kademeler incelendiğinde en fazla öğretmen (% 36) ortaokul kademesinde görev yapmaktadır. Anaokullarında görev yapan öğretmenlerin oranının (% 2,8) az olduğu görülmektedir. İlkokul bünyesinde çalışan okul öncesi öğretmeni sayısının fazlalığı buna sebep olarak gösterilebilir. Bağımsız anaokulu sayısını artırmak okul öncesi eğitimden alınan verimi arttırmada çözüm olarak görülebilir. Lise kademesinde görev yapan öğretmenlerin tüm öğretmenler içindeki oranın (% 30) düşüklüğü dikkate alınması gereken diğer bir husustur. Ortaöğretim kademesinde örgün eğitime devam eden öğrencilerin olması bu durumda etkili olan bir sebeptir. Bu konuyla ilgili çalışmalar yapılmalıdır.

Antakya’da öğretmenlerin norm doluluk oranı Türkiye geneliyle kıyaslandığında yüksektir. Antakya’da bulunan öğretmenleri istihdam şekilleri incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğu kadrolu öğretmen olarak istihdam edildiği görülmektedir. 2016 yılından itibaren yapılan sözleşmeli öğretmen atamalarında bölgeye öğretmen ataması fazla yapılmamıştır. Ücretli öğretmen istihdamı oranı ilçede bulunan öğretmenleri % 8’i kadardır. Ücretli öğretmenleri nitelikleri tartışma konusu olduğu düşünüldüğünde bu oran azımsanmayacak düzeydedir. Ücretli

öğretmenlerin nitelik seçilmesi, istihdamının minimize edilmesi eğitim açısından önemlidir.

Öğretmen başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında Antakya'da, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı Türkiye geneline göre yüksektir. Özellikle ilkököl ve ortaokulda öğretmen başına düşen öğrenci sayısının fazlalığı dikkat çekmektedir. Bu konuyla ilgili gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ile öğrenci başıarası arasında negatif bir korelasyon mevcuttur.

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranlarında Antakya'da okul öncesinde okullaşma oranı yüksek olarak nitelendirilebilir. Ancak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hedeflenen % 100 okullaşma oranını sağlanamamıştır. Okul öncesi eğitimin önemi kişileri yeterince kavratılmalı bununla ilgili çalışmalar yapılmalıdır. Okul öncesindeki öğrencilerin çoğunluğu (% 54) ilkökullarda eğitim görmektedir. Bağımsız anaokullarının az olması bu durumda etkilidir. Bağımsız anaokulu sayısının artırılarak öğrencilerin bu kurumlarda eğitim almasının sağlanması olumlu sonuçlar ortaya çıkarabilir. Antakya'daki bağımsız anaokullarında derslik başına düşen öğrenci sayısı Türkiye ortalamasının altındadır. Antakya'daki eğitimin kalitesi açısından bu durum olumlu olarak değerlendirilebilir.

Antakya'da ilkököl okullaşma oranına bakıldığında % 100 okullaşma ile istenilen seviyeye ulaşılmıştır. İlkokuldaki öğrenci sayıları yıllar geçtikçe artmaktadır. Alt sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması bunun göstergesidir. İlkokulda derslik başına düşen öğrenci sayılarına bakıldığında Antakya'da derslik başına düşen öğrenci sayısının fazlalığı dikkat çekmektedir. Derslik başına düşen öğrenci sayısını azaltılması derslerin verimliliği açısından önemlidir. Antakya'da ilkökölde yapımına devam edilen derslikler olsa da ilkököl için yeterli görülmemektedir.

Ortaokullardaki okullaşma oranı Antakya'da % 100 olarak görülmektedir. İlkoköl okullaşma oranında olduğu gibi ortaoköl okullaşma oranında da istenilen seviyeye ulaşılmıştır. İmam Hatip Ortaokulu oranı Antakya'da yüksek olmasına rağmen bu okullardaki öğrenciler istenilen sayıda değildir. Öğrenci sayısının bu okullarda arttırılması, okulların tam kapasite ile kullanılması ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır. Bölgedeki ortaokullardaki derslik başına düşen öğrenci sayısının çok fazla olması sorun olarak göze çarpmaktadır. Hâlihazırda yapımına devam edilen 427

ortaokul dersliği vardır. 54 olan ortaokullardaki derslik başına düşen öğrenci sayısının düşürülmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Antakya'da ortaöğretim okullaşma oranı olarak Türkiye'nin gerisinde kalmıştır. Özellikle Antakya'da kız öğrencilerin ortaöğretimde okullaşması ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır. Ortaöğretimdeki okul türleri incelendiğinde Antakya'daki meslek lisesi oranı düşük olarak nitelendirilebilir. Sanayileşmenin önceliklerinden olan kalifiye elemanlar yetiştirmek için meslek liselerine önem vererek, öğrencilerin bu okullara yönlendirilmesi sağlanmalıdır. Antakya'da diğer kademelerde olduğu gibi ortaöğretimde de derslik başına düşen öğrenci sayısı fazladır. Ortaöğretimdeki eğitim-öğretim yükünü azaltmak ve eğitimi istenilen hale getirmek için derslikler yapılarak ortaöğretimdeki derslik başına düşen öğrenci sayısı düşürülmelidir.

Yükseköğretim açısından Antakya incelendiğinde Mustafa Kemal Üniversitesi incelenmiştir. Yüksekokulların yoğun olarak bulunduğu görülmüştür. Enstitü bakımından Türkiye ortalamasının gerisindedir. Üniversite açısından bilimsel çalışmaların artması için enstitü sayısının artırılması faydalı olabilir. 2. Öğretimde eğitim gören öğrencilerin oranı Türkiye geneliyle kıyaslandığında, tüm öğrencilerin içerisinde az olarak nitelendirilebilir. İhtiyaç halinde bazı bölümler 2. öğretim şeklinde eğitim verebilir ya da 2. öğretim öğrenci kapasitesi artırılabilir. Mustafa Kemal Üniversitesi akademisyenler bakımından incelendiğinde, profesör gibi yetişmiş akademisyen oranının ve yetiştirilmek üzere alınan araştırma görevlisi oranının istenilen seviyelerde olmadığı görülmektedir. Yetişmiş akademisyen ve araştırma görevlisi sayısının artırılması için gerekli çalışmalar artırılmalıdır.

Antakya'daki eğitimin sorunlarına bakıldığında öğretmenler ile ilgili sorunlardan biri sosyolojik, teknolojik, mesleki, akademik ve entelektüel bakımdan öğretmenlerin kendilerini güncelleme ve geliştirme dereceleridir. Doktora ve yüksek lisans mezunu öğretmenlerin oranı (% 6) görev yapan öğretmenler içerisinde düşüktür. Öğretmenlerin hizmet içi eğitime katılımı Antakya'da istenilen seviyede olmamıştır. Öğretmenlerin eğitim seviyesinin yükselmesi ve hizmet içi eğitimlere katılım artması bölgede eğitim sorunlarının çözülmesinde önem teşkil etmektedir.

Eğitim sorunlarının bir diğer kaynağı öğrencilere yöneliktir. Öğrencilerin bilimsel, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılımı istenilen düzeyde değildir. Bu tip faaliyetlere öğrenci katılımının artırılabilmesi adına yapılacak proje

ve planlama çalışmaları özellikle sosyal ve kültürel bakımdan stratejik önem arz etmektedir. Öğrencilerin diğer problemi yabancı dil eğitimi olarak görülmektedir. Öğrencilerin yabancı dil akademik başarılarının artırılması için yetkililerce gerekli önlemler alınmalıdır. Öğrenci devamsızlığı özellikle ilkökul kademesinde sorun olarak görülmektedir. Ekonomik imkânları yeterli olmayan öğrencilerin devam probleminin aşılması ve okula devamının sağlanması için de gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Öğrencilerin okuduğu kitap sayılarına bakıldığında Antakya'da eğitim gören öğrencilerin kitap okuma alışkanlığını yeterince kazanamamış olduğu görülmektedir. Temel eğitimde öğrenci başına okunan kitap sayısı çok düşük değerlerdedir. Sadece öğrenciler için değil tüm toplum için kitap okuma alışkanlığının kazandırılması gerekmektedir. Bu bakımdan kitap okuma ile ilgili projeler ve teşvikler sorunun çözümü için faydalı olacaktır.

Eğitimde fiziksel altyapının yetersiz olması büyükşehir ilçesinde eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Antakya büyükşehir ilçesinde bulunan özellikle ortaokullardaki derslik sayısının yetersiz olması, derslik başına düşen öğrenci sayısının kabul edilebilir optimal değerlerin (30 kişi kapasite) çok üstünde artmasına sebep olmuştur. Eğitimin niteliği açısından en makul süre içerisinde alınacak tedbirler ile yeterli sayıda derslikler yapılarak bu temel eğitim sorunu çözümlenmelidir. 2019 yılında tamamen ortadan kalkması hedeflenen "ikili eğitime" Antakya'daki ilkokulların % 45'inde, ortaokulların da % 30'unda devam edilmektedir. Eğitimde niteliğin artırılması doğrultusunda belirlenen hedefler ile Antakya büyükşehir ilçesindeki gerekli eğitim binaları ve derslikleri tez elden yapılmalı ve ikili eğitim uygulaması asgari düzeye indirilmelidir. İstatistik veriler incelendiğinde; teknolojik açıdan eğitim için önem arz eden Fatih Projesi'nden Antakya'daki okulların sadece belli bir kısmı (pilot okullar) faydalanabilmiştir. Teknolojik imkânların sunulmasından doğan okullar arasındaki dengesizliklerin giderilerek imkânların tüm okullara sunulması Antakya büyükşehir ilçesindeki öğrencilerin eğitsel gelişimi, Anayasamızda anlamını bulan eğitimdeki fırsat eşitliği ilkesi düşünüldüğünde çok büyük önem taşımaktadır. Teknolojik altyapı imkânları açısından çok yetersiz olan okulların ihtiyaçlarının fazla geç kalınmadan karşılanması ilçenin eğitim kalitesini büyük ölçüde artıracaktır.

Taşınmalı eğitim açısından Antakya büyükşehir ilçesinde çok sayıda taşıma merkezi mevcuttur. Dağınık köy yerleşmeleri ve köyden küçük çiftlik

yerleşmelerinin olduğu bazı bölgelerde kışın mevsim koşullarından dolayı zaman zaman sorunlarla karşılaşılması muhtemeldir. Özellikle özel eğitimdeki taşınmalı öğrencilerin mesafe olarak aldıkları yol çok uzundur. Özel eğitim öğrencilerin taşınması ile ilgili gerekli tedbirler alınarak taşıma merkezlerinin sayısının artırılması öğrencilerin eğitsel gelişimi bakımından olumlu olabilir.

Suriye'deki iç savaş nedeniyle 2011 yılından itibaren ülkemize yoğun bir sığınmacı göç hareketi başlamıştır. Antakya şehri de Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak göç ettiği sahalar arasında yer almaktadır. Ülkemize yönelik göç dalgasının başladığı andan itibaren sığınmacı yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimi için ilçede gerekli altyapı çalışmaları yapılmış ve öğrencilerin çeşitli kurumlarda eğitim almaları sağlanmıştır. Yapılan titiz çalışmalara rağmen sığınmacı yabancı uyruklu öğrencilerin çok az bir kısmı (% 0,7) bu eğitim çalışmalarından faydalanamazken, bir kısmı da açık öğretime (% 7) yönlendirilmiştir. Örgün eğitim faaliyetlerinden yararlanamayan ve açık öğretime yönlendirilen sığınmacı yabancı uyruklu öğrenciler ilerleyen dönemlerde ülke toplumu için sosyokültürel ve ekonomik bakımdan sorun oluşturabilirler. Gerekli pedagojik önlemler alınarak bu öğrencilerin eğitimle ilgili sorunları acilen çözüme kavuşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ada, S., (2005). *Türk Fransız İlişkilerinde Hatay Sorunu (1918-1939)*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Akıntürk, T., (2007). *Hukuka Giriş*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Akşit, O., (1985). *Roma İmparatorluğu Tarihi*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Akpınar, B., (2006). Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türk İlköğretim Öğrencilerinin Avrupa Birliği İmajı, *Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1): 8-26.
- Antakya MEM, (2015). *Antakya MEM Stratejik Planı*, Antakya MEM, Antakya.
- Antakya Belediyesi, (2015). *Antakya Belediyesi Stratejik Planı*, Antakya Belediyesi Antakya.
- Ayaz, N., (1994). *TBMM 1995 Yılı Bütçe Raporu*, TC. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Aytaç, K., (1965). *Türkiye'de Eğitim Sistemi ve Eğitim Seviyesi*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Bahadır, G., (2010). Kuruluşundan IV. Yüzyıla Kadar Antakya, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s.349-372.
- Bıyıklıoğlu, T., (1962). *Türk İstiklal Harbi I, Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı*, Genelkurmay Basımevi, Ankara.
- Bickerman, E., (1983). *The Cambridge History of Iran: The Seleucid Period*, (Ed.: Ehsan Yarshaster), Cambridge University Press, Cambridge.
- Bilek, E. ve Kale, M., (2012). Taşıma Merkezi Okullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Görüşlerine Göre, Taşınabilir Eğitim Uygulaması, Gazi Üniversitesi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32): 3.
- Bilhan, S. (1991). *Eğitim Felsefesi Kavram Çözümlemesi*, I. Cilt, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Bryant, L. ve Northington, K., (2004). *For Generations to Come: A Leadership Guide to Renewing Public School Buildings*, Washington: 21st Century School Fund.
- Cengiz, D., (2012). *Hatay'dan Suudi Arabistan'a Olan Göçler: Samandağ İlçesi Örneği*, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), Hatay.

- Crépeau, F., (2013). The Rights Of All Children In The Context Of International Migration, *International Organization for Migration (IOM)*, http://publications.iom.int/system/files/pdf/children_on_the_move_15may.pdf, 26.08.2018.
- Çalışkan Maya, İ., (2006). AB Sürecinde Türkiye ile AB Ülkeleri Eğitim İstatistiklerinin Karşılaştırması, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(4): 375-394.
- Çetin, B., (2010). Antakya (HATAY) Nüfusunun 1940-2008 Yılları Arasındaki Gelişimi ve Temel Özellikleri, *Hatay Araştırmaları I*, Antakya Belediyesi, Pegem Akademi Yayınları, s.179-225. Ankara.
- Çevre ve Orman Bakanlığı, (2008). *Çevre ve Orman Bakanlığı Atık Su Eylem Planı (2008-2012)*, Çevre ve Orman Bakanlığı, Ankara.
- Çiftçi, A., (2003). *Eğitim Hukuksal Temelleri, Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, (Ed.: M. Ç. Özdemir), Aslı Yayın Dağıtım Ltd. Şti. Ankara.
- Çolak, N., (2009). *Eğitim Coğrafyası Bakımından Doğu Anadolu Bölgesi İllerinde Okullaşma Oranları (1980-2000)*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış), Elazığ.
- Deacon (2005) *The History of Leo the Deacon* Dumbarton Oaks Trustees for Harvard University, Washington D.C.
- Demir, A., (1996). *Çağlar İçinde Antakya*, Akbank Yayınları. İstanbul.
- Demirkaya, H., (2003). *Coğrafya Öğretiminde 4 MAT Öğretim Sisteminin Lise Coğrafya Derslerindeki Başarı ve Tutumlar Üzerine Etkisi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi (Yayımlanmamış), Ankara.
- Demirkent, I., (1986). *Haçlı Seferleri ve Türkler*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- Doğanay, H., (2014). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Erdoğan, İ., (2006). *Eğitime Yeni Yönelimler Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, (Ed.: Özcan Demirel ve Z. Kaya). Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Erdoğan, M., (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*, Bilgi Yayınları, İstanbul.

- Erdoğan, M. ve Ünver, C., (2015). *Türk İş Dünyasının Türkiye'deki Suriyeliler Konusundaki Görüş Beklentisi ve Önerileri*, Kasım /2015, Rapor, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK), Yayın No:353, Ankara.
- Ereş, F., (2005). Eğitimin Sosyal Faydaları: Türkiye-AB Karşılaştırması, *Milli Eğitim Dergisi*, (167): 33-42.
- Europa (2015). The History of The European Union, http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_en.htm. 03.05.2018.
- Eurydice, (2015). *Avrupa Ulusal Eğitim Sistemlerinin Özeti ve Devam Eden Reform Çalışmaları*, Temmuz /2010, <http://eacea.ec.europa.eu/eurydice/ressources/> 25.07.2018.
- Fayda, M., (1987). *Belazuri, Fütuhu'l-Buldan Ülkelerin Fetihleri* KTBY, Siyer Yayınları. İstanbul.
- FONTAINE, P. (2007). *AB Nedir?*, Avrupa Birliği Bilgi ve İletişim Destek Programı. Türkiye.
- Gediklioğlu, T., (2005). Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1): 66-80.
- Göyünç, Nejat (1979). Hane Değimi Hakkında, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, (32): 331-348.
- Gönlübol, M. ve Sar, C., (1974), *Olaylarla Türk Dış Politikası; Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl, Cumhuriyet'in İlk On Yılı ve Balkan Paketi (1923-1934)*, Dış İşleri Bakanlığı Yayını, Ankara.
- Gözübüyük, Ş., (1993). *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Gülcan, M.G., (2010). *Avrupa Birliği ve Eğitim*, Pegem Akademi Yayıncılık, (2. Baskı), Ankara.
- Gün, D., (2006). *XVIII. Yüzyılda Antakya'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, Elazığ Fırat Üniversitesi Yayınları, Elazığ.
- Gündüz, A., (2009). *XVI. Yüzyılda Antakya Kazası*, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınları. Hatay.
- Gündüz A. ve Gülcü, E., (2009). XVI. Yüzyılda Antakya Nahiyesi (1526-1584), *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12): 289-323.
- Günsoy, G., (2005). İnsani Gelişme Kavramı ve Sağlıklı Yaşam Hakkı, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2): 36-37.

- Güriz, A., (2003). *Hukuk Başlangıcı*. Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Hatay MEM, (2018). *İl Eğitim İstatistikleri*, Hatay MEM, Hatay.
- Hatay Valiliği, (2013). *Hatay Tarihi*, Hatay Valiliği, Hatay.
- Hatipoğlu, S., (2009). *Filistin Cephesinden Adana'ya Mustafa Kemal Paşa*, Yeditepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Hesapçıoğlu, M., (1984). *Türkiye'de İnsan Gücü ve Eğitim Planlaması*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Kap, D., (2014). Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları, *Akademik Perspektif Dergisi*, s.30-35.
- Karakılçık, Y. ve Erkul, H., (2002). *Sürdürülebilir Akarsu Yönetimi ve Tersine Akan Nehir: Asi*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Karataş, A., (2010). *Hatay İli'nin Su Potansiyeli Sürdürülebilir Yönetimi*, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), Hatay.
- Kaya, Y. K., (1984). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*, Ertem Matbaacılık, Ankara.
- Keskinkılıç, G., (2006). Eğitim Bilimlerinde Yöntem, *Eğitim Bilimine Giriş*, (Ed.: Kadir Keskinkılıç). Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Kızıltoprak, S., (2010). Musa Dağı Olayı: Birinci Dünya Savaşı Sırasında Hatay'dan Mısır'a Giden ve Dönen Ermenilerin Serüveni, *Hatay Araştırmaları I*, (Ed.: Ahmet Gündüz ve Selim Kaya), Antakya Belediyesi Yay., s.103-118, Hatay.
- Korkmaz, A., (2006). Eğitimin ve Ekonomi Arasındaki İlişkiler, *Eğitim Bilimine Giriş*, (Ed.: Leyla Küçükahmet), Nobel Yayınevi, s. 96-97, Ankara.
- MEB, (2003). *Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*, MEB. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, RG. Tarih: 26.07.2014, RG. Sayı: 29072, Ankara.
- MEB, (2018). *Fatih Projesi*, <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/proje-hakkinda/> 21.12.2018.
- Melek, A., (1986). *Hatay Nasıl Kurtuldu?* Türk Tarih Kurumu (TTK), Ankara.
- OECD, (2005). *Education at a Glance, Organization for Economic Co-Operation and Development Publication*.
- Ömeroğlu, C., (2006). *Antakya Kentinin Özgünlüğü ve Günümüz Koruma Sorunlarının Antakya Kentsel Sit Alanında İrdelenmesi*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), Ankara.

- Öncül, R., (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*, MEB. Yayınları, İstanbul.
- Özkarslı, F., (2014). *Suriye'den Türkiye'ye Göç ve Suriyelilerin Enformel İstihdamı*, Artuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), Mardin.
- Özçağlar, A., (2001). *Coğrafyaya Giriş*, Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara.
- Özçağlar, A. (2009). *Coğrafyaya Giriş*, Ümit Ofset Matbaacılık, Ankara.
- Özdemir, S. (2016). Öğretmen Niteliğinin Bir Göstergesi Olarak Sürekli Mesleki Gelişim, *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, s.233-244.
- Özdemir, T., (2000). *İstatistiksel Kalite Kontrol*, A.Ü.F.F. Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, Ankara.
- Özgüç, N. (2013) *Ekonomik Coğrafyaya Giriş*, (e- kitap), İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Özgür, M., (2011). *Nüfus Coğrafyası Ders Kitabı*, Ankara Üniversitesi DTCF, Ankara.
- Özmen, H., (2014). Eğitim Bilimine Giriş, *Öğretmenlik Mesleği ve Eğitim Sisteminde Öğretmen*, (Ed.: Haluk Özmen ve Durmuş Ekiz), PEGEM Akademi Yayıncılık, s.176-197, Ankara.
- Pehlivanlı H., Sarıay Y. ve Yıldırım H., (2001). *Türk Dış Politikasında Hatay (1918-1939)*, ASAM Yayınları, Ankara
- Runciman, S., (1986). *Haçlı Seferleri Tarihi*, (Çev.: Fikret İşıltan), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (AKDITYK), Ankara.
- Scylitzes, J., (2000). *A Synopsis of Histories (811-1057)*. (Translated by John Wortley), Published by The Centre for Hellenic Civilization at University of Manitoba, Kanada.
- Sahillioğlu, H., (1991). Antakya, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s.230-232.
- Salha, S.,(1995). *Türkiye, Suriye ve Lübnan İlişkilerinde Âsi Nehri Sorunu*, DPE, Ankara.
- Sahillioğlu, H., (1999). *Antakya*, C.III, TDVİA, İstanbul.
- Sakınç, S., (2013). *Öğrenci Devamsızlığı Nedenleri, Sonuçları ve Çözüm Önerileri Müdahale Eylem Planı*, T.C. Zafer Kalkınma Ajansı 2013 Yılı Teknik Destek Programı, Celal Bayar Üniversitesi.
- Sami, Ş., (1889). *Kamusu'l Alam*, C: I, Mihran Matbaası, İstanbul.

- Selçuk, H., (1972). *Bütün Yönleriyle Hatay'ın O Eski Günleri*, Sucuoğlu Matbaası, İstanbul.
- Seven, S., (2014) *Okul Öncesi Eğitime Giriş*, Pegem Akademi, Ankara.
- Sevim, A., (1983). *Suriye ve Filistin Selçukluları Tarihi*, C.7, Türk Tarih Kurumu (TTK) Yayınevi, Ankara.
- Soysal, İ., (1985). Hatay Sorununu ve Türk Fransız Siyasi İlişkileri (1936-1939), *Belleten Dergisi*, CXLIX, (193): 81.
- Sökmen, T., (1978). *Hatay'ın Kurtuluşu İçin Harcanan Çabalar*, Türk Tarih Kurumu (TTK) Yayınevi, Ankara.
- Şişman, M., (2008). *Eğitim Bilimine Giriş*, (4. Baskı), PEGEM Akademi Yayınları, Ankara.
- Taplamacıoğlu, M., (1969). *Genel Sosyoloji Üzerinde Bir Deneme*, Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara.
- TBMM, (1982). *TC. Anayasası*, Tarih: 18.10.1982, Sayı: 2709, RG. Tarih: 09.11.1982, RG. Sayı: 17863 (Mükerrer), Ankara.
- TBMM, (2007). *Özel Öğretim Kurumları Kanunu*, Tarih: 08.02.2007, Sayı: 5580, RG. Tarih: 14.02.2007, RG. Sayı: 26434, Ankara.
- Tekin, M., (1986). *Tarihte Hatay ve Hatay Devleti*, Antakya Ticaret ve Sanayi Odası (ATSO) Yayınları, Antakya.
- Tekin, M., (2000). *Hatay Tarihi Osmanlı Dönemi*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Tozlu, S., (2007). Antakya ve Çevresi Türkmenleri Hakkında Bazı Notlar (Büyük Selçuklulardan Osmanlılara Kadar), *Sosyal Bilimler Dergisi*, VII/39, 145-161.
- Tozlu, S., (2009). *Antakya (Hatay) Tarihi Bibliyografyası*, Fırat Üniversitesi, Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Yayınları, Elazığ.
- Tuncer, M., (2012). Türkiye'deki Kadrosuz Öğretmen İstihdamının Kadrosuz İstihdam Edilen Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Gaziantep Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3): 797-818.
- Turgut, N., (1986). *Antakya Tarihi Ticaret Merkezi Mekânsal Yapı Değişim ve Gelişim Sürecinin Kent Ticaret Merkezi Planlamasına Etkinliği*, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Yayınlanmamış), Ankara.

- Tuzcu, G., (2002). Avrupa Birliği'ne Geçiş Sürecinde Türk Eğitiminin Planlanması, *Milli Eğitim Dergisi*, s.155-156. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/tuzcu.htm>, 11.12.2018.
- Türk, M., (2012). *Ebu Ubeyde Bin Cerrah (RA)'ın Hediyesi Antakya*, Antakya Belediyesi Kültür Yayınları, Hatay.
- UNICEF, (2019). UNİCEF İnsani Durum Raporu, https://unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF%20Turkey%20Humanitarian%20Situation%20Report_Mid-Year%202019.pdf, 11.12.2018.
- Uzunçarşılı, İ., H., (1983). *Osmanlı Tarihi*, C: II, TTKB, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Yılmaz, B., (1992). Okuma Alışkanlığında Öğretmenlerin Rolü, *Milli Eğitim Dergisi*, (2): 5-12.
- Yılmaz, Y., (1984). *Amanos Dağları'nın Jeolojisi*, TPAO Raporu, C: 1-4. No:1920, Ankara.